SALA DE LECTURĂ

ANUL XXVI
6
(1 084)
Sîmbătă
12 februarie
1983
12 pagini
4 lei

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

ÎNVĂȚĂMÎNT ȘI CULTURĂ

În lumea evenimentelor pe care le trăim, faptele de muncă și viață își urmează cursul lor neîntrerupt, dobîndind o distincție care poate fi și marca de gînd și dovada de sentiment, proba de voință și certitudine pe care țara, poporul întreg le trăiesc la dimensiunea unei angajări fundamentale. Ne pregătim astfel pentru un continuu viitor și-i decupăm detaliile, spațiile de sprijin, în procesul la zi al faptei și atitudinii care să ne exprime. Ecourile momentului jubiliar în care într-o emoționantă unitate și aleasă mărturie de dragoste ne-am cinstit conducătorul rezonează acum, din plan afectiv, și fac o largă descriere de arc în acela al realității, al concretului, cu o concizie mai aproape de cifre decît de cuvinte și, într-un anume fel, de chiar materialitatea lumii pe care ne-o făurim. Angajamentele și rapoartele care vin din economie dezvăluie o fațetă a existenței asupra căreia se gîndește și se lucrează cu o inspirație și o energie ce se propagă din plin. Comunicatul cu privire la împlinirea Planului național unic de dezvoltare economico-socială a țării pe anul 1982 este un elocvent tablou al eforturilor națiunii noastre în cel de al doilea an al cincinalului și o vie punte de legătură cu datele și reperele acestui an, ca urmare a hotărîrilor și programelor adoptate de Conferința națională a partidului, pentru înfăptuirea întocmai a obiectivelor stabilite de cel de al XII-lea Congres al P.C.R. În acest tablou al realității, sugestiv prin raportările sale la propriile noastre cerințe și posibilități, un capitol aparte îl dețin învățămîntul și cultura, creația care vizează toate domeniile de activitate. Cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu la recentul forum al studenților comuniști ne relevă, în dialectica lor, legăturile vii, indestructibile, dintre învățămînt, cultură și creație și procesul însuși al construcției noii societăți, al făuririi unei noi conștiințe, a omului nou. Regăsim de fapt în gîndirea social-politică a secretarului general al partidului întreaga fundamentare a învățămîntului și culturii românești în noile condiții, școală văzută ca unul dintre principalii factori de cultură și civilizație, triada învățămînt-cercetare-producție ca unul dintre mijoacele deosebit de eficiente prin care să se asigure formarea generațiilor, pregătirea lor pentru muncă și viață, pentru continuitatea operei de progres și civilizație socialistă și comunistă a patriei.

Alma Mater a trăit, așadar, unul din evenimentele ei importante, forumul studenților comuniști numărîndu-se între acele practici democratice care caracterizează întreaga societate, toate domeniile de activitate. Și, bineînțeles, învățămîntul românesc își va urma calea perfecționării și angajării sale neîntrerupte, fiind domeniul în care acolada între prezent și viitor se resimte poate la modul cel mai exact și mai sensibil, la scara unității, a creșterii și formării generațiilor. Este domeniul investiției de perspectivă, dar, în același timp, și al investiției cu efect imediat căci, așa după cum se subliniază, învățămîntul românesc, deschis celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii contemporane, cunoașterii și asimilării celor mai înaintate valori ale gîndirii și practicii umane, participă el însuși la crearea acestor valori, integrat cerințelor pe care le reclamă societatea. Acesta este de fapt și cadrul optim, cel mai deschis, de formare a unei temeinice pregătiri profesionale. Cultura își lărgește implicit orizontul și atinge domenii care sînt deopotrivă ale creației și ale muncii, ale capacității de inițiativă și efort, în strînsă corelație cu înfăptuirea marilor obiective economice și sociale, a programelor dezvoltării noastre pe mai departe, cu înțelegerea și explicarea fenomenelor lumii actuale, a căilor de asigurare a progresului și civilizației, a condiției însești a umanității în care trăim. Învățămîntul se justifică astfel și ca o vie și permanentă speranță de viitor. Partea sa de contribuție acoperă azi spații multiple ale cercetării și producției, înscriindu-se deopotrivă în sfera culturii și artei, a spiritului creator. Patriotismul care îl definește îl face apt de cele mai înalte și mai profunde împliniri.

Luceafărul

Vasile Dobrian : „Grevă"

50 DE ANI DE LA EROICELE LUPTE ALE MUNCITORILOR DIN ROMÂNIA

Sub steagul partidului

Se împlinesc în luna februarie 50 de ani de la marile bătălii ale muncitorilor din România desfășurate împotriva asupririi și exploatării, a trusturilor și monopolurilor străine care exercitau o sîngeroasă exploatare a maselor muncitoare, împotriva pericolului fascismului, revizionismului și războiului, pentru apărarea independenței și integrității teritoriale a României.

Uriașele lupte muncitorești desfășurate acum cinci decenii au reprezentat apogeul marilor încleștări de clasă din perioada crizei economice din anii 1929—1933. Atunci, în ianuarie-februarie 1933 s-au ridicat la luptă petroliștii, ceferiștii, metalurgiștii, minerii, tipografii, textiliștii. Practic, nu au existat ramuri ale producției industriale românești care să nu fi înregistrat nemulțumiri, greve, demonstrații ale muncitorilor.

Criza economică a avut urmări deosebit de grave asupra nivelului de trai al maselor populare. Consecințele crizei au afectat puternic clasa muncitoare, țărănimea, categoriile sociale mijlocii și părți însemnate ale intelectualității.

Clasa muncitoare a resimțit cel mai puternic greutățile crizei, atît ca urmare a exploatării, asupririi exercitate de burghezie, și într-o serie de ramuri de capitalul monopolist străin. Capitalul străin domina cîteva din cele mai importante ramuri ale economiei : industria petroliferă, industria metalurgică și textilă. O pondere importantă deținea capitalul străin în industria alimentară și alte ramuri. În condițiile crizei, producția industrială globală a scăzut cu 57,7% în momentul de apogeu, 1932, față de anul 1929.

Particularitățile crizei economice în România concretizate în : marcarea începutului ei încă în 1929 ; afectarea inițial a economiei agrare ; jefuirea și exploatarea bogățiilor petrolifere, forestiere, pentru menținerea unui profit ridicat ; mina de lucru abundentă și ieftină a făcut ca într-un timp scurt să fie afectate cele mai largi categorii sociale și în primul rînd muncitorii din industria petrolieră, transporturi, metalurgie și industria textilă.

Anul 1929 a fost marcat de uriașele lupte și greve ale minerilor de la Anina și Lupeni din 5—6 august, încheiate prin sîngeroasa represiune în timpul căreia au fost uciși peste 20 de mineri și peste 100 au fost răniți. Au rămas în istorie marile greve, întruniri, adunări și manifestații de protest ale metalurgiștilor desfășurate de-a lungul perioadei anilor 1929—1933. Un loc aparte îl ocupă marile greve ale metalurgiștilor de la Reșița, din București, de la „Lemaitre", „Vulcan", „Malaxa", „Wolff", „Laromet" și alte uzine.

Guvernanții, pentru a depăși situația deosebită în care se aflau, au recurs la variate mijloace. Toate însă au avut ca rezultantă punerea țării la dispoziția trusturilor și monopolurilor străine. Așa au fost : concesionarea telefoanelor și chibriturilor ; punerea la dispoziția capitaliștilor străini a bogățiilor subsolului ; chemarea în țară a unor experți străini, cum au fost : Ch. Rist, Auboin, care au exercitat controlul asupra activității economice și financiare a statului. Toate acestea au afectat grav independența și suveranitatea României.

Cu deosebită vigoare s-au ridicat la luptă împotriva curbelor de sacrificiu din 1931, 1932 muncitorii și funcționarii din întreprinderile și instituțiile de stat. Sub conducerea Partidului Comunist Român au avut loc puternice mișcări greviste, adunări de protest în cadrul cărora revendicările economice și politice au unit într-un larg front unic muncitoresc pe greviști, demonstranți.

Pe măsura adîncirii crizei economice, a intensificării teroarei și represiunii, valul luptelor muncitorești nu a scăzut, dimpotrivă, la greve, întruniri și demonstrații de protest numărul participanților a crescut. Organele de represiune raportau acțiuni de luptă muncitorești la care luau parte mii și zeci de mii de oameni. Bătăliile de clasă au cunoscut o amploare deosebită la sfîrșitul anului 1932 și în ianuarie-februarie 1933.

În ianuarie 1933, o nouă „curbă de sacrificiu" a fost anunțată de către guvern, ceea ce a provocat o explozie de ură și indignare în rîndul maselor largi. Muncitorii și funcționarii ceferiști, metalurgiști, textiliști din București au trecut la acțiuni deschise de luptă pentru respingerea măsurilor de scădere a salariilor adoptate de guvern, organizînd, la 22 ianuarie, o mare adunare de protest. În zilele următoare au avut loc noi adunări, în care s-au discutat revendicările formulate de muncitorii ceferiști din secțiile Atelierelor „Griviția".

O expresie a creșterii spiritului revoluționar al clasei muncitoare, a extinderii frontului său de luptă la scara întregii țări au constituit-o grevele de solidaritate cu muncitorii ceferiști din București desfășurate la Galați, Cluj, Iași și alte centre.

Protestele, mitingurile și întrunirile petroliștilor au căpătat o deosebită amploare în ianuarie 1933. Ca urmare a acțiunilor revoluționare desfășurate împotriva autorităților, la 1 februarie 1933, orașul Ploiești a intrat în stăpînirea muncitorilor, care au reușit să impună patronilor recunoașterea revendicărilor lor. Era un important succes al muncitorilor obținut prin luptă unită și cu sprijinul populației orașului. Relevînd amploarea și semnificația luptelor petroliștilor, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta : „Largul caracter de masă al acestor acțiuni, la care participă mii și mii de oameni ai muncii, formele deosebit de ascuțite ale luptelor, care au culminat cu ocuparea centrului orașului Ploiești de către mase, au demonstrat înalta combativitate a acestui detașament al proletariatului român".

Folosind experiența acumulată, P.C.R. a trecut la pregătirea unor noi acțiuni de masă. În cadrul acestor acțiuni au fost adoptate forme superioare de luptă — ocuparea întreprinderii, însoțită de organizarea unei largi mișcări de solidaritate cu muncitorii aflați în luptă. Hotărîndu-se declararea grevei la Atelierele „Griviția", pentru impunerea revendicărilor formulate în timpul adunărilor desfășurate la sfîrșitul lunii ianuarie, partidul comunist a trimis delegați în centrele ceferiste importante, pentru coordonarea acțiunilor greviste. Declarînd grevă, la 2 februarie, 7 000 de muncitori ceferiști de la Atelierele „Griviția" au ales un comitet de grevă format

Ion Ardeleanu

Continuare în pag. a 2-a

● ÎN ACEST NUMĂR : ● **Cronica literară de M. Ungheanu și Valentin F. Mihăescu ● Cartea de debut de Alexandru Condeescu ● Proză de Lică Rugină ● Poezii de ● Raluca Octav ● Lia Miclescu ● George Dinizvor ● Aurel M. Buricea ● „Pe două voci" de Ioan Moldovan ● Viața cărților ● Dintre sute de catarge... ● Revista străină ● „Prețul vînzării" de Gheorghe Pituț ● Repere ● Revista revistelor ● Pseudo-cultura pe unde scurte III : „Mecanismele oculte" de Artur Silvestri**

În pagina a 3-a

L-AM CUNOSCUT PE G. CĂLINESCU

● **Uite, colo, posteritatea l" de Ion Rotaru ● „Un glacial zimbitor" de Șt. Cazimir**

●

Poeme de Vasile Nicolescu

Fapta cărții

În zilele acestea, cînd roadele pămîntului au fost rînduite și stivuite în hambare, zile de puțin și relativ răgaz pentru truda lucrătorilor ogoarelor, se organizează pe tot cuprinsul țării „Luna cărții la sate", sate care sînt ele însele o imensă carte deschisă cu foi și pagini mereu proaspete, inviorătoare pentru cel care știe să le întoarcă și să le descifreze cum trebuie. G. Călinescu scria, povățuia de fapt, despre felul cum trebuie citită o carte : pe spate prelungindu-i pe pereți, acțiunea, întors pe piept ca s-o interiorizezi, ori răsucit pe o rină ca să... nu mai știu de ce, n-am citatul la îndemînă. Dar i-a scăpat felul cum s-a citit și citește cartea la sat. Ea s-a citit la opaiț de seu ori la lumina lămpii cu sfioasă evlavie, rîndurile erau urmărite cu degetul, atent ca să nu se sară păgubos peste vreunul, iar cuvintele mai grele, mai pline de înțelesuri, erau subliniate apăsat cu unghia care înfipsese în pămînt usturoiul ori arpagicul și decojise nucile.

Cărțile vechi — „Alexăndriile" — cîte le-am prins și eu în podurile și cotloanele caselor vechi, bătrînești, n-aveau foi îndoite — semne de carte fiind foi de plante plăcut mirositoare — de dafin, de izmă, de brusture ; vestede dar purtătoare de nostalgii și prețuri. Și, pentru că tot am picat cu nostalgii, trebuie să amintesc că în „frageda-mi pruncie" ca să folosesc termeni adecvați, citeam cu sat cărți dintr-o frumoasă colecție, de bună ținută grafică, numită „Cartea satului". Cărți cu povestiri naiv-induioșătoare — de ne plîngeau ochii ca niște streșini primăvara — și cu „basmuri", cu multe „basmuri", cum se zicea atunci, care ne duceau dincolo de zări.

Eu făceam rost de ele și le aduceam pe izlazul comunal unde pășteam vitele mai toți copiii satului dar nu le citeam eu (eram ușor bîlbîit ca și acum) — ci unul Oncică sau Oneață, un băiețel nițel mai mare cu vocea frumoasă, care cînta și în strana bisericii.

Nicolae Velea

Continuare în pag. a 8-a

RESPIRĂRI

„Iubire de pietrar"

A te apropia de prima carte a unui poet cere poetului mai în vîrstă un anume suflet, o amintire a propriei sale sensibilități, cea din preajma propriului lui debut. Asemuirea nu se face prin comparație, ci prin solidaritate autentică, regăsindu-te pe tine însuți în el însuși, și, de ce n-am mărturisi-o, regăsindu-l întotdeauna cu o bună dreptate pe tînărul debutant mai proaspăt, mai nou și mai plin de virtualități față de debutantul care ai fost tu însuți. Evident, acest fel de a te apropia de o carte de început e un mod mai general de apropiere, din care justa măsură critică a propriei tale experiențe ar fi o lipsă de respect față de tînărul poet, dacă i-ai ascunde-o.

Aurelian Titu Dumitrescu „debutează" cu placheta „Iubire de pietrar". Am pus debutează între ghilimele pentru că, în cazul lui, debutul nu ne apare ca începînd de la zero, nu ne apare ca un început de drum, ci numai din punct de vedere formal și cronologic îi putem zice debut, altfel, nu avem de-a face decît cu prima carte a unui poet gata matur și format. Avînd privilegiul să cunosc dosarele ample ale poeziei lui Aurelian Titu Dumitrescu, știindu-i exigențele, dar și idealismele, aproape că aș putea indica cele cîteva date la care autorul și-a sugrumat cu bunăștiință dreptul la tipar și și-a refuzat o primă plachetă ca buletin de identitate al poetului. Din mărturisirile lui, din lecturile mele copioase ale versurilor lui, în cunoștința de cauză a felului meu de a lucra de la „11 elegii" încoace, nu numai că am fost de acord cu el, dar, mai mult decît atît, am salutat cu stimă conștiința tînărului scriitor, gata formată, gata matură, faptul, pentru mine devenit cutumă, dar iată că nu-mi aparține cutuma numai mie, de a scrie zece cărți ca s-o tipărești pe-a unsprezecea ca

Nichita Stănescu

Continuare în pag. a 11-a

DIN CĂRȚILE ANULUI 1982

Surprizele prozei scurte

Iată un prozator care prin calitatea scrisului său și prin cele cîteva date biografice reproduse pe coperta cărții, ne stîrnește unele întrebări și nedumeriri, legate nu numai de autor, dar și de posibilele sale relații cu organele de editare. Născut în 1928, apare în volum abia azi (la 54 de ani) ca premiat al concursului de debut al Editurii **Eminescu**, în același timp fiind distins și de Editura **Albatros** pentru un al doilea volum. Premiat, distins, dar ne întrebăm : de ce așa tîrziu? Poate Onu Cazan (nu știm nimic altceva despre autor) ar fi un scriitor scrupulos, care nu și-a permis să publice decît spre anii senectuții? Din aceeași sursă biobibliografică aflăm, însă, că debutase încă din 1966, „cu un grupaj de cinci schițe", ne îndoim, deci, că timp de aproape două decenii și-ar fi refuzat orice contact cu editurile. Iar dacă așa stau lucrurile într-adevăr, atunci sîntem înclinați să spunem că tipărirea prozelor sale în 1982 la concursurile de debut (ceea ce înseamnă, altfel, o răsplată, oricît de tardivă), sună întrucîtva ca o amară ironie. S-au lansat în ultimii 20 de ani mai multe nume de scriitori (în genere tineri) decît poate oricînd în istoria literaturii noastre, unii foarte talentați, mulți de valori medii, alții fără nici o vocație. Totuși, vom spune, parafrazînd o veche maximă : mai bine să se fi tipărit încă o mie de mediocrități (dar să încapă între ele) decît să rămînă în părăsire chiar și numai un singur talent veritabil.

Un asemenea remarcabil talent este **Onu Cazan**, așa cum ne apare din volumul **Confidență în parcul orașului.** O culegere de povestiri în care (și în fiecare dintre ele) este concentrată atîta inteligență, sensibilitate, artă a cuvîntului, cît într-un întreg masiv roman. Proza scurtă, de altfel, pare a fi genul său preferat pe care îl domină cu autoritate de maestru, sintetizînd într-o formulă proprie, de mare efect, toate cuceririle anterioare ale speciei. De la Caragiale, Cehov, Maupassant, sau prozatorii americani credem că va fi învățat tehnica povestirii și precizia limbajului. De la un Dostoievski — viziunea psihologiei scindate a individului uman — **(Dublul)**. Iar de la marii scriitori dintotdeauna (și, se înțelege, din propria educație și conformație genetică) moștenește o profundă conștiință morală, care le conferă o densă substanță povestirilor sale. Eroii săi nu sînt mari personalități, conducători de oști, îndrumători de mase, șefi de instituții, nici intelectuali cu psihologie contorsionată, eroii săi se integrează mai curînd tipologiei numită a omului „mărunt" sau a omului „simplu". În sufletul acestui om obișnuit se petrec procese morale de tot interesul, uneori cu totul surprinzătoare. Iar faptul cel mai curent este scindarea psihologică, dedublarea insului (de-aici trimiterea noastră la Dostoievski). În schița **Nehotărîtul,** Sandu-1 în fața unei halbe de bere, îl așteaptă pe Sandu-2. Acesta sosește și pornesc împreună în „susul străzii principale", discutînd, în propoziții scurte, despre ceva ce rămîne enigmatic pînă în finalul povestirii. Redăm numai dialogul, fără comentariile dintre replici : „— Te întorci? — Este singura cale. — Cale-ntoarsă! — Întoarsă, ne-ntoarsă, e singura... — Am rămas deci singur! — Tu nu renunți? — Eu nu mă joc cu hotărîrile. — Dar e o nebunie, nu-nțelegi? — Înțeleg, răspunse Sandu-1, fiindu-i silă de agitația celuilalt. Cînd ți-am spus acum două zile planul meu, ai bătut din palme și păreai mai entuziasmat decît mine. Erai convins că trebuie să fii și tu măcar o dată-n viață nebun". În fine, Sandu-1 pășește pe-o cărare ducînd însoare marginea orașului, fără să mai răspundă la întrebările lui Sandu-2. Acesta cade, se lovește la genunchi, dar privește insistent cum se îndepărtează

Marian Vasile

Continuare în pag. a 11-a

În paginile 5, 6, 7 și 8

● **ANTOLOGIA LUCEAFĂRULUI ● Numele poetului de Cezar Ivănescu ● Poeme de ● Marcela Mariana Milcu ● Petru Aruștei ● Liviu Antonesei ● Nicolae Sirius ● Valeria Victoria Ciobanu ● Eduard Gugui ● Iuliana Paloda ● Anca Sărbulescu ● Mirela Mitrofanovici ● H. Bârzu ● Lucia Veriș ● „Cine-și lasă limba lui..." de Hristu Cândroveanu ● Poeme în aromână de Kira Iorgoveanu ● „Un prinț eminescian în toamna bacoviană" de Lucian Gruia**

«PĂMÎNT TRANSFIGURAT»

Nu știm cînd se naște un poet. Nu sîntem înzestrați nici cu puritatea păstorilor ca să vedem văzduhul inundat de lumină, nici nu avem știința cititorilor în stele ca să descifrăm semnele tainice care vestesc ivirea între noi a unui nou purtător al Cuvîntului. Tot așa, nu știm cînd prinde ființă o carte: o vedem că există, dar zilele și nopțile genezei sale, despărțirea zilei de întuneric, umplerea ei cu viață rămîn pentru noi ascunse.

Cine putea bănui că în cea mai frumoasă noapte de iarnă din cea mai cumplită perioadă a atît de greu încercatului Ardeal se năștea nu unul din mulții prunci ai satelor noastre ci acel ce avea să devină cîntărețul tuturor, glasul celor ce nu știu sau nu erau lăsați să cuvinteze, lujerul, cum se exprima Călinescu, în care forțele risipite și obscure ale întregii suflări să se adune, să se decanteze și să iasă la lumină? Și, tot astfel, cine se gîndea că timp de cîțiva ani, anii aceștia din urmă, cînd

Miron Scorobete

Continuare în pag. a 7-a

REMEMORĂRI

Adio, Europa!... (XII)

Propunerea de a-mi dezbrăca haina mi se păru bizară. Evident, aș fi făcut acest lucru și fără o invitație specială. În ciuda tonului ironic, catalogai această dorință drept o stratagemă surprinzător de la îndemînă pentru o femeie de rafinamentul ei.

Ce vroia să vadă în definitiv ?

O îmbătoșare bărbătească, un orgoliu prostesc, tipic bărbaților puși în anume situații, mă îndemnă să fac pe **rezistentul.** Adică, îmi voi da jos haina, apoi va cere să-mi dezbrac și cămașa, apoi va dori să vadă, nu-i așa ?, dacă sînt bronzat uniform, apoi...

Stătea dreaptă în fața mea, surizînd, cu ochii ei albaștri și strălucitori, așteptînd. Chipul nu-i exprima altceva decît o curiozitate greu mascată, o nerăbdare stăpînită.

Ridicai mina spre fotografia din spatele ei și

Mircea Micu

Continuare în pag. a 10-a

CRONICA LITERARĂ

CONSTANTIN CUBLEȘAN: «Opera lui Delavrancea»

Între criticii literari pentru care scriitorii secolului XIX sînt încă vii, capabili de rezonanță actuală, se înscrie cu **Opera literară a lui Delavrancea** și Constantin Cubleșan. În acest moment orizontul criticii literare este dominat de literatura contemporană și aceea a perioadei interbelice. Celelalte faze de literatură română se situează într-o depărtare cețoasă sau crepusculară, fără atingere cu ultimele decenii de literatură. Etapele mai vechi ale literaturii române au dispărut ca termen de comparație din actul critic curent și mulți scriitori resimt ca pe o inadecvare raportarea lor la ele. După perioadele febrile vin obligatoriu altele caracterizate de luciditate. Nici o operă scrisă în limba română, pe sol intelectual și artistic românesc, nu scapă de determinările fatale și chiar dacă nu sînt circumscrise astăzi de gestul critic ele rămîn înscrise în constituția operei. Văzut astfel fenomenul, motive de alarmă nu sînt. Cu atît mai mult cu cît există și întreprinderi ca aceea semnată de criticul și prozatorul Constantin Cubleșan, care-și alege ca temă de studiu opera literară a unui scriitor român care a făcut fala manualului școlar altădată, dar astăzi este aproape uitat. Delavrancea a fost într-adevăr la vremea lui un autor citit, tipărit, difuzat cu o mare reputație, astăzi el fiind în primul rînd obiectul atenției cercetătorilor care întocmesc ploaie serii de opere complete scriitorilor consacrați de școală, dar intrați într-un con de umbră. Asemenea instrumente de lucru sînt însă capetele de pod ale viitoarei resurecții. În mod sigur, cartea lui Constantin Cubleșan este îndatorată ediției Delavrancea întocmită de Emilia St. Milicescu.

Perspectiva pe care ne-o oferă Constantin Cubleșan asupra operei lui Delavrancea este nouă prin amploare și precizie. El face o hartă a operei scriitorului amănunțită și nuanțată introducînd în corpul operei pagini care pînă acum n-au figurat în chip atît de hotărît alături de nuvelele și amintirile prozatorului. Un prim capitol nou, asupra căruia autorul nu insistă fiind o preocupare efemeră, este poezia, dar îi urmează unul foarte bogat privitor la publicistica și la oratoria lui Delavrancea, ca și unul final privitor la corespondența lui. C. Cubleșan întreprinde astfel prima traversare exhaustivă a operei lui Delavrancea, judecată exclusiv sub raport literar. Latura biografică este eliminată aproape integral din paginile de descriere și analiză a operei, cele mai importante elemente biografice fiind trecute în revistă într-un **Portret final.** Avantajată de existența instrumentelor de lucru, de care cercetarea anterioară a lui Al. Săndulescu n-a putut profita, și menținută în planul strict al operei, cartea lui C. Cubleșan circumscrie cu mînă sigură conturul operei lui Delavrancea.

Primul mare cîștig al cercetării lui C. Cubleșan este investigația asupra gazetăriei scriitorului. El distinge aici între publicistica literară a lui Delavrancea, între gazetăria lui politică, între discursurile lui parlamentare, între pledoariile lui. Dacă despre pledoariile lui Delavrancea s-a mai vorbit, celelalte manifestări ale scriitorului au fost trecute cu vederea. Dar publicistica literară este vie, cu pagini memorabile, după cum și gazetăria politică susținută de Delavrancea are dreptul unei discuțiuni literare. C. Cubleșan știe să decupeze citatele cele mai convingătoare și mai tot ce reproduce el în cartea lui din gazetăria literară și politică a lui Delavrancea este antologic. Criticul cucerește aici pentru literatură un teren peste care s-a trecut prea ușor. Aceeași este situația discursurilor parlamentare de o superioară coerență și energie verbală și de o mare consecvență de idei. Dincolo de interesul pur literar al acestor manifestări extraliterare ale scriitorului, capitolul privind publicistica politică, discursurile parlamentare, oratoria lui mai are meritul de a face un rotund portret al crezului literar și politic al lui Delavrancea. Aceleași idei literare, aceleași idei politice, aceleași aspirații străbat atît publicistica literară a scriitorului cît și atitudinile lui publice. Coerența și consecvența sînt uimitoare. Apoi această activitate conține ca montura inelului piatra prețioasă, opera propriu zisă a scriitorului explicînd-o admirabil în cadrul cel mai propice înțelegerii ei. Absența capitolului biografic este de altfel eficient suplinită de cercetarea articolelor și discursurilor lui Delavrancea al căror itinerariu pasional și ideologic oferă de fapt imaginea esențializată a biografiei lui. Sincopele de creație ale carierei literare a lui Delavrancea se înțeleg mai bine în contextul carierei civice a scriitorului, cu atît mai mult cu cît lansarea lui în politică, chiar dacă i-a diminuat elanul creației nu i-a atenuat și modificat, ca în cazul lui Octavian Goga, direcția literară. Dimpotrivă, cercetarea ideilor politice în succesiunea celor literare și apoi a celor literare în succesiunea celor politice relevă integritatea unei acțiuni unice. Cum din ea rezultă și pagini de superioară gazetărie, de un remarcabil interes literar, recuperarea pe care ne-o propune C. Cubleșan este îndreptățită și binevenită.

În analiza literaturii scriitorului, C. Cubleșan nu este paralizat de mania interpretărilor excepționale. Criticul e interesat de contururi sigure, de adevărurile obligatorii ale operei. Dramaturgia lui Delavrancea este capitolul primei confruntări a criticului cu viziunea inscăunată asupra scriitorului. Din această pricină, contra inerției comune, el ne propune o privire globală asupra trilogiei lui Delavrancea. Pentru C. Cubleșan nu este vorba de trei piese, ci de un tablou unic, a cărui grandoare privea trilogia ca o operă continuă, din care nu pot fi rupte părțile componente. Interesant ni se pare că noutatea asupra căreia se oprește C. Cubleșan este de ordinul psihologiei. Tăria trilogiei ar sta după autorul cărții nu atît acolo unde a fost căutată, în calitatea evocării, cultul trecutului, cît în preocuparea de psihologie a dramaturgului, ceea ce e just, dar neaprofundat. Asupra teatrului de analiză socială, criticul ne propune o revizuire a vechilor concluzii. Nici **Irinel,** nici **A doua conștiință,** nici **Hagi Tudose** nu i se par lui C. Cubleșan a fi meritat discreditul criticii literare și al cronicarilor dramatici și, deși el evită aproape ostentativ incursiunile în biografia scriitorului, de această dată pune pe seama complicațiilor politice insuccesul dramaturgului, care ar fi fost pur și simplu boicotat din aceste motive. Faptele prezentate sînt plauzibile și n-avem de ce le contesta. Dar încercarea de reabilitare rămîne la jumătatea drumului, deși sprijinită pe un enunț incitant.

C. Cubleșan citește literatura lui Delavrancea, teatrul și proza, plus gazetăria în toate formele ei, dinspre literatura prezentului. El aplică operei acestuia o optică literară nouă, o modalitate estetică a timpului nostru. Acesta este și enunțul din capitolul dramelor sociale ale lui Delavrancea, unde C. Cubleșan găsește elementele unei direcții care mai tîrziu vor deveni predominante la scriitorii interbelici și mai ales la Camil Petrescu. Valorificarea pe care ne-o propune demersul lui C. Cubleșan este de aceea cu atît mai captivantă. Unghiul modern se verifică mai ales în cazul prozei lui Delavrancea. C. Cubleșan decupează din proza lui Delavrancea un fascicol intitulat **Epica alegorică, Fantasticul popular,** tratat pînă acum drept proză de inspirație folclorică obișnuită, tocmai pentru modernitatea lui reală, pentru procedeele savante ale narațiunii și alegoriei, pe care le găsește uneori aidoma celor din proza fantastică a lui Mircea Eliade. Cu alte cuvinte, în proza ce părea extrem de cunoscută pînă acum a lui Delavrancea, criticul descoperă un arhipelag nou, plin de surprize și de o substanță particulară. Este una din descoperirile importante ale investigației lui C. Cubleșan care reliefează astfel proza autorului **Sultănichii.** La fel, autorul izolează inspirat proza filozofică a lui Delavrancea, e vorba de **Trubadurul,** clasează într-o subimpărțire periferică literatura anecdotică a acestuia, tratează separat proza lui de inspirație rurală în frunte cu **Sultănica.** O tipologie aparte ca formulă literară i se pare a fi literatura dedicată universului copilăriei, după cum se distinge în corpul prozei lui Delavrancea un roman de dragoste, e vorba de **Irinel,** și o secțiune naturalistă. În genere diviziunile lui C. Cubleșan sînt judicioase și punctează fie preocupări mai generale tematice și estetice, fie vîrfuri ale prozei scriitorului, inclusiv ale prozei românești, cum este cazul cu **Hagi Tudose** sau cu **Liniște.** Lectura acestor proze se face așa cum am spus din unghiul literaturii moderne și C. Cubleșan descoperă în Delavrancea un foarte important premergător chiar dacă nu ține să-și sublinieze în concluzii speciale descoperirile. În Delavrancea, criticul nu descoperă numai un „presămănătorist", ci și un scriitor preocupat de psihologie în sensul modern al cuvîntului. Discontinuitatea acțiunii lui literare, diversitatea preocupărilor ei n-au impus posterității creația lui Delavrancea la cota meritată. Dincolo de talentul de evocator, C. Cubleșan vede în Delavrancea un precursor al prozei de analiză modernă. Înaintea lui Anton Holban, Hortensia Papadat Bengescu, Camil Petrescu și alții, Delavrancea deschide, după C. Cubleșan, drumul unei întregi literaturi în proză și teatru în care preocuparea de analiză psihologică și de problematică adîncă este hotărîtoare. Este alt Delavrancea, care se alătură precursorului lui Sadoveanu, lui Voiculescu și altor autori de literatură rurală. Din acest punct de vedere ai noutății lecturii cartea lui C. Cubleșan și-a atins desigur scopul.

Refuzul de a accepta relația cu biografia lasă în afara cercetării multe aspecte în directă legătură cu opera. Proza parabolică, alegorică a lui Delavrancea pe care C. Cubleșan ne-o semnalează convingător avea nevoie de o așezare în contextul social-istoric care lipsește. Impactul pe care proza lui Delavrancea îl are cu vocația parodistică a lui Caragiale pe latura sentimentală a prozei delavranciene este și el lăsat de o parte. Sînt, de pildă, două aspecte care n-ar fi trebuit să scape acestei explorări care are meritul de a cartografia cu o linie destul de sigură harta creației lui Delavrancea. Prin semnalarea actualității estetice a scriitorului Delavrancea, **Opera lui Delavrancea** de C. Cubleșan este și ea o operă de actualitate literară.

M. Ungheanu

CARTEA DE DEBUT
NUMIREA REALITĂȚII

Un debut în volum, absolut remarcabil*), vine să confirme excelenta impresie pe care au creat-o în publicistica ultimilor ani reportajele lui Ion Longin Popescu (premiul „Luceafărul" 1977). Fiind dintre acei care știu cu fervoare că vesnicia s-a născut la sat, autorul ne oferă o carte unitară ca subiect, dedicată povestirilor țăranilor bătrîni și întîmplărilor fiilor lor, de acasă sau de pe șantiere, carte cuprinzînd o literatură a autenticului de cea mai bună factură, îndeosebi în prima ei jumătate, unde înglobează fișe și schițe pentru un roman al satului maramureșan (deși nu lipsesc nici oșenii sau cei din Cîmpia Română). Dacă mulți folosesc astăzi în literatură reportajul, Ion Longin Popescu face reportaj cu uneltele cele mai sobre ale scriitorului. Demonetizat de excesele lozincarde și de trucarea conflictelor din producțiile deceniilor cinci și șase, reportajul trăiește în ultimii ani un reviriment marcat de cîteva tendințe și „școli", ce formează un nou val al reportajului ca literatură a autenticului și sincerității. Integrat acestei noi generații a implicării și realismului prin calitatea exemplară a scrisului, prin măsură și veridicitate, Ion Longin Popescu se deosebește totuși, atît de reporterii „momentului Flacăra" — un Nicolae Cristache de pildă — care au ales drumul punerii în scenă dramatice, a adevărului transant, în culori tari, adus „pe viu" în fața cititorilor-martori, cît și de direcția tinerilor scriitori care urmează calea poetică a evocării subiective, unde reporterul se poartă ca un prozator ce povestește la persoana I, fiind mereu unul dintre personajele propriilor reportaje — ca în cazul bănățeanului Teodor Bulza, un alt debut remarcabil în publicistică din 1980. Dacă și Ion Longin Popescu pare uneori un romancier, acesta este însă unul omniscient și realist, care se estompează în spatele personajelor, lăsîndu-le să vorbească liber și să se caracterizeze singure prin istorisirile lor.

Ceea ce place de la început în scrisul acestui tînăr este marea seriozitate profesională, manifestă atît în onestitatea și respectul cu care este întîmpinată realitatea, cît și în știința cu care se obține în **Strigarea numelor,** „iluzia" ei artistică. Reportajele trăiesc prin transcrierea foarte exactă a vorbirii eroilor, în marea lor majoritate țărani cu darul povestirii, cei mai mulți la o vîrstă la care au văzut multe și, din a căror cuvinte cu miez și culoare, se încheagă într-o repede schiță, lumea satului și curgerea istoriei peste oamenii acelor locuri. Impresia nu e numai de autenticitate, ci de adevăr frust, ca universul țărănesc, cartea neocolind amănuntele concrete, nu toate avantajîndu-și personajele, ale căror portrete autorul are curajul să nu le retușeze. Cum nici nu încearcă să înfrumusețeze tabloul general, lăsînd faptele să convingă în sine, spre cîștigul senzației de complexitate nefardată a vieții înregistrate în carnetul său. Deși caută personajele pitorești, reporterul nu-și propune să surprindă întîmplări excepționale sau senzaționale, dimpotrivă, ca un scriitor realist ce se respectă, este interesat de evenimentele de fiecare zi, care conduc însă spre spectacolul miracolului existenței țărănești. El urmărește unghiurile cele mai interesante, spre exemplu, povestirile bătrînilor care-și umplu singurătatea evocîndu-și viața și consătenii, sau unghiuri **inedite, ca în Rondul de noapte,** unde satul este văzut de paznicii săi de noapte.

Primele cicluri ale cărții, **Portrete fără chenar, Itinerar în eternitate,** și în parte **Oameni de rînd** sînt superioare în ansamblu celor din partea a doua, deși în toate există în nuce subiecte de nuvelă sau roman. Un posibil scenariu de film e **O viață ca o flacără de magneziu** — dedicat eroinei Elena Chirița, sergent-sanitar, căzută în războiul al doilea — plin de dinamism, cu alternări de dialog, narațiune, evocări, prim-planuri și flash-back. Vibrantă este tema senectuții din ciclul **Internar în eternitate:** o bătrînă de 81 de ani al cărei copii și nepoți sînt toți la oraș, își rememorează într-o limbă de mare frumusețe viața de necazuri și sacrificii **(Singură prin veac),** o alta își recapătă vederea în spitalul din Baia Mare **(Ieșirea din noapte),** în **Eroare în listele lui Dumnezeu** o cunoaștem pe Maria Vigh născută la 1870, iar în **Viață fără de moarte** o femeie își așteaptă și acum soțul dat dispărut în război, visîndu-i și povestindu-și dorul și speranța. Un aer mai sărbătoresc plutește peste ciclul munților, **Domeniul diamantului.** În ultimele bucăți ale cărții lipsesc multe elemente de reportaj propriu-zis, păstrîndu-se numai fișele personajelor — „fiziologii" moderne de șoferi, escavatoriști, agronomi, brigadieri, viticultori, meșteri și ingineri etc. unde comentariul reporterului nu depășește media genului. În schimb, de fiecare dată cînd eroii prind să vorbească, scrierea se însuflețește de o viață proprie. Riscul, întîlnit chiar într-un reportaj care se deschide programatic („Țăranii care-mi răspund la unele întrebări nu au nimic din „sfătoșenia" și „înțelepciunea" idilică și edulcorată ce se mai întîlnește uneori în textele pe teme rurale"), este apariția unor efecte comice involuntare prin notația fidelă a limbajului insuficient asimilat de către interlocutorii care folosesc cam anapoda formule noi sau din altă sferă socială: **Pe cînd dăduse grîul în spic, Fotografiile inimii.** Fără nici o notă falsă vorbesc însă toate personajele din spre nordul Transilvaniei, spațiul de suflet al reporterului.

Ion Longin Popescu are auz fin pentru tonalitatea diversă a graiurilor și pentru nuanțele vorbirii fiecăruia și privire atentă la amănuntul plastic, creator de atmosferă. O adevărată scenă de gen lucrată în tehnica amănuntului este **Repetiție generală,** unde portretul „flamand" al lăutarului e memorabil. În acest reporter se ascunde un romancier al satului și un poet al țăranului.

Alexandru Condeescu

*) **Ion Longin Popescu: „Strigarea numelor". Editura „Eminescu".**

SABIN OPREANU: «O privire asupra riului»

După un debut poetic puțin semnificativ cu **Sunetul zăpezii,** la a doua sa carte, **O privire asupra riului** (Editura **Cartea Românească,** 1982), Sabin Opreanu își rafinează mijloacele de expresie, convergente acum în definirea unui spațiu poetic personalizat, unde influențele (în special poetica antipoetică surrealistă) sînt bine asimilate, sau disimulate sub ironia amară. Obsesia fundamentală este **trecerea,** iar atitudinea poetică oscilează între contemplația descriptivă și asumarea dramatică, adesea constrînse să existe în spațiul aceluiași poem. Sabin Opreanu selectează din peisajul exterior detalii, devenite apoi argumente, într-o dispută interioară vegheată de sentimentul dizolvării ființei în lucruri, al contopirii liniștitoare sau încărcate de anxietate: „de pe muntele domogled coboară pinul banatic / cu țipete negre mă urmărește fiecare noapte / coboară pînă-n ultimele pilpîiri ale nervilor mei // sunt viu cu toate celulele explodînd într-un riu / ochii mei privesc brazii și mierlele îmi cad în auz / roua cutremură iarba verde din cimitir // dar pinul negru banatic coboară mereu / întunecat ca o galaxie de la capătul lumii / și rădăcinile lui mă cuprind" **(Galaxia pinului).** Această modalitate lirică, puțin cam didactic exploatată în versurile citate, scoate un sunet mai pur, eliberat de ostentație demonstrativă, într-un poem cu aparențe descriptive, ale cărui imagini sugerează însă o stare de criză existențială, un echilibru precar, mereu amenințat de revelația agresivității obiectelor: „a protesta cînd decolorate imagini frunzoase se perindă / prin fața ochilor tăi înspăimîntați încă o dată / să te supui acelui carnagiu virginal și să strigi: / acesta nu-i glasul meu aceasta-i vocea unui înalt / debarcader înzăuat // a vieții lingă roua cu cap de cîine și tone de melancolie / stratificate a visa în auz orbecăirile flautului / a te supune unui supliciu pietros // lîngă tine riul ca un deșert exilat și clinchetul stelelor / strecurîndu-se ca fosnetul flarelor după pradă" **(Compilații natale).** Infinitivele din poemul citat **(a protesta, a vieții, a visa, a te supune)** sînt tot atîtea atitudini existențiale în confruntare cu obsesia fundamentală, pe care le regăsim, transcrise în metaforă, concurente sau izolate, în multe din poeziile volumului.

Alteori, tensiunea lirică se obține prin aglomerare de imagini enumerate vijelios, ceea ce imprumută poemului ritm și substanțialitate. Ca în **Respirația nisipului,** în care, rămînînd la infinitivele tutelare cu semnificație existențială, imaginile gravitează între a **protesta** și a **te supune:** „o pată care să cucerească disperarea vocile unui înalt / prelat vegetal, peste mine paloarea riului / argintul chezășia și nebunia unei ramuri amputate / lasă-mă în răgazul vîntului acestui limbaj singeros / de pe colinele cuvintelor, o să trec dincolo / ridicol și gol urlînd din toate mărunțaiele: nimbul acesta nu este al meu e umbra unui chircit pin / culoarea obișnuinței îndreptățite // o pată care să cucerească disperarea, emfaza orgoliul / deșucheata insomnie înmănuncheate orbecăind, / utopia unei verticale vegheri, / respirația nisipului" **(Respirația nisipului).**

Recurentă în tot volumul — dar predominantă în primul ciclu, **Exerciții dragii mei,** din care am citat pînă acum — imaginea riului, ca simbol al trecerii universale, asigură coerența viziunii poetice și justifică titlul cărții, precum și citatul din dialogul **Cratylos,** emblematic așezat în deschidere. Dar poemele de dimensiuni mai mari, abordînd direct simbolistica „imaginii-liant" **(O privire asupra riului, Epoca riului)** nu reușesc să fie nucleele expresive care să polarizeze semnificațiile și, deopotrivă, să iradieze în spațiul poetic. Ostentația profunzimii produce efecte contrare celor scontate, conducînd la prețiozitate și diluare.

Următoarele două cicluri, **Cintece de adormit copiii** și **Vom numi tăcerea,** conțin poezii impregnate de obsesia morții. Sensurile sînt transparente, versurile au o simplitate necăutată, sinceră. În acest context al comunicării directe, putinele **figuri** dobîndesc, prin contrast, o remarcabilă forță de impact: „nu va mai străluci soarele / pentru mine / ca un trăgaci lustruit, // iată-l luminîndu-mă stins ! / (moartea vine ca un glonte aurit)" **(Ca un glonte aurit).** Sau, poemul **Îngăduință,** construit pe deturnarea opoziției **tinerețe-moarte,** în care se aude un discret acord eminescian: „parcă sunt tînăr doamne / și-mi fac de cap / și ce mai bat străluci-toarele clopote / atît de tînăr doamne / încît ochii morților se uită la mine".

Ultimul ciclu, **Cuiburi în ceață,** este alcătuit din metafora de tip surrealist, concentrate, ingenios construite, adeseori inspirate și tulburătoare, probînd încă o dată talentul acestui poet care, cu această a doua carte, intră fără complexe în competiția poetică. Aleg cîteva imagini care cred că susțin afirmația: „în blîndul interstițiu / dintre două vocale // spațiul parcurs de melancolie / prin uriașe căderi de nisip": „altitudinea firului de nisip / a tăia cu teaca și nu cu spada / / a acționa la subsolul plantelor / a serba o cucerire într-un bumerang de gheață", „această floare hipnotică și labele păroase ale unui animal / carnivor devin o tremurătoare confuzie".

„Stranie arteziană de Bărăgan, Ion Anghel Mânăstire irumpe cu forță în peisajul prozei contemporane". Am citat primele rînduri din prezentarea pe care Mircea Sântimbreanu o face, pe coperta a patra, romanului **Talanii** (Editura **Albatros,** 1982), debutul unui autor total necunoscut, pînă la data apariției cărții. La sfîrșitul lecturii nu ne rămîne decît, cu satisfacție, să subscriem integral aprecierilor experimentatului editor, adăugînd, în consens, că ne aflăm în fața unui debut excepțional. Autorul (adică, scriitorul, căci Ion Anghel Mânăstire este, fără îndoială, un scriitor în toată puterea cuvîntului) evită să-și intituleze cartea **roman,** probabil, pe de o parte, datorită frecvenței pasajelor poematice, pe de altă parte din cauza aparenței de aleatoriu în selectarea și montajul situațiilor epice. **Talanii** nu poate fi numit, însă, decît metaforic un poem în proză, el neîntreținînd cu proza poetică (gen hibrid) decît relații tangențiale. Tonul baladesc alternează cu descripția realistă și reflecția filosofică, dînd naștere unui aliaj narativ omogen, perfect pliabil construcției romanești moderne. În plan stilistic, romanul este impecabil, fraza „curge" fără poticneli și fără balast decorativist, reușind să cuprindă, deloc artificios, conotații psihologice și simultaneitatea reacțiilor. Citez, la întîmplare: „Pe drum se apropia un tunet greu, înfundat și Cioalcă rămase nedumerit, aruncîndu-și privirea spre acoperiș; trăise pentru un moment impresia că din fundul pămîntului ieșe frămîntarea, ca în iarna lu'paș'unu, apoi sprijini furcoiul de gard și ieși la drum. Cai. Cai numai piele și os, înșirați pe funii, minați de străini călări. În urmă, pe dreapta, ferindu-se de țărîna fierbinte, Bărbat mormăia, crucea voastră de talani, crucea voastră ! făcînd vînt cu brațul, ca și cum ar fi vrut să alunge un roi de muște ce-i da tîrcoale, spre droaia de copii care aruncau în gloabele de la urmă cu bolovani. Cioalcă îi fluieră și-i făcu semn, unde îi duceți. Bărbat se făcuse că nu aude, dar copiii țipau, uite bă, te strigă nea Cioalcă, ce, ești surd ? Omul întinse gîtul, parcă n-ar fi ajuns la el fluturarea buzelor celuilalt și copiii strigau, n-auzi bă, te-ntreabă Cioalcă. Să scape de gura lor, înclină capul spre un punct nedefinit, dincolo de girlă și duse tăișul mîinii stîngi spre gît, apoi alungă iar roiul de muște".

Talanii este un roman și pentru că, dincolo de dezordinea (studiată dealtfel) a montajului epic, evenimentele disparate logic (cînd sînt așa) comunică subteran, printr-o veritabilă rețea de sugestii, într-un secund plan simbolic, ce dă rigoare interioară construcției. Narațiunea avansează pe două planuri, paralele uneori, interferente adesea: cel al realului și cel imaginar. În primul, evenimentele și reacțiile personajelor circumscriu o epocă precis delimitată temporal și anume cooperativizarea agriculturii. Situații dramatice sau doar pitorești sînt consemnate nu pentru calitatea lor de probe ale abuzului, ci pentru a urmări reflexele lor în viața intimă a indivizilor. Prozatorul stăpînește perfect dialogul și monologul interior, iar virtuțile stilului oral sînt exploatate cu măsură, evitînd capcanele facilității transcripției lingvistice. Celălalt plan este situat în eternitatea mitului și decupează un spațiu intangibil, deopotrivă edenic și infernal, ferit de seismele conjuncturilor politice și sociale. Este locul de refugiu în care țăranul Cioalcă (eroul cărții, așezat de-a curmezișul vremilor) își conservă nedegradată esența ființei sale, devenită simbol al ființării. Trecerile dintr-un plan în celălalt se fac pe nesimțite, prozatorul excelînd în creare și menținerea ambiguității misterioase, sugeratoare de multiple semnificații.

Talanii de Ion Anghel Mânăstire este revelația anului literar 1982.

Valentin F. Mihăescu

ION ANGHEL MÂNĂSTIRE: «Talanii»

12 FEBRUARIE 1983

SUB STEAGUL PARTIDULUI

Urmare din pag. 1

din 350 de membri, au alcătuit pichete de muncitori pe care le-au instalat la intrări și au ales delegați pentru tratative cu patronii. În aceeași zi, au declarat grevă de solidaritate, ocupînd atelierele, muncitorii feroviari de la Iași și Galați.

Sub presiunea valului de greve ce amenința să cuprindă întreaga țară, guvernul național-țărănesc a declarat că acceptă revendicările ceferiștilor. Dar declarația s-a dovedit a fi numai o manevră, deoarece, în noaptea de 3 spre 4 februarie autoritățile au hotărît instituirea stării de asediu. În noaptea de 11 spre 12 februarie, s-au făcut sute de arestări, sediile organizațiilor muncitorești au fost devastate, porțile atelierelor blocate de polițiști și jandarmi.

În condițiile intensificării acțiunilor represive din partea autorităților burghezo-moșierești, Partidul Comunist Român a luat măsuri pentru declararea unor greve de solidaritate în principalele centre feroviare ale țării. În noaptea de 14 spre 15 februarie, la București au fost arestați circa 1 600 de militanți ai mișcării muncitorești. Guvernul socotea că, prin arestarea conducătorilor muncitorilor ceferiști, va putea împiedica declanșarea grevei la Atelierele „Griviței". Partidul comunist pregătise însă în așa fel organizațiile de partid, sindicatele, încît ele au reușit să ridice îndată muncitorii la acțiuni de riposta. În dimineața zilei de 15 februarie, muncitorii, aflînd despre arestarea conducătorilor lor, au declarat grevă, ocupînd Atelierele C.F.R. „Grivița". Folosind experiența acumulată în timpul clocnirilor anterioare, organizația de partid și comitetul de fabrică au luat măsurile necesare bunei desfășurări a grevei. La tribunele improvizate s-au ridicat și au luat cuvîntul în fața mulțimilor, alături de comuniști, socialiști și social-democrați, chemînd pe muncitori să-și unească forțele în fața dușmanului comun.

În pofida amplelor acțiuni de solidaritate și protest, desfășurate în țară, guvernul a hotărît reprimarea grevei de la Grivița prin forța armată. În dimineața de 16 februarie s-a declanșat represiunea.

Grefate pe fundalul marii crize economice din anii 1929—1933, luptele muncitorilor petroliști, ceferiști, metalurgiști și textiliști au dovedit încă o dată marea forță a clasei muncitoare, condusă de P.C.R., hotărîrea nestrămutată de a lupta împotriva exploatării. Grevele petroliștilor și ceferiștilor, arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, „au exprimat în modul cel mai grăitor spiritul combativ al clasei noastre muncitoare, afirmarea rolului partidului comunist, a capacității sale de a organiza și conduce lupta oamenilor muncii".

În lupta pentru drepturi economice și politice, pentru democrație, independență și suveranitate națională, clasa muncitoare, în frunte cu partidul comunist, s-a afirmat pe arena istoriei ca cea mai înaintată forță a societății românești. Ca urmare a luptelor revoluționare „planul de asanare" de la Geneva, prin care se știrbea suveranitatea țării, nu a mai fost aplicat.

În cursul desfășurării luptelor și în perioada care a urmat, s-au întărit legăturile partidului comunist cu masele, a crescut rolul elementelor muncitorești în partid, în conducerea sa; de asemenea, s-a extins considerabil influența partidului comunist, s-a ridicat prestigiul său politic și s-a îmbogățit experiența sa revoluționară. În viltoarea luptelor, s-au format și s-au călit numeroși activiști militanți revoluționari, cadre legate de clasa muncitoare, de interesele și năzuințele poporului, care au jucat un rol important în organizarea și conducerea luptelor de clasă din anii următori.

Luptele muncitorești din 1933 au determinat numeroase manifestări de solidaritate în rîndurile celor mai diferite pături și categorii sociale — țărănimea, intelectualitatea, funcționărimea, mica burghezie de la orașe —, imprimîndu-le acestora un caracter larg, de masă. Ele au demonstrat, odată cu spiritul combativ al clasei muncitoare, creșterea capacității P.C.R. de a organiza și conduce lupte revoluționare ale întregului popor. Această capacitate a crescut pe măsură ce la conducerea partidului comunist au fost promovați reprezentanții direcți ai clasei muncitoare, fiii clasei muncitoare care trăiau și activau în România. Clasa muncitoare s-a manifestat ca forța politică cea mai înaintată, dovedind o înaltă conștiință revoluționară, un profund patriotism în lupta pentru apărarea libertăților democratice, a independenței și suveranității României, împotriva pericolului fascismului intern și extern.

Desfășurîndu-se într-un moment de adevărată răscruce a istoriei universale, cînd instaurarea hitlerismului în Germania constituia o amenințare gravă pentru independența și suveranitatea popoarelor, luptele ceferiștilor și petroliștilor au avut un mare răsunet și dincolo de granițele țării, fiind prima mare ridicare a proletariatului pe plan internațional, după instaurarea nazismului în Germania.

Desfășurarea luptelor din 1933, cît și procesul care a fost intentat muncitorilor greviști, conducătorilor lor, au demonstrat forța clasei muncitoare, puternicul spirit de solidaritate ce a unit rîndurile maselor largi populare. Un rol deosebit de important în timpul desfășurării procesului de la București (iulie 1933) și Craiova (iunie 1934) l-au avut acțiunile de solidaritate ale muncitorilor, ale organizațiilor de masă, acțiuni în cadrul cărora s-au făcut puternic remarcate talentul organizatoric, înalta conștiință de clasă, patosul revoluționar al tînărului militant comunist Nicolae Ceaușescu.

Încă din iunie 1933 cînd s-a creat Comitetul Național Antifascist, în conducerea căruia a fost ales din partea tineretului, tovarășul Nicolae Ceaușescu a participat la mari acțiuni antifasciste desfășurate de acest organism înființat din inițiativa P.C.R. și cuprinzînd peste 200 000 de membri. În timpul procesului de la Craiova, tovarășul Nicolae Ceaușescu, luptător comunist neînfricat, împreună cu alți tineri, s-a angajat cu tot elanul în apărarea cauzei drepte a luptei muncitorilor petroliști și ceferiști. Ca urmare a activității sale, apreciată drept „instigatoare", a fost arestat. Interogat, tînărul comunist nu s-a lăsat intimidat și a declarat fără reținere că venise la Craiova, ca unul ce participase la strîngerea de semnături pe memoriile de protest și de solidaritate pe care le aduce cu sine, fiind „delegat de către organizațiile muncitorești din Capitală să meargă la Craiova pentru a depune aceste proteste și a face declarații favorabile ceferiștilor de la Grivița".

Întemnițarea tovarășului Nicolae Ceaușescu, alături de numeroși alți conducători ai clasei muncitoare, nu a putut stăvili, însă, avîntul de luptă al celor exploatați și asupriți. Bogata experiență dobîndită în timpul bătăliilor din anii 1929—1933, unitatea de acțiune avînd drept coloană vertebrală frontul unic muncitoresc, conducerea neabătută de către partidul comunist le-au adus noi izbînzi în anii ce au urmat. Sub conducerea P.C.R., strîngîndu-și rîndurile și manifestînd un fierbinte patriotism, oamenii muncii din România, fără deosebire de naționalitate, au desfășurat acțiuni hotărîte împotriva pericolului fascismului, revizionismului, a războiului.

În acei ani de creștere a agresivității Germaniei hitleriste, a presiunilor organizațiilor de extremă dreaptă din interior, România a fost treptat izolată pe plan internațional, iar în interior pericolul venirii la putere a Gărzii de fier, agentură a hitlerismului în țara noastră, a crescut. Datorită combativității clasei muncitoare, forței de mobilizare a Partidului Comunist Român, acțiunile grupărilor fasciste au fost, temporar, zădărnicite.

O deosebită însemnătate în afirmarea forțelor revoluționare a avut marea demonstrație antifascistă și antirăzboinică de la 1 Mai 1939, în organizarea și conducerea căreia tovarășul Nicolae Ceaușescu a avut un rol important. Atunci, în București, din piepturile miilor de participanți au răsunat lozincile promovate de Partidul Comunist Român: „Jos fascismul !", „Jos hitlerismul !". „Vrem România liberă și independentă !", „Vrem respectarea granițelor !", „Trăiască integritatea teritorială a României !".

Continuînd și amplificînd experiența de luptă dobîndită în timpul bătăliilor împotriva pericolului fascist, clasa noastră muncitoare s-a angajat plenar, sub conducerea Partidului Comunist Român, în lupta împotriva dictaturii militare fasciste, a participat cu eroism la înfăptuirea revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din august 1944. Cu spirit de dăruire și abnegație, animată de profunde sentimente patriotice, strîns unită în jurul Partidului Comunist Român, clasa muncitoare a militat cu eroism pentru sprijinirea războiului antihitlerist, democratizarea țării, instaurarea unui regim democratic, refacerea economiei naționale. Istoricele bătălii pe care le-a purtat sub steagul partidului comunist au fost încununate de izbînda cuceririi întregii puteri politice, de construirea temeliilor orînduirii socialiste.

Perioada construcției socialismului a fost puternic marcată de Congresele al IX-lea, al X-lea, al XI-lea și al XII-lea ale P.C.R., de alegerea în fruntea partidului, în funcția de secretar general, a tovarășului Nicolae Ceaușescu, militant cu îndelungată și luminoasă experiență de luptă revoluționară în mișcarea muncitorească din țara noastră. Spiritul novator introdus de el în întreaga viață a partidului și societății socialiste a dat nepreținute roade. Urmînd cu devotament și nețărmurită abnegație partidul și conducerea sa, clasa muncitoare a înscris, în cei 18 ani ce au trecut de la Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, o contribuție determinantă la marile înfăptuiri ale societății socialiste multilateral dezvoltate pe pămîntul României, afirmîndu-se ca o forță hotărîtoare a mersului nostru înainte.

Împlinirea a 50 de ani de la luptele revoluționare ale muncitorilor din 1933 găsește clasa muncitoare, țărănimea, intelectualitatea, întregul nostru popor într-o unitate de granit în jurul partidului, a secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, mulțind cu dăruire pentru înfăptuirea hotărîrilor Congresului al XII-lea, ale Conferinței Naționale a Partidului Comunist Român, pentru înaintarea patriei pe noi trepte ale civilizației socialiste și comuniste.

Importanța literaturii memorialistice nu are nevoie de demonstrație. Multe voci au deplins dispariția unei mari generații de scriitori care ne-a fost contemporană. Datoria noastră este de a perpetua amintirea acestora, cu atît mai mult cu cît cei care i-au întîlnit mai sînt încă printre noi și pot vorbi în mod avizat despre ei. De aceea revista Luceafărul **a reluat rubrica** L-am cunoscut pe... **care a început cu amintirile despre Tudor Arghezi. Interesul față de aceste amintiri a fost foarte mare. Deschidem acum seria de amintiri a revistei noastre privitoare la o altă personalitate polară a culturii și literaturii române, la G. Călinescu. Reeditarea** Istoriei literaturii române de la origini pînă în prezent, **sub îngrijirea lui Al. Piru, este încă un argument al acestei serii de recapitulări memorialistice privitoare la G.Călinescu. Personalitatea acestuia, controversată de contemporani, are nevoie de materia memorialistică care să stea la temelia viitoarelor monografii și biografii. Deschidem deci coloanele revistei noastre celor care pot să depună mărturie asupra existenței istovitoare și singulare a unuia din cei mai mari scriitori români ai tuturor timpurilor. Această rubrică rămîne deschisă tuturor celor care pot depune o mărturie esențială asupra omului și operei. Redacția noastră a tipărit pînă acum și tipărește amintirile lui Ion Rotaru, Șt. Cazimir, Marin Petrică, H. Zalis în ordinea primirii la redacție. Am invitat la această suită de amintiri pe colaboratorii apropiați ai profesorului G. Călinescu ca Al. Piru, Ovidiu Papadima, Mihai Novicov, I.C. Chițimia, Marin Bucur și alții. Vom publica în numerele viitoare amintirile de la Iași despre G. Călinescu ale lui Viorel Alecu. Generația tînără are nevoie de cunoașterea adîncită a personalității unuia din marii scriitori ai literaturii postbelice. Sîntem, desigur, interesați și de iconografia inedită sau mai puțin cunoscută referitoare la G. Călinescu solicitînd pe cei ce ne trimit amintiri și în acest sens.**

L-AM CUNOSCUT PE G. CĂLINESCU

«UITE, COLO, POSTERITATEA !»

Studentul Eugen Barbu părăsește amfiteatrul

I-am cunoscut mai întîi din scris, firește, ca mai toată lumea. Prima carte pe care i-am citit-o a fost **Istoria literaturii române.** Era prin 1941 ori 1942, eram elev prin a VI-a sau a VII-a. Tocmai aflasem că fusese scoasă din biblioteca școlii, ca „interzisă", și lucrul acesta îmi stîrnea curiozitatea în gradul cel mai înalt. Am căutat-o febril, am pus mîna pe ea și am citit-o, nu de la un cap la altul, ci pe sărite, la capitolele cu scriitorii care mă interesau pe atunci, pînă am ajuns s-o cunosc aproape toată. Am citit apoi și cele două monografii, despre Eminescu și Creangă. (Pe romancier și pe poet l-am citit mai tîrziu). Mă atrăgea, îmi dau seama acum, **stilul** (îndărătul căruia parcă și vedeam omul), sucint, direct, cu asociații și disociații de idei repezi, sclipitoare, mergînd la țintă fulgerător, în cuvinte neuzate, îndrăznețe, cum nu mai întîlnisem, fără „metodologie" și sistemă școlăresc-academică, cu neologisme incitante care mă trimiteau la cunoștințele de latină, franceză sau italiană, cite le aveam pe atunci, mă trimiteau la... dicționare. Cînd l-am văzut și l-am auzit vorbind prima dată, (picasem din provincie, citisem un afiș și alergasem să-l ascult o conferință la Dalles), am rămas cam descumpănit, cumva dezamăgit : rubicund, cu părul vîlvoi, vocea cu urcușuri ascuțite, tăloase, gesticulație și mimică abundente. Abia mai tîrziu, cînd l-am devenit student, mi-am dat seama, treptat, că era un mare orator, că scrie ca și cum ți-ar vorbi, alăturînd cuvîntul „savant", neologismul, pentru relief și nuanță, chiar lîngă cel românesc pur (ca să nu spun „neaoș"), expresiv. Abia observîndu-l cum vorbea la cursuri, mi-am dat seama cum punea intenție deosebind subtil între expresia, să zicem, „această poezie e de o **certă valoare**" și de o „valoare **certă**", între latinescul **ețiu** (fiind vorba despre Horațiu) și românescul **lene.** Neologismele erau luate de lîngă etimon. Comentînd, spre exemplu, **Somnoroase păsărele,** ne pomenim dintr-odată că profesorul exclamă peremptoriu : „Această poezie este **sinceră** !", după care face o pauză și caută efectul în ochii auditoriului descumpănit, surprins de calificativ. Nu fusese vorba de sinceritate în înțelesul obișnuit, ci de claritate, de limpiditate. „**Sincer**, adăoga el, cu satisfacția punctării definitive a ideei, vine din latinescul **sine cera**, miere expurgată de orice reziduuri ceroase". Altă dată, vorbind despre tîrgurile de provincie din proza lui Sadoveanu, introduce sintagma : „aceste orașe **exorbitante**". Și, după pauza-suspens : „Vreau să spun : orașe care nu gravitează în jurul centrului, pe **orbita** Capitalei". Tot așa, spre a evita — fiind vorba de un poet mare — expresia „cîntece de bețe", cumva vulgară, ca și pe aceea de „cîntece bahice", prea comună, prin referire la **Îndreptătoriul beților,** Călinescu spunea : „cîntece **potatorice**". Și nu se știa deloc, recitind cu urcările și coborîrile de voce ce-i erau atît de caracteristice, vibrînd de emoție, din același Anton Pann, versurile în care se face portretul femeii harnice : „C-o mînă focul **ațiță** / Cu alta copilului dă **țiță**", strigînd spre sală și împungînd cu arătătorul spre tavan : „Atenție ! Rimă perfectă !", descoperind suavitatea tocmai acolo unde te așteptai mai puțin. „Papadimoo ! Adă-ncoace broșura !" Eram, încă de pe atunci, spre sfîrșitul lui 1948 și începutul lui 1949, la curent cu atacurile din presă la adresa lui : un V. Dumitrașcu cu articolul **Mucegaiul, ochelarii și ticurile din pagina culturală a „Națiunii"**, I. Vitner care-i reproșa „confuzia valorilor" în seria de „analize" intitulată **Opera de critică și istorie literară a d-lui prof. G. Călinescu,** Vicu Mîndra care în cîteva articole din **Flacăra** (condusă de M. Novicov) îi „desființase" **Istoria literaturii** și ceruse pur și simplu înlăturarea imediată de la catedră a profesorului, în termeni vehemenți-juvenili etc. Așa numitul sociologism vulgar se afla la începutul înfloririi și un coleg de catedră, adus proaspăt, odată cu alți patru sau cinci, ca să-l „dubleze" (vechii colaboratori ai lui Călinescu fuseseră înlăturați), interpreta **Punguța cu doi bani,** basmul lui Creangă, cam așa : Cocoșul este fecioru de țărani săraci, în exod spre oraș, proletarizat, punguța, pe care o lasă din plisc nici mort, era „conștiința proletară", boierul era, firește, exploatatorul, în timp ce mulțimea de orătănii, cirezile de vite care se iau după el pînă la casa moșneagului, ar fi fost... masele urmindu-și avangarda etc. Călinescu știa de toate acestea și nu ne-a scăpat ironia, enormă, cînd, „explicitînd" **Luceafărul** eminescian, interpreta la rîndu-i : Luceafărul este muncitorul din uzină îndrăgostit din eroare de o fată burgheză care nu vrea să-l urmeze la locul lui de muncă... „Papadimoo !" — striga teatral alarmat peste mulțimea de capete înghesuite în jurul catedrei — „Adu-ncoace broșura !" Asistentul Ovidiu Papadima se precipita spre șeful său și acesta-i smulgea din mînă un opuscul proaspăt tradus, îl ducea ostentativ la ochi, imitînd gestul miopului, și continua : „Așa cum spune... Sobolev (ori — din nou gest de descifrare — Sobolîov), Demiurgul nu poate fi decît președintele sindicatului sau cam așa ceva. El îi arată rătăcitului cum burgheza Cătălina, colo, jos în stradă, se însoțește cu un individ de teapa ei..." etc. Atunci, în toamna lui 1948 și începutul lui 1949, profesorul G. Călinescu era în plină forță creatoare, fascinant, net superior celui din noiembrie 1963, cînd a mai ținut cîteva prelegeri în amfiteatrul Odobescu, însoțit de G. Ivașcu și M. Novicov. Sala și coridoarele arhipline, cu lume de tot felul, ușile și ferestrele deschise... Într-un rînd, din pricina înghesuielii, se sparse un geam și zgomotul îl alarmă o clipă : „Ce s-a întîmplat ?!". „S-a spart un geam de la o ușă !", i s-a răspuns. „Lasă, zice el, spargeți-le pe toate, le plătesc eu !". Plăcerea îi era imensă și asta se vedea din sclipirile ochilor aruncate în dreapta și în stînga peste mulțime. Ultimul curs ca titular al catedrei de literatura română G. Călinescu l-a ținut în ziua de 31 ianuarie 1949, dar numai pe jumătate. După pauză, la orele 10, studenții s-au pomenit cu alți profesori urcînd la catedră. În semn de protest, un grup de vreo 15—20, printre care și studentul Eugen Barbu, au părăsit amfiteatrul. A continuat însă să figureze, în statele de funcțiuni, ca „șef de catedră" (fictiv) pînă la finele lui octombrie 1952.

„...A venit istoria literară să-și facă datoria..."

L-am cunoscut, încă mai îndeaproape, și la Institutul de literatură care-i poartă acum numele. Participam uneori, invitat sau nu, la ședințele de lucru de simbătă, ori în calitate de secretar la volumul I din **Istoria literaturii române** (tratatul academic și colectiv). Uneori eram chemat și acasă la profesor, în str. Vlădescu. Prelegerile continuau, de astă dată cu un public restrîns. Făcea mare caz de documentație și era realmente ahtiat după documente literare. O colegă tocmai mă vestește că a murit Ionel Teodoreanu și mă la cu dînsa să vedem mortul, într-o casă pe undeva prin preajma Batiștei. Era lume multă și mortul, îmbrăcat cu ce se găsise, sărac, cu tălpile pantofilor vechi, scîlciate și tocite, arăta jalnic. Deodată se produse rumoare la ușă și profesorul Călinescu, în mînă cu o geantă imensă, deschisă din cătărămi, intră împingînd în dreapta și în stînga : „Stimate rude, vă rog să primiți condoleanțele mele...", zicea. Poftiți pe aici să-l vedeți, domnule profesor !". („Nu vreau să văd morți, îmi face rău ! N-am venit să văd mortul, a venit istoria literară să-și facă datoria ! Vă rog să-mi încredințați documentele rămase de la defunct, scrisori, manuscrise..." Și cu un gest elocvent arăta spre geanta deschisă. I se aduse totul, profesorul burdușă și geanta, o încătărămă și o luă repede spre ușă : „Nu vreau să văd mortul... documentele mă interesează !" Și cu o voce oarecum șoptită mai adăogă, ieșind în stradă : „Trebuie să prinzi momentul psihologic ca să pui mîna pe documente. După înmormîntare rudele se răzgîndesc, împrăștie, donează, vînd totul..." Într-o zi e adusă la institut o ladă plină cu hîrtii și tot felul de obiecte muzeale donate de familia Negruzzi, spre deliciile directorului care răscoli totul pînă la fund și unde dădu peste două pistoale vechi, turcești, din cele cu cremene. „Dați alarma la miliție, la securitate !" — începu să strige, nu știu cît de sincer — „S-au introdus arme în instituție ! Sabotori !" etc. Numai cu greu a putut fi convins că e vorba de niște pistoale inofensive. Mi se părea a fi un caracter „pusilanim", (ca să utilizez cuvîntul pe care el l-a introdus în limba română), dar poate nu era tocmai adevărat. Am cules din mormanul de gunoi din curtea facultății, unde era aruncat, splendidul basorelief reprezentînd pe Maiorescu (operă, mi se pare, de sculptorul Georgescu, un medalion în bronz, cu diametrul aproape de un metru, o piesă grea) și, cu ajutorul a doi studenți, l-am dus la institut, spre păstrare, arătîndu-l mai întîi directorului : „Fugiți de aici cu reacționarul și idealistul ăsta ! Nu-l vreau !". Și ne-a dat afară pe ușă. M. Novicov, directorul adjunct, a iscălit totuși o hîrtie oficială de primire în regulă. Dar pe peretele din holul institutului, printre alte fotografii de scriitori clasici, figura și aceea a izgonitului pe atunci din biblioteci și din fostul amfiteatru care-i purta numele (astăzi amfiteatrul Bălcescu, ornat numai cu un biet ghips așezat pe o scîndură vopsită). Poate fi văzut și acum. E fotografia lui Maiorescu tînăr, nu aceea prea cunoscută, cu barbișon. Cu basorelieful nu mai știu ce s-a făcut.

„Nu ești, nu poți fi continuatorul lui Eminescu !"

De pomină este mai ales întîmplarea de la sărbătorirea lui A. Toma, la Academie, cu ocazia împlinirii a 75 de ani, în ziua de 14 februarie 1950, la care am asistat, stînd sus, la galerie. Cu excepția lui G. Călinescu, toți vorbitorii arătau că A. Toma este cel mai mare poet român în viață și neapărat continuatorul direct al lui Eminescu. (Mai asistasem, cu puțin timp înainte, la o adunare similară în amfiteatrul cel mare de la vechea Universitate, R3, o întîlnire cu studenții și profesorii, unde de asemeni se făcuse insistent afirmația că A. Toma este continuatorul lui Eminescu. Ba chiar, A. Toma însuși părea de acord în această privință, făcînd și gestul luării unei imaginare făclii a poeziei românești dinspre Eminescu spre a o înmîna mai departe lui Dan Deșliu, aflat și acesta de față, la prezidiu, în stînga). Așteptam cu sufletul la gură să vedem ce va spune Călinescu. A început cuminte, deferent și protocolar, cu „iubite sărbătorit", cu „am deosebita plăcere să analizez opera... ", cu repetate cereri de scuze că nu l-a înțeles pînă la acea dată etc. Îi găsea, îmi amintesc, meritul de a fi scris o frumoasă poezie cu ocazia comemorării a o sută de ani de la moartea lui Eminescu, „optimistă", contrapusă „pesimismului" din **Dintre sute de catarge**, pe care A. Toma o parafraza, ca într-un fel de parodie gravă. Recita, splendid, (din punctul meu de vedere, nu cunosc un mai mare recitator de poezie ca G. Călinescu ; este, desigur, o deformație profesională, căreia îi sînt victimă : recitînd, Călinescu „interpretează", nu citește actoricește, cu intonațiile și gestica învățate la Conservator), și versurile lui Eminescu pluteau în volute muzicale spre cupolă : „Dintre sute de catarge / Care lasă malurile / Cite oare le vor sparge / Vînturile, valurile" etc. Cînd însă, pentru comparație, citea și din A. Toma, vocea-i părea împovărată de un imperceptibil scrîșnet otărît : „Cîte sute de catarge / Dîrze (cuvîntul „dîrze" îl pronunța urît, cu greutate) lasă malurile / Multe sînt ce nu le-or („le-or" suna iarăși urît) sparge / Vînturile, valurile". Și mai departe : „Ne-ntețesc doar vînturile / Faldurile flamurilor / Le dau zbor și cîntările / Și nădejdea malurilor. / / Fremătînd cer luptătorii / Glasul nalt al versului — / Să le-avinte spre victorii / Vijelia mersului". s.a.m.d., topircenizînd vag. A dus cu bine însă, decent, demonstrația pînă la capăt, cu toată aparenta stîngherealâ. Cînd, deodată, părăsind pupitrul și microfonul, smulgîndu-și cravata înspre umărul drept, cu părul în dezordine, se îndreaptă spre sărbătorit și, cu glas tremurînd de indignare conținută, îl imploră : „Te-am citit, maestre, te-am citit cu atenție, figurezi în bibliografia „istoriei" mele. Dar pe atunci aveam o sită critică prea rară (cu palmele răschirate, suprapuse, oratorul închipuia în fața lui A. Toma o grilă) și ai trecut prin ea, n-am fost în stare să te reții". Apoi, după o pauză penibilă pentru toți : „Nu-i adevărat că d-ta ești continuatorul marelui Eminescu ! Uite colo posteritatea (gest spre stenografa care lua note de zor la măsuța de lîngă podium) care va să zică ne-am adunat azi aici și am spus niște prostii. Trecerea timpului va pune pe opera d-tale și pe cele spuse de noi aici o sentință fără apel. Nu ești, nu poți fi continuatorul lui Eminescu ! Ci, (vocea în urcare pînă la nota cea mai acută) din hlamida de purpură a poeziei eminesciene d-ta ți-ai croit (gest de foarfecă înspre nasul sărbătoritului) o redingotă // (pauză lungă ; apoi cuvintele coboară în sacadă, rar, răspicat, în trei timpi implacabili) pe măsura / posibilităților / dumitale". Oratorul se oprește. Cîteva aplauze venite din fund, de sus, timide, se sting. Coboară iute de pe podium, o ia spre ușă, iese în curte și în stradă, pornind spre casă. Șoferul îl ajunge din urmă cu mașina, deschide portiera : „Poftiți, domnule profesor...". „Lasă, zicea el, apărîndu-se cu mîna, mă duc pe jos, am nevoie de mișcare !". Evident, am reprodus cuvintele de la sfîrșitul discursului lui Călinescu din memorie. Ele nu figurează, cum era de așteptat, în broșura editată de Academie **Sărbătorirea academicianului A. Toma la împlinirea vîrstei de 75 de ani. Ședința solemnă din 14 februarie 1950** (Ed. Academiei R.P.R., 1950), text repetat apoi ca o prefață la volumul A. Toma, **Selected Poems**, Rumanian institute for cultural relation with foreign Countries, București, p. 7-17. Stenograma (am cercetat) nu s-a păstrat. Arhivele Academiei au numai un scurt, rezumativ, proces verbal al ședinței, unde sînt trecute numele participanților importanți și luările de cuvînt.

Ion Rotaru

UN GLACIAL ZÎMBITOR

În ziua de 13 februarie 1963, G. Călinescu a ținut examen cu studenții care frecventaseră cursul special despre Eminescu. O curiozitate greu de învins m-a îndemnat să vin și să asist. Călinescu n-a înregistrat prezența intrusului, pe care mă temeam să n-o confunde cumva cu un indiscret și inoportun „control". Mă așezasem în ultima bancă, ascuns de studenții care își așteptau rîndul și beneficiind, ca om al clasei, de cordiala lor complicitate.

La citirea primului nume din catalog, de un exotism nepreväzut și total, profesorul s-a poticnit : „Balgir Cimiddorj... Ce ești ?", a întrebat el, înălțîndu-și sprîncenele. „Mongol", „Mongol ? ! Et in Mongolia ego !", a exclamat Călinescu, cu satisfacția vădită a unei replici spontane și de efect. Vrînd să adapteze discuția la orizontul presupus al interlocutorului, a aruncat repede prima întrebare : „Cine sînt clasici ? Chinezii — sau germanii ?" Studentul, luat prin surprindere, a răspuns la nimereală : „Germanii". Călinescu, încrucișîndu-și brațele și îndreptînd arătătoarele spre doi pereți opuși ai sălii (voce acută) : „Viceversa !" Hazul celorlalți a destins atmosfera și a micșorat, în parte, emoția. Urmașul lui Genghis-Han s-a „reabilitat" apoi, citind, la îndemnul colegilor săi, o traducere proprie din poezia lui Eminescu.

Nu era totuși un lucru de toată ziua să dai, în '63, examen cu Călinescu ! Profesorul nu avusese cu studenții decît contactul mijlocit de prelegerile sale, în ambianța festivă și fremătătoare a acestora. Altminteri, era pentru ei o întrupare cvasi-mitologică. Dacă, prin cine știe ce miracol, coborînd de pe pereții amfiteatrelor omonime, ar fi venit să te examineze Odobescu

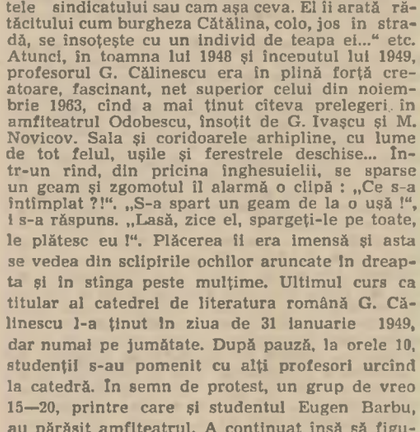

ori Hașdeu, tracul nu ar fi fost mai mare. Călinescu — ce-i drept — făcea eforturi spre a-l reduce, totuși, dialogul se urnea greu sau, uneori, nu se închega deloc. Studenții nu citiseră **Universul poeziei** (aflat încă, la acea vreme, doar în paginile unor periodice) și deslușeau cu dificultate ținta reală a întrebărilor. „De ce-ți vopsești părul ?", a iscodit-o profesorul pe o studentă, vrînd s-o aducă la ideea că arta corectează natura. „Nu mi l-am vopsit !", a răspuns speriată fata, crezînd că i se face un reproș de ordin etic. „Lasă asta ! (iritare sensibilă). Ți l-ai vopsit ! De ce ți l-ai vopsit ?" „Vă dau cuvîntul meu..." Pînă la urmă, Călinescu, excedat, a mutat discuția spre paltonul de blană sintetică al studentei, ajungînd prin el la... poezia elementelor ! Sondajele în cultura generală a examinaților nu dădeau, nici ele, rezultate prea glorioase. „Ai auzit de Andreescu ?". „Pictor român" a răspuns prompt persoana chestionată, ca și cum ar fi citit de pe tăblița cu numele unei străzi. „Pictor român...", a repetat ginditor Călinescu, cucerit parcă de laoidaritatea enunțului. Comentînd poezia **Singurătate**, o studentă a încheiat spunînd că „nu-i place" ultima strofă („Și mi-i ciudă cum de vremea / Să mai treacă se îndură / Cînd eu stau șoptind cu draga / Mînă-n mînă, gură-n gură !"). Călinescu, zbîrlit o clipă, a evitat controversa, lansînd un pronostic înveselitor : „O să-ți placă !". Și toți cei ascultați, indiferent de calitatea răspunsurilor, erau concediați cu aceeași formulă bonomă : „Fugi deacici !", însoțită edificator de un gest al mîinii drepte.

Îmi răsună încă în auz cîteva exclamații răzlețe ale profesorului, cărora le-am uitat contextul, dar le reții cu fidelitate timbrul : „Comparatiștii sînt niște moftangii..." (ilaritate generală, aluzia era — de fapt — la căutătorii neobosiți de „izvoare", ironizați și în **Opera lui Mihai Eminescu**, cînd se arată că nunta zîzelor din Călin ar fi putut s-o inspire un gîndac căzut pe masa de brad a poetului, și nu neapărat Mefistofelul lui Goethe, cu atributul său de rege al gîngăniilor) ; „Eu sînt un glacial zîmbitor !" (replică țîșnită într-un moment de mizantropie și destinată să fixeze o distanță). Și-l revăd pe Călinescu scandînd versurile poeziei **Vreo zgîrie de fată**, spre a urmări, cu discretă maliție, reacția părții feminine a auditoriului : „Sau mai mici și mai plinuțe, / Sau mai zvelte și mai slabe, / Toate peste-un sfert de secol, / Vai ! vor fi aproape babe..." Iar vocea lui cu celebra-i alternanță de tonuri, cunoscută de multă vreme și totuși mereu surprinzătoare, se ascuțea neverosimil pînă în pragul versului al patrulea, ca să coboare cavernos în finalul fiecărei strofe.

Glacialul zîmbitor ținea ultimul său examen. În afară, poate, de el însuși, toți vedeau că, pe umărul sting, i se așezase în trecere pasărea neagră a lui Orcus. Mai avea de trăit, cu totul, doi ani și patru săptămîni.

Șt. Cazimir

Poeme de VASILE NICOLESCU

De la capăt

Mai alb decît ninsoarea stai drept ca un mesteacăn
în care fulgii iernii să-și țeasă cuib și leagăn,
să pipăi prin desimea cea putredă a ceții
un fir ca să te ducă în miezul dimineții
stringînd lumina-n tine, ca gheața, fără lacăt,
să iei geneza lumii, mai aprig, de la capăt.

Arcă

Zaț de tenebre, drojdie oarbă
noaptea se-aruncă pătimaș să mă soarbă.
Pe nevăzute, pe neumblate
mîinile-mi leagă fedeleș pe la spate.
Ochii mi-i prinde-ntr-o glugă de umbră.
Părul mi-l leagă de-o lespede sumbră.
Numai izvorul curgînd la Nadir
păstrăvi albaștri mi-azvîrle-n priviri,
nori de brîndușe, zăpezi cînd și cînd,
arcă de fluturi spre zori tremurînd.

Nu ninge

Nu ninge, tocmai acum cînd aveam nevoie de atîta zăpadă,
nu ninge, tocmai acum cînd tînjesc ca niciodată după un fulg diafan,
tocmai acum cînd aș vrea să fiu pînul
învolburat de viscol sau calul rătăcit de herghelie
la marginea mării galopînd nebunește
în albul infern.

Mariana Popa : „Portret"

Falsă memorie

Unde am mai văzut-o, doamne, pe Viridiana ?
Am văzut-o, în carne și oase, aș putea să jur.
Era fragilă ca aripa fluturelui, milostivă, pură
ca anemonele. Și ce surpriză
i-a rezervat piosenița
la dezmățata cină-a cerșetorilor !
Cîntați și voi diavoli, Aleluia !

Cînd tu vorbești cu moartea

Poemul cînd se tulbură, se tulbură cu totul.
Așa și visul. Cade un fulg de lună din primul vers,
apoi pe nesimțite o respirație străină intră în respirația ta
și inima începe să bată anapoda,
cuvintele-asfințesc,
și lasă umbre lungi printre ele, tranșee pline de morți ;
și tu alergi peste cîmp cînd deasupra-ți
gigantici nori de iarbă presată, cuburi fantastice
te urmăresc în joacă, vin după tine în pași de menuet
și tu îi împingi c-un singur deget înapoi și ei revin
ușori ca niște baloane și jocul continuă,
alergi în zig-zag prin aer, treci peste case, într-o plutire pe care ți-o invidiază toți scamatorii
cînd tu vorbești cu moartea într-un esperanto al stelelor,
ca un andante de Mozart.

Și creștetul meu atinse fundul mării...

Un val m-a răsturnat și creștetul meu
atinse fundul mării. Și nu știu ce mînă sau rază
m-a smuls cu strășnicie din nisip, nu știu ce val
m-a răsturnat iar, în picioare. Ce aprigă uitare,
ce transparență încleștată, ce tremur de vint
i-a șoptit mării să își refuze morții ?

raluca octav

Magicul cerc al străjerului

Privește bine
Străine
Soldatul acesta român,
Cu mina-ncleștată, pe arma ce-o ține
Aproape de inima-i caldă,
Lipită la sin.
Privește-l și nu-l tulbura
Privește-l, cum stană de piatră
Închipuie străjă în cercul lui magic
– Hotare...
Cu viața lui greu încercată, cu firea lui blîndă
Și chipul lui tragic,
Veghează de veacuri prea multe
În rugă tăcută
Învățat să-nțeleagă ce trece
Învățat să asculte
Ce vine ;
...Atît de aproape de rău
Și atît de departe de bine...
Veghează ;
În cercul lui magic
Hotarele neamului vechi,
Și-n trainica lui așteptare –
Solemnul priveghi,
Soldatul acesta e stană carpatică vie,
Ce-și numără anii de veghe-ncepînd
Cu o mie... inc-o mie, o mie și-o mie...

Ultimele trei întrebări

– Măria ta,
Legile, unde se scriu ?
– În firul de iarbă
Din cîmpul în iarnă pustiu.

– Dar cine,
Cine scrie legile, Măria ta ?
– Fulgul de nea topit
În palma ta.

– Și cine le înțelege
Măria ta, spune ?
– Poate ultimul gînd,
Ultimul gînd, cînd apune...

Popor

Ca piatra veche-n temelie,
Românii-s natie bătrînă
Care se-afund'-adînc în glie –
Ținînd pămîntul într-o mînă.

În case, ca-n biserici blinde,
Și-n satul – pașnică cetate,
Se zămislesc în multe rînduri,
Murind abia pe jumătate.

Răbdîndu-se-ntr-un fel aparte,
Jelindu-se în armenii
Au construit la ape moarte,
Murind pe malul apei vii.

Cu-mvățătură în a zice,
Suind triumf la ne-mpliniri,
Întins-au corzi din cozi de bice
Din care sună, de te miri.

Temeinici, trecători, cuminți,
Și nici fanatici, nici atei,
Nu s-au plecat atît la sfinți,
Cît i-au adus pe sfinți la ei.

Și-nțelegînd porunca sorții
Și-al nemuririi veșnic rost,
Cu datini petrecîndu-și morții,
Au stat acolo unde au fost.

Culegătorul

Înainte de-a culege din darurile toamnei
Primul dar,
Culegătorul înțelept
Împlinește un ritual
Prinzînd cu sfințenie, în palmă,
O mină de glie,
Răsfirînd-o printre degete,
Și plecînd fruntea
Către pămîntul care tace dînd...
Pămînt
Ce rabdă, îndură și poartă
Ne primește în sînu-i cald inimile trudite
Născîndu-le, urmașe,
Pe cele ce vin...
Hrănindu-le și îmbărbătîndu-le din cele
Ce-au fost...
Slăviți-vă și păstrați-vă glia,
Culegători de toamnă după toamnă,
Trecători
Culegători
Nemuritori...

Povestea lui Dănilă

lica rugina

N-aș putea susține morțiș că atunci, în cea de-a treia zi după Florii cînd soarele începuse a scăpăta și taxa de leagăn se înjumătățise fiindcă se răriseră amatorii „serioși" de zbenguială, și nădejdea rămăsese doar în copiii care strînseseră ceva bani, și țiganii se hotăriseră (urmare a amenințării că vor fi lăsați să-și care alămurile în spinare) să mai „zică" un vals, iar Dănilă s-a repezit ață spre grupul fetelor s-o întrebe ceremonios pe Firița lui Gherbede: „Dansați, domnișoară?", că chiar atunci a avut poticneala aceea în inima lui, de care, din nenorocire, primul care și-a dat seama, a fost chiar el, Dănilă.

Ceva totuși s-a întîmplat în clipa aceea, adică mai precis în cea următoare, după ce zisese „Dansați, domnișoară?" și ea, fie că a vrut să șugulască, fie că nu a băgat de seamă gîndul lui, sărise șanțul, pe marginea șoselei și plecase.

Abia a ajuns-o. Poate s-ar fi răzgîndit și i-ar fi zis și ceva urît, dar cînd fata se oprise și îl aștepta să vadă ce vrea de la ea, Dănilă a simțit cum picioarele parcă i s-ar fi înțepenit din șolduri și mai ales din genunchi, iar mersul îi este trudic și haziiu, ca al celor pe care îi văzuse, în oraș, chemînd lumea la panaramă, umblînd pe chitonoage care-i înălța pînă la băgeacul caselor.

Și nu mai ajunge odată (Unde să ajungă?).

Și fata asta atît de minunată, cum dumnezeu de nu-și pierde răbdarea? Iată, zîmbește la fel de senin și luminos cum zîmbise cînd îl văzuse pe Mitrea, fratele lui mai mare, venind din război, și îl așteaptă. Pe el! Pe el, Dănilă? Se prea poate, ba e chiar sigur, fiindcă o fată atît de frumoasă nu poate fi decît bună la suflet ca o mamă, mai bună decît o mamă.

Ajuns, în sfîrșit, în fața ei, lac de sudoarea, care îi țîșnise mai ales pe frunte, spuzită, cum avuseseră și frații săi cînd erau de seama lui, de coșuri, mari și dese ca boabele unui strugure bătut, Dănilă spuse într-o sforțare peste marginile putinței sale de a-și curma neliniștea proaspătă care-i copleșea: „S-a terminat cu zbințuiala, mîine e miercuri!". „Da", răspunse nedumerită fata. „Ai fost la horă și acum pleci acasă", mai adăugase el, bucuros că, iată, vorbele i se leagă totuși. Dar a rămas cu meteahna asta de a le „lega" aiurea. Și din cauza asta, cum te vedea, căuta sămînță de vorbă, în felul lui nepricopsit.

Așa că oamenii au băgat totuși de seamă că Dănilă vorbește de giște cînd îi întrebi de rațe sau, cum și mai bine spusese Matei Moșoaică, „ăsta dacă pui să facă focul, lovește cu lasca în amnar și taie lemne cu muchia toporului".

Dar pe cînd a spus Matei așa ceva, lui Dănilă nu-i mai păsa de vorbele oamenilor; uitase de spaima trasă în după-amiaza aceea de primăvară, cînd se îndreptase către frumoasa fată cu care nu se mai săturase jucînd, cu gînd s-o mai invite odată și pe urmă îi comunicase că „Mîine e miercuri". Acum, dacă cineva căuta să intre în vorbă cu el, Dănilă punea ochii în pămînt, își povestea toată viața lui și a familiei, începînd cu bunicul dinspre mamă — cum căzuse prizonier în primul război și cînd a venit acasă, tîrziu, se făcuse împroprietărirea și el fusese „sărit" și cum a ajuns la București și pe urmă îi dăduse două hectare de pădure tocmai peste cîteva sate și el trebuise s-o vîndă și își cumpărase și pămînt și boi și o căruță „de Brăila", și un plug cu două brazde care rămăsese nefolosit și îl dăduse așa nou, la colectiv; „iar tata — continua, desenind cu gurguiul opinci în praf sau zăpadă, neobservind că a rămas fără „auditoriu" — a avut noroc: în timpul primului era prea tînăr, iar cînd cu al doilea era prea bătrîn — a făcut doar ceva corvezi ca miliția. Atunci a început soră-mea Aglaia să-și facă de cap. A ajuns o stricată, mai ales de cînd biata mama a închis ochii, că ni-e și rușine să mai scoatem capul în lume...

...Că decît să te iei după lume, mai bine să-ți legi ceva de git și să te tragi la umbră. Asta o știu tot de la tata, de cînd veneam cu coroană pe cap în ziua serbării de la sfîrșitul școlii, ca să-i arăt Firiței că și eu pot să-mi fac și să port așa ceva, fără să mă chinuiesc tot anul cu abecedarul, cum făcea ea, care-i știa ca pe apă. Și tata a pus-o pe mama, adică nu, pe sora Aglaia, de a căutat în sipet decorațiile bunicului și mi le-a prins în pieptul cămășii și m-a dus la prăvălie și mi-a pus în mînă un șirag de covrigi și eu am dat să plec, dar părintele mi-a făcut semn cu ochiul și m-a bătut pe umăr zicîndu-mi că duminică „să vii la biserică să cînți în cor", iar cînd m-am dus m-a luat de ureche și m-a dat afară și m-a făcut fățarnic, cu toate că nu de bună voia mea m-am băgat în față. Ceilalți m-au lăsat, cum fac și acum dacă ies la prășit cu ei, numai că nu mă mai țin de rău ca părintele; ei se bucură și rîd cu mine și mă roagă să le pun cîte o vorbă bună pe lîngă Aglaia, care a ajuns mare și tare — păcat că nu mai trăiește mama s-o vadă și ea, cum dă ordine în dreapta și în stînga și cum o ascultă toți, oameni în toată puterea — și-și potrivesc zîmbetele și cătrănirile în pas cu mulțumirea sau nemulțumirea ei...

Și părintele stă de vorbă cu mine cînd mă rîmeresc la cîte o pomană și cum zic eu cîte ceva rîde din toate baierele inimii, de parcă nu m-ar fi urechit niciodată pentru fățărie. Așa-s părinții — iertători și uituci. Dar și eu, cu toate că țin minte de parcă ar fi fost aseară, nu-i păstrez pică. Dinspre partea asta nu seamăn cu frate-meu Mitrea, care, de cînd cu armata, a dat boleria în el, viscează numai cai verzi pe pereți și se lasă condus de strîmba ceea de cumnată mea, care nu-i dă voie să lasă la cîmp, fiindcă habar n-are cum merg treburile și că din cauza asta el ar munci cum se muncește, de-adevăratelea, și ne-ar strica la toți rosturile!

Spune și dumneata, dacă ai mai pomenit o asemenea țîcneală?" întreba invariabil, ajuns la acest punct și ridica, pentru prima dată, capul pentru a privi la interlocutor. Și constatarea că este singur, că pînă atunci a vorbit doar desenelor închipuite cu gurguiul în praf ori zăpadă, nu-l tulbura deloc. Pleca și cum îl întreba cineva: „Ai mai ieșit prin sat, Dănilă?" ori „N-ai văzut dacă-i deschis la cooperativă?" o lua de la început.

Nici cînd era mai scurt n-o nimerea. Tu îi dădeai ori îi răspundeai la bună-ziua, iar el — un lac de sudoare din cauza bucuriei că l-ai observat — se repezea să-ți smulgă biciul sau cobilița din spate să ți le ducă el. Așa a pățit medicul cînd a venit prima dată în sat. S-a repezit la valiza omului și fiindcă ăla care, bineînțeles că nu avea cum să-și dea seama de adevăratul gînd al lui Dănilă, s-a ferit, a luat o tăvăleală, și-o tîrnoseală — că au ajuns, luptîndu-se și în șanțul plin de glod — de i-a terfelit costumul ca vai de lume. Făcea să-l vezi pe bietul tînăr privind mai năuc decît Dănilă, care-l urma cu valiza într-o mînă și cu paltonul pe cealaltă — mîndru și supus ca un cîine ce se simte util — spre primărie, pentru a-și anunța prezentarea la post.

Oamenii — mai ales flăcăii de vîrsta lui — discutau probleme de-ale lor despre secetă, despre fete, (aici merge bine cleveteala și lăudăroșenia), puneau la cale vreun bai, mă rog, tot felul de chestii. Uneori îi mai antrenau și pe Dănilă, fiindcă toți îl simpatizau pentru cumsecădenia lui, și, mai ales, le venea greu să creadă că este pentru totdeauna lovit cu leuca.

El atîta aștepta. Povestea omul vreo întîmplare cu americani sau cu franțuzi și, pentru că Dănilă care-l urmărea cu nesațiu i se băga în suflet, pînă cînd ăla, tot ferindu-se, ajungea cu spatele în bara podețului, își curma șirul întrebîndu-l, de formă : „Nu-i așa, tu ce zici ?", „Cresc urzicile în pădure", sau : „Uită-te la viață și întreabă-mă de obraz !" rostea repede, roșu ca racul, din pricina zăpăcelii și a bucuriei că i se cere răspunsul. Și așteptă cuminte ca oamenii să termine de rîs — el nu îndrăznea să le facă tovărășie ori să-i țină de rău — și urma : „Nu mă credeți ? le-am văzut cu ochii mei ; poți să aduni cu sacii dacă nu te pișcă și nu ți-e frică de ele, cum nu mi-e frică mie de americani și de franțuzi ! Cresc văzînd cu ochii, și-s dese ca peria. Ar trebui să facem ceva, să le chisolim cu ghioagele pînă nu îmbătrînesc și se prăsesc mai tare. Eu unul, nici nu mai dau pe lîngă pădure, n-aveți decît să nu mă credeți".

Și dintr-odată făcea ochii mari de uimire, de rușine că vorbise atît de mult în fața lor și se oprea brusc și iar începea să deseneze cu degetul mare de la picior sau cu gurguiul opincii în țărnă.

Dănilă vorbea anopoda numai cu oamenii mari pe care se vede că îi socotea deasupra sa cu mult. Pentru el, un flăcău de seama lui sau mai mare, ca să nu mai vorbesc de partea femeiască, chiar cînd se afla în fața Aglaiei — sora lui — erau, știu și eu ? un fel de prinți, de cititori în stele cu care nu se cădea să te bați pe umăr, cum faci cu un vecin cu care ai crescut odată, ai stat în aceeași bancă la școală sau ai păscut vacile împreună. Altfel n-ar fi fost așa de încurcat și de zăpăcit de cîte ori trebuia să schimbe cîteva vorbe cu cineva, oricît de apropiat i-ar fi fost.

Cu cei mai mici, cu copiii, Dănilă vorbea așezat, cu rost. Dar tocmai din cauza asta se făcea iarăși de rîs, pentru că ghiaurilor cu picioarele zgîriate și cămășile rupte de graba cu care săreau din pomii unde se cățărau să fure gorgoaze li se părea foarte trăznită seriozitatea cu care li trata Dănilă. Că el îi lua în serios și, cum citise și băgase în cap o grămadă de cărți închipuite de la părintele, cînd îl ajuta să grijească biserica, încerca să-i ispitească cu probleme din cele mai grave, interesîndu-se și asupra părerii lor.

Și ce puteau să facă mucoșii aceia decît să se hlizească, să-l strîmbe pe țicnit cînd îl auzeau spunînd, privindu-i în albul ochilor, parcă așteptînd de la ei cine știe ce întîriri : „Românul prin asta se deosebește de dobitoace și fiare, că se trudește de cum dă dezghețul pînă înțepenește pămîntul de ger pentru un rost nevăzut, pentru o nădejde care ar putea și să nu se împlinească. Boul, dacă nu-i mîni cu biciul nu-și face nici o grijă, afară de a minca ce vede înaintea ochilor. Dar românul îndură și foame și frig și arșiță și sete și osteneală cu gîndul la rodul care nu se vede cînd sufere toate astea decît în mintea lui. Și uneori — cum a fost mai anțărț — nici nu mai apucă să-l vadă. Ori îl vede și nici nu se poate apropia de el, cum zice aschida de cumnată-mea. Nu spun drept ?" se interesa el, mărind și mai tare veselia micilor pramatii care îl înghionteau cu capătul ciomagului în buci și-i spuneau de caragață : „Adevărul a grăit, protopopul hămesit" !

Nici copiii însă nu erau într-o situație mult mai bună fiindcă cei de acasă nu dădeau doi bani pe dezvăluirile care îl arătau pe Dănilă în stare să ducă un gînd pînă la capăt. Chiar dacă vreun om în toată firea apărea — cum s-a întîmplat de vreo două ori — tocmai cînd Dănilă își rindula cuvintele în fața micilor săi ascultători nu avea cum își schimba părerea pentru că ăsta se oprea imediat ori începea să bată cîmpii în felul cunoscut, să se bilbiie și să se facă roșu gotcă.

Dar tot așa de neașteptat și tot în fața satului întreg, Dănilă s-a dezmeticit. Aproape că a simțit, ca o ieșire de sub stăpînirea unei vrăji cum i se limpezește mintea, cum i se descojesc ochii și vede lucruri de nebănuit. Era adunat tot satul în curtea școlii. Sus, pe scări, Aglaia și încă o femeie, mai tînără și frumoasă ca o cadră care vorbea oamenilor, explicîndu-le nu mai știu ce problemă certindu-i cu blîndețe ca o mamă sau o soră mai mare pentru că nu-și dădeau seama de importanța ei, a problemei. Adevărul e că ăștia toți — și bărbații și femeile — nici nu încercau să priceapă : se uitau fermecați la ea cît e de frumoasă, în viața lor nu mai văzuseră așa ceva. Părea că-i întrupată din aer, din stele, din flori cîntătoare, că e venită din alt tărîm, că nici nu-i vede pe ei cum sînt cu palmele și călcîile crăpate de cîntă greierii în ele ; dacă i-ar vedea, ce rost ar avea să stea în fața lor, alături de Aglaia și să vorbească !

„Parcă-i o farmazoană" zise și „domnul" care o sorbea de sub un agud, fără să-și dea seama sau nepăsîndu-i, știindu-i cu mintea împuținată, că' Dănilă, stînd lipit de el, îl aude. „Da, domnule, preluă Dănilă, luminat, acest gînd. Asta este, o armazoană ! Și în minte îi defilară șirurile de luptătoare care înfruntaseră pe marii războinici ai lumii — pînă și lui Alexandru Machedon îi dăduseră de furcă — frumoase și aprige, care își ardeau sînul ca să poată mînui cît mai ager arcul. Mare prostie și mare păcat ! Săraca — începu a o compătimi în sinea lui pe vorbitoare — și ea trebuie să fie tare tristă din pricina asta, uite-o cît de neajutorată este. Vorba ei parcă-i o tînguire". I se rupea inima văzînd-o atît de frumoasă și vitregită. De aceea cînd termină femeia de vorbit, Dănilă, spre hazul tuturor, dădu semne că vrea s-o întrebe ceva. „Și chiar nu mai este nici o nădejde să răsară ițele la loc ?" întrebă cu o compătimire sfîșietoare cînd i se dădu rîndul la vorbă.

Oamenii au prins, înmărmuriți, uitătura, rea ca un sfîlchi de bici, a „farmazoanei" spre Aglaia și apoi, cu fața scăldată în lacrimi a intrat în școală, interzicînd Aglaiei și oricui s-o urmeze.

„M-ai nenorocit, loghiturosule, a șuierat Aglaia spucindu-i de piept cămășii. Altceva n-aveai de văzut, crăpați-ar ochii de netot, decît că-s falșe, și nu-ți puteai ține gura, înghiți-te-ar pămîntul de nenorocit" !

„Biata de ea, cît este de pedepsită" făcu Dănilă buimac, semn că ocara Aglaiei n-avea cum să curme noile lui nerozii.

„Aoleu — se adresă, în sfîrșit, și Aglăiței — îți les mustăți !" Surpriza cuprinsă în tonul cu care făcuse remarca aceasta îi dădea o oarecare hitroșenie, încît cei din jur și mai ales sora-sa n-aveau cum își da seama dacă e chiar neliniștit ori își bate joc. Așa că Aglaia a găsit, pe bună dreptate, cu cale să-și învingă revolta și spaima strecurate de observația nătărăului scuipindu-l pur și simplu și plecînd indignată.

Cîțiva săteni și mai ales „domnul", care fusese cel mai apropiat de întîmplare și o respecta cel mai mult pe sora lui Dănilă, l-au luat la rost. Ceea ce-i stîrnea cel mai rău, chiar dacă de furie nu-și dădeau prea exact seama, era faptul că Dănilă, în loc să se apuce de obișnuitele lui desene cu degetul piciorului, îi se uita drept în față. „Ia uită-te, se minuna în sinea sa în timp ce ăia îl bruftuluiau, cum face domnul o singură cută pe frunte cînd e necăjit ! Și ce îngustă îi este fruntea — îi ajunge părul pînă la sprîncene. Cum să încapă atîta amar de hîrtie — cîtă cere școala — în capșorul ăsta ? Nu, este cu neputință !" hotărî nefericitul. Și cînd ăla își trăgea răsuflarea în vederea altei avalanșe de batjocore, Dănilă întrebă cu nevinovăție : „Mai trăiește, vă rog, învățătorul care v-a lăsat repetent ?" „A crăpat de ani verzi, boșorogul ! Du-te dracului de nepricopsit", o întoarse după ce rămăsese o clipă cu gura căscată. Vru să plece dar se răzgîndi și îi luă pe toți : „Haideți oameni buni, nu vă puneți mintea cu amăritul ăsta !".

Partea proastă pentru Dănilă e că a rămas cu năravul ăsta de a privi dedesuptul înfățișării, și cînd întreba se vedea că mai mult vrea să-i dea de veste celuilalt încheierile lui, nu ca el, Dănilă, să afle vreo noutate.

Părintele l-a și certat într-o predică, de Sân-Petru, pentru noul obicei de a răspunde în dodii, cum făcuse cu „domnul", și, după ce a povestit pe îndelete cum se întîmplase fără a pomeni nimic despre Aglaia — îi rugase pe poporani să nu pună la inimă zisele lui Dănilă, ale cărui vorbe, unele nu toate — chiar dacă li s-ar putea părea nepotrivite, nu-i împuținează curăția sufletului său nevinovat.

„Trag nădejde, Dănilă, că ai să fii de față și de-acum la praznice, că între noi nu incape supărare, nu-i așa ?" l-a zis după slujbă sfinția sa, privind hîtru spre cei din preajmă.

„Nu, părinte, de ce să încapă, numai că și sora Aglaia țintește sus. Încă și mai sus, să știi !"

„Și socoți că nu-i bine, Dănilă ?"

„Eu ? ba din contra, mai ales că ea nu-și bate capul și cu... „curăția sufletului", ca să zic și eu ca sfinția ta".

Părintelui i-a venit ceva roșeață în obraz, dar s-a forțat să-l rămînă pe neghiob. „Să-ți spun drept, mă mihnește, i-a zis din mers, să aud că nu te mai poți înfățișa la praznice".

„Cum să nu pot ? N-am spus asta! și, dîndu-și seama că pentru părintele el nu mai importă nici cît negru sub unghie, a adăugat încă o vorbă pe care o știa tot de la sfinția sa, dar rostită — se vedea cît de colo — în răspăr : „Au mi-am aflat și eu agerimea de duh !"...

Dar fie că i s-a urcat la cap — crezînd că dacă-i înfundase pe unii și pe alții, o fi avînd vreun har deosebit în deslușirea sufletului și minții oamenilor — fie din pripeală, din nebăgare de seamă, știu și eu? s-a făcut iarăși de rîs.

Și cu toate că ne-am bucurat — aproape ne pierdusem răbdarea așteptînd, toți, ocazia asta, în care netotul să intre la vreun bucluc — momentul în sine ne-a luat pe nepregătite, ne-a uimit. Eram tot în curtea școlii — ne chemase primarul să ne ocărască pentru că nu dădusem cu var pe garduri și pe barele de la podețe. „Mîine trec din poartă în poartă — ne-a zis el — să văd ce-ați făcut. S-a înțeles ?" „Da !" l-am asigurat, care cu jumătate de gură, care făcînd semn cu capul, care din toată inima.

„Din ce parte ziceți să fac începutul ?" s-a mai fandosit și primarul văzînd cît de repede ne dăm pe brazdă.

„Dinspre Uliu", „Ba dinspre Barc", „Da' de ce nu dinspre Zăpodie" ; „Fugi, mă Nastratine, cu Zăpodia ta, ce Méilea-i ciumată ?" „Vin eu cum se luminează și vă duc în Cioara", răsări unul mai mintos ; „Și după asta vă iau eu și vă duc în Barc", se vîri altul. „Las-o moartă, Irimie, ce, ai dat în mintea lui Dănilă ?"

„Chiar, se bucură primarul că ne poate răsplăti pentru înghesuiala noastră de a-i face pe plac, ia să ascultăm și cuvîntul lui Dănilă, unde-i Dănilă ?"

„Aici, uite-l aici", ziseră vreo cîțiva, care-i urcară pe stînghia de care atîrna toaca.

„Lăsați-l, oameni buni, în pace și tăceți din gură, să auzim părerea omului !" Dar degeaba ne-a ținut de rău, chiar dacă a făcut-o numai de șagă, fiindcă noi eram numai ochi și urechi. „Păi, n-ar fi mai bine, începu tîntălăul a cuvînta, decît să umbli din poartă în poartă, să stai și să-ți văruiești și dumitale gardul ?"

Tăcere aprigă.

Noroc de primar că i-a venit în minte să se intereseze : „De unde a mai răsărit și ăsta ?"

Asta da întrebare ! Cînd ne-am pornit pe ris — toți — au căzut merele tomnatice, mari cît oul de rață, ca agudele cînd hițini agudul. „De unde, de unde ?" reluă cu voce groasă domnul, fără a izbuti să ducă întrebarea pînă la capăt, iar eu, tot așa, cu șiraguri de lacrimi care-mi jilăveau pieptii cămășii, ciriiam restul : „a mai apărut și ăsta ?". A ris și Dănilă o vreme și, cînd n-a mai putut ține pasul, a coborît și a început să înlăture merele cu laba piciorului și să-și netezească portiunea în care cuprindea figurile închipuite în țărnă...

teatru

t

Valoarea interpretării

Piesa **Politica** de Theodor Mănescu nu promite la lectură mari satisfacții scenice. Este lipsită de intrigă și chiar de nerv dramatic. Un personaj solitar stă în fața publicului și-și rememorează situații chele ale propriei lui vieți. În linii mari **Politica** lui Theodor Mănescu exploatează în profitul scenei o tematică și o modalitate uzată pînă la abuz de proza românească contemporană, lărgind însă frontal sfera dezbaterii. Cum însă un text compact de asemenea factură n-ar fi suportabil în nici o reprezentație, din necesități dramatice elementare, autorul introduce în scenă cîteva personaje a căror justificare vine mai ales din nevoia de interlocutor a personajului central. Succesul reprezentațiilor cu **Politica** la mai multe teatre odată dovedește însă intuiția autorului care a știut să lasă în întîmpinarea curiozității publicului. Setea acestuia de document, de istorie, de dezbatere politică reală este acută și succesul **Politicii** se construiește pe aviditatea spectatorului de a ști și de a judeca cît mai mult din felia de fapte istorice la care la parte.

Un spectacol cu **Politica** este un examen de pricepere profesională și de talent, examen pe care cei șapte actori ai Teatrului Național din Craiova, sub conducerea regizorului Mircea Cornișteanu, l-au trecut cu succes. efortul tuturor interpreților, regizor, scenograf (Viorel Penișoară-Stegaru), actori a fost să dea concretețe și vizualitate unui text descărnat, redus la schimburi de replici „teoretice". În ciuda partiturii, care neglijează individualizarea marcată a personajelor, interpreții au reușit cîteva portrete bine diferențiate și în același timp funcționale spectacologic. Chiar roluri episodice, cum au fost cele susținute de Maria Goanță, Tumara Popescu, Valentin Mihali și Ștefan Mirea, au căpătat o viață scenică pe care textul n-o promitea. Efortul actoricesc este de aceea cu atît mai lăudabil. Pregnante sînt și cele două figuri de bătrîni, principalii interlocutori ai **Bărbatului**, jucate excelent de Elena Gheorghiu și Iancu Goanță. Prin modul în care au fost concepute și înfățișate personajele, atmosfera piesei a căpătat profil de epocă, pitoresc, dramatism psihologic. Rolul scenografiei în crearea ambianței potrivite unui flux al memoriei este și el important

În concluzie, un mod exemplar de a servi textul și ideile lui, de a le face fluente și accesibile publicului.

Între interpreții craioveni locul prim și cel mai important, nu numai prin proporția partiturii, ci și prin calitatea interpretării, îl are Petre Gheorgiu-Dolj. În alcătuirea **Politicii**, Bărbatul are poziții precumpănitoare. Bărbatul este în permanență în scenă, în plus, rolul avînd caracterul unui lung monolog întrerupt de mici digresiuni relativ anecdotice. Dificultatea unui asemenea rol este evidentă, cu atît mai mult cu cît multe pasaje par a fi extrase din articolele de fond ale unui cotidian. Petre Gheorghiu-Dolj a învins asperitățile unei asemenea partituri, făcută parcă să verifice încă o dată marile sale rezerve actoricești, cu o mare siguranță a mișcării scenice, cu o reală distincție profesională, cu știința rară de a face fluide cele mai secetoase porțiuni ale rolului său. Astfel, datorită tuturor contribuțiilor actoricești, dar mai ales a interpretului principal care trăiește tot timpul impactul frontal cu un text rebarbativ și cu publicul, **Politica**, devine în interpretarea colectivului Teatrului Național din Craiova un spectacol captivant, de incontestabilă audiență. Verificat în rolurile dense ale dramaturgiei lui Caragiale și ale lui Shakespeare, Petre Gheorghiu-Dolj ne face în **Politica** demonstrația posibilităților lui în registrul cerut de teatrul de idei. Pentru noi acest spectacol este un prilej nimerit de a vorbi despre unul din cei mai buni actori ai teatrului românesc, Petre Gheorghiu-Dolj.

M. Ungheanu

televiziune

tv

Februarie

În acest ciudat anotimp, al cincilea sau al șaselea, nu se știe încă precis cît s-au înmulțit anotimpurile de la o vreme încoace, se știe sigur însă că absența zăpezii a creat mari dificultăți în alcătuirea sumarului de iarnă. A trebuit să se opteze între emisiunile din iernile adevărate, cînd ningea de-a binelea peste recitatori și cîntăreți, și emisiunile de platou, cu decoruri de carton și fulgi de vată. Și s-a optat. S-a optat și... pentru una și pentru alta. Am avut astfel ocazia să revedem secvențe de iarnă din iernile de altădată, în special din programele de anul nou, ceea ce ne-a chiar melancolizat puțin... eh, cum trec anii ! Alții eram noi, alții erau ei, aceleași glumele și cîntecele. În ceea ce privește emisiunile distractive, de simbătă-duminică, cu fulgi făcuți cu foarfece și poleială, am înțeles doar că fără butaforia specifică ele pot fi programate în orice anotimp. Ele ne interesează numai atunci cînd sînt semnate de un profesionist ca Titus Munteanu, care, între alte calități, o are și pe aceea de a nu avea încredere în „mișcarea" cîntăreților, suplinind-o cu mișcări abile ale camerei. Sau cînd în ele apar vedete, recunoscute ca atare : Angela Similea, Corina Chiriac, Dida Drăgan, acestea știu nu numai să cînte un repertoriu atractiv, ci, mai ales, nu stau înfipte cu niște pioneze în cadru și nici nu se leagănă cum se leagănă bărcuțele la Moși. Oricum, ar fi exagerat să insistăm prea mult pe această temă la urmă urmei „ușoară". Altceva am vrea să mărturisim pe acest colț de pagină : ei bine, mărturisim că telerecitalul Toma Caragiu ne-a impresionat. Am plîns cu un ochi și am rîs cu celălalt. Am plîns un mare actor dispărut înainte de vreme, un duh al vorbelor de duh, un suflet mai mare peste suflete, un trist vesel sau un vesel trist. Un toma sau un tomiță, adică un substantiv comun tuturor celor care l-au iubit și admirat pe acest rege neîncoronat al tragi-comediei. Pentru că Toma Caragiu nu a fost numai un comedian, mare, e adevărat, cel mai mare, ci și un tragedian care părea să își susțină glumele cu candoarea celui care nu înțelege de ce este luat în rîs de alții. Și totuși, am rîs, ca și cum nu l-am mai fi văzut și auzit înainte. Cîtă deosebire, cîtă distanță între artă și improvizație, între artist și imitator ! Am rîs și am plîns o absență ce ni se pare teribilă, chiar și după atîția ani, o absență a unui om strălucitor care a știut și a reușit să facă din nefericirea lui lumină pentru fericirea noastră. Telerecitalul m-a convins că Toma Caragiu nu a fost, ci este. Un prezent al marelui artist.

Iulian Neacșu

ANTOLOGIA **Luceafărul**

Numele poetului

de Cezar Ivănescu

DAN DAVID

După **Eu vă iubesc pe toți** (Editura **Eminescu**, 1982), de departe cea mai bună carte de debut a anului trecut, Dan David publică o plachetă de poeme pentru copii, **Baladă pentru copilărie** (Editura **Ion Creangă**, 1982) dedicată elevilor săi de la Școala generală Aluniș-Centru, comuna Aluniș, județul Prahova" în care, ca și Labiș în **Puiul de cerb**, prin rostirea sa poetică de o frăgezime unică sugerează mai bine decît orice inocența paradisiacă regăsită; asemeni făpturilor de rouă, cu buze de petale cărora le închină cartea, Dan David pare a vorbi și el într-un „grai al îngerilor" de la sine fără a face efortul să se copilărească : „Mare horă de iezi, de mioare ; / Explozia de jocuri bate pînă-n soare... / Și curg rîuri de trandafiri. / Daniel, plîngi de frumusețe ? De ce te miri ? / / Trec rînduri de păsări pe zare, / Peste razele ierbii dulci și amare... / Și tace pădurea și din tăcerea ei / Iese un șarpe cu clopoței... / / Iese un Basm cu balauri printre ramuri și vise, / Traversînd lumea fără de prihană / A copiilor ; lumini și mistere nespuse, nescrise... / Dar iată că la școală se aude o goarnă. / Și fug bezmetici, frumoșii de ei, / Și-n urma lor tremură învinsă umbra șarpelui cu clopoței... / / Și aceasta era doar o poveste frumoasă? / Pe care o grăia bunicul stînd cu coatele pe masă." **(Lîngă bunicul).**

Cum am spus și cu prilejul apariției cărții sale de debut, Dan David nu a reușit să-și tipărească pînă acum decît o foarte mică parte din cărțile de poeme scrise, dar totul e bine cînd evoluează bine, pînă la apariția romanului său torențial care e în lucru la Editura **Albatros** și a noului volum de poeme, în lucru la Editura **Cartea Românească**, ne delectăm și cu această cărțulie în care naivitatea folclorică e egalată iar nu mimată : „Te scăldai în boare / De iarbă plutitoare, / Caldă murmurare — / Ochii plini de floare / Tremurau în soare / Tulburau izvoare / Pînă-n Ursa Mare... / / Te-ai lăsat, te-ai dus / Cu mers de pui de urs / Pe poteci pe sus / În mireasma fagului / La umbra caldă-a bradului... / / În abur de fragi / Cu prieteni dragi, / În amiaza fierbinte / Uitai de părinte / De casă, de masă, / De greblă, de coasă... / / Daniel, un Făt-Frumos... Daniel, chip suav și luminos... Vă jucați, ne jucam, te jucai / Pe răcorosul blîndul și-nmiresmatul plai..."

ALECSANDRU PLOPA

Alecsandru Plopa este autorul unui roman cam excentric, **Antis**, purtînd un epigraf din Gandhi, „my life is my message", și al unui volum de poeme, **Meridian alb**, antologic în concepția sa în sensul că însumează numai o parte din poemele scrise de-a-lungul a cel puțin două decenii de activitate literară. Vetuste, cele mai multe, poemele lui Alecsandru Plopa trădează un sentimental incurabil, fără conștiința expresiei, cu o gîndire „curată" și o simțire la fel, foarte aproape de poezia de album.

Textele notabile („Și ce frumos cîntă / privighetorile automate / de pe noul „L.P." / / Ce epocă de frămîntări artistice / cu expoziții astrofile, columbofile și numismatice / duse pînă la refuz. / / Ce univers eterogen / în lumina ochiului magic / care după Heraclit se-aprinde și / pînă la noi se stinge. / Ce inorogi colorați / aleargă la troica noului val, dornici să răstoarne / buturuga îndîrjită a adevărului. / / În marea goană peste văl, / /Doar zîmbrii mai păstrează / arcadele demnității. / Și ce frumos cîntă / privighetorile automate / de pe noul „L.P."... ! **(Și ce frumos...)**, cele care ne conving că autorul nu e un simplu veleitar, ar trebui să-l convingă și pe autor să renunțe la o anume recuzită și să-și speculeze simțul observației realiste, și nu în ultimul rînd, temeinica și rafinata cultură pe care se pare că o posedă.

GEORGE GEACĂR

Tînărul profesor de română și latină George Geacăr (transcriem din micul său eseu autobiografic compus la persoana a III-a : „S-a născut la 3 februarie 1953 în comuna Produlești, jud. Dîmbovița în familia unor țărani. Școala generală în satul natal. Liceul de cultură generală din Titu. Scrie versuri ; participă la activitatea unui cenaclu școlar condus de un profesor din București, care se dă drept Octavian Stoica. Elev premiant „bun la literatură". Începe să citească revistele literare : „România literară", „Luceafărul" a căror ținută o poartă și astăzi nostalgic în memorie. Citește cum se spune „tot ce-i pică în mînă". Preferințe : Dostoievski, Faulkner, Marin Preda, Nichita Stănescu.

Absolvă liceul cu dorința „să cunoască viața", să devină un scriitor al vieții reale. Lucrează, scurt timp, ca muncitor necalificat la o întreprindere de industrializare a tutunului din Titu. Este chemat să-și satisfacă serviciul militar.

Se întoarce din armată cu gîndul „să ia totul de la capăt". Lucrează ca muncitor necalificat pe banda de montaj a Fabricii de frigidere din Găiești. Este admis la Facultatea de limbă și literatură română din București, cursuri fără frecvență. Ginduri de „self made man". Lucrează ca pedagog la un liceu din Tîrgoviște și apoi un fel de merceolog (un fel de Grobei) la o fabrică din Titu.

Frecventează cenaclul „Amfiteatru" condus de poeta Constanța Buzea, căreia îi aduce cu asiduitate poeme pentru lectură. Citește în acest cenaclu. Duce cîteva poeme în redacția revistei „Luceafărul" pe care le încredințează poetului Grigore Hagiu și care apar în revistă în ianuarie 1979, cu o prezentare de Artur Silvestri. În aceeași lună îi apar trei poeme și în „Amfiteatru". În 1980 mai publică în „Tribuna" și din nou în „Amfiteatru". Are gata un volum de poeme, pe care la îndemnul poetei Constanța Buzea intenționează să-l prezinte pentru concursul de debut al editurii „Albatros". Nu depune volumul în termenul fixat de editură și astfel nu participă la concurs.

Absolvă Facultatea de limba și literatura română și se angajează ca profesor.

Ianuarie 1981 — depune volumul „Norul de cuvinte" pentru concursul de debut al editurii „Cartea Românească".

Mențiune la un concurs de poezie — Băile Herculane 1981.

Grupaj de poeme în „Suplimentul literar artistic" al „Scînteii tineretului" — ianuarie 1982.

Premiul al II-lea la Festivalul de poezie „Baladele Dunării", Galați 1982) autorul a două volume de poeme **Norul de cuvinte** și **Poezie moarte dragoste somn (cintece de stea căzătoare)** scrie ca un adevărat profesionist, **sine peccato**, cele mai profunde și mai tulburătoare poeme ale sale arătîndu-ni-l adeptul unui lirism monocord, esențializat, cu lapidaritate de inscripție(„sufăr de apăsarea / unui animal trist / atît de greu / încît îmi taie respirația / scaun care odihnește umil / trupul unui rege coborît de pe tron") sugerînd fragilitatea făpturii și fulguranța eternității de o clipă („între sfîrșitul unui poem / și titlul poemului următor / poetul poate contracta o boală incurabilă / / sau poate găsi / într-un spațiu banal, o pajiște / eventual cu un riu, un lucru mărunt / despre care nu crede / că ar trebuie să scrie un poem / / lucrul acela mărunt / scapă precum un bob de grîu norocos / dintre două pietre de moară"), miracolul iluzoriu al existenței („va ajunge acasă / își va iubi femeia cu genunchii rotunzi / ea / va mușca perna / va plînge / ori / va îmboboci brusc ca o floare / într-un ghiveci într-o casă / de flăcări"), eroziunea umanului și spaima regăsirii inocenței infantile, gravă și interogativă („geam aburit viața mea / viață alcătuită din zile ; / praful cosmic de zi cu zi / transformă surîsul meu în grimasă / fotografii vechi, fotografii de copil / neiertători ochii mei, ochii mei"). **Tonul sentențios al unor poeme ireproșabile („adolescență înjunghiată / singe vărsat din necesitate / credință tot mai insidioasă ca visul acela / clătinat ca obrazul proaspăt al apei / sub frunzele roșii de toamnă / / maturitatea deci nu este decît / un fel viclean de a locui scepticismul / de la a vorbi vorbire / de la a comunica plîngere / de la a tăcea — moarte")** tinde să înlocuiască treptat lirismul, mai ales în cea de a doua carte, glacială, în marginea inexpresivului, amintind într-un fel de ultimul Montale. Oricum, cele două manuscrise ale lui George Geacăr ne fac să credem că numai printr-o întîmplare nefericită poetul nu a reușit să debuteze editorial pînă acum.

MARIANA ECONOMU

Mariana Economu scrie o poezie a sentimentelor general-umane, un soi de unanimism care se practică la noi destul de mult la ora actuală, dar poemele ei cu adevărat izbutite nu sînt cele în care își exprimă înfiorata dragoste maternă ori indignarea și revolta stîrnite de amenințarea războiului **(S.O.S.-ul soțiilor mame)**, ci altele, „nesupravegheate", transcripții nude ale unui temperament vulcanic, ale unui fond anxios, exasperat : „Aud buletinul de știri / E seară, e fum în jur / Mi-e frig acum și tremur / În mine e-ntuneric. / Strig, fără grai / Cu-ntreaga mea suflare / Te strig, m-auzi ? / Sînt singură / E întuneric în lumină / Și-mi este frig..."

Amestec inextricabil de autentic lirism și de supărătoare locuri comune („Cu-aceleași vorbe ne iubim / Și tot cu vorbe ne hulim / Cu mîinile cu care mîngîiem / Apucăm piatra și o aruncam / Trupul nostru ce vibrează-n noapte cu iubire / Se transformă-n hoit / Ochii ce privesc timid adîncul nostru / Sînt tot aceia care fulgeră-n minie / Cine poate, cine poate să știe / Deci vreo graniță-ntre sentiment, căldură, nebunie ? / Apropie-te acum de fața mea / Și spune-mi ce citești pe ea ? / Sînt biblie, revistă sexy / Sînt icoană sfîntă ori duh rău ? Ce citești în ochii mei... tristețe, durere, tandrețe ori minie ? / Apropie-te mîine, mai mult, privește-mă ! / Spune-mi și mie ce sînt ? Nu am oglindă, nu am avut vreodată / Nici ceas nu am ; dincolo de timp am trăit / Nu am un chip anume / Și numele pe care-l port nu-mi aparține. / Ia-mă în brațe, afundă-te în mine / Dă-mi cu dragoste un chip, un nume. / Lasă-mă să trăiesc dincolo de vreme / Nu mă agață de-un cui pe un perete / Nu vreau să-ți fiu tablou, mascotă, Sfinx. / Lasă-mă să trăiesc dincolo de anotimp...") poemele Marianei Economu, scrise din instinct probează un talent nativ puternic : spre a-și „purifica" expresia, poeta trebuie să citească enorm (poezie modernă) și să scrie enorm (altfel decît ceea ce citește).

IOANA DANA NICOLAE

Ioana Dana Nicolae (născută la 27 ianuarie 1959, absolventă a Liceului industrial nr. 2 Moreni, desenator tehnic la Întreprinderea mecanică Mija, laureată a festivalurilor de poezie : „Laudă-se omul și țara" — Sighetu Marmației, 1980, premiul revistei „Astra" care o și debutează în același an în numărul din decembrie, „Mihu Dragomir" — Brăila, 1982, premiul Centrului de îndrumare, și „Moștenirea Văcărești" — Tîrgoviște, 1982, premiul revistei „Argeș") a publicat puțin și nesemnificativ în revistele „Astra", „Flacăra" și „Arges" ; cele două manuscrise, **Joacă-te cu mine, bunică Iolanda** și **Marea din spatele casei**, deslinate, conțin totuși și unele texte remarcabile beneficiind de eclerajul unei sensibilități acute („Nu mai plînge, / întinde mina lîngă mîna mea, / închide ochii și nu-ți fie teamă / și pasăre, pasăre, pasăre / repetă după mine pînă vei zbura." — **Pînă vei zbura)** și sofisticate („Penelopa intră în riul de trandafiri / se-alintă în cușca de mătase / dacă vreodată întreabă cineva / spuneți-i că nu sînt acasă / în tăcerea de mirt și oleandru / deschisă ușa e o încăpere miraculoasă / înserarea vine din nou / timpul doarme pe genunchii femeii subțiri / dați afară timpul că doarme / că-și tremură blana bălțată / și ne umple de amintiri / / își face de lucru în ferestre Penelopa / și i se pare că cerul se scaldă în mare / ca un marinar." — **Cușca de mătase).** Indiscutabil talentată, Ioana Dana Nicolae se „gîngășește" cam fără măsură și se complace în cultivarea unei vorbării fără saț cum și a poeziei calamburgiste drept care o sfătuim să-și tempereze gustul pentru exprimarea vag-pretioasă și să apeleze la sensul propriu al cuvintelor cum dealtfel o și face în poemele care au un sens : „Mă părăsiseră cuvintele / dar azi au venit din nou / țopăind / dărimînd toate obstacolele / bucuroase / abia mai încăpîndu-mă cîteva liniștite / multe obraznice , scoțînd limbile roșii / sau arătîndu-și ca maimuțele dosul / iată-mă răvășit / bilbiit în postura mea de gazdă singuratică / nemaiștiind zăgazul / nici marea din spatele casei / cu gesturile unui emotiv refulat / ce-și primește oaspeții / desculț cu părul vîlvoi și-n capot / de casă". **(Altă fotografie a poetului)**

EDITH IAKȘA

Debutată de revista „Luceafărul", Edith Iakșa scrie proză, aforisme și poeme sentimentale, incintătoare, cînd nu sînt prea prăpăstioase sau prea banale ; dramatismul real al unor versuri („Amurg însingerat am visat / Un cap neîncoronat lăcrimînd / Amurg însingerat am visat // Porțile au fost închise spre est / Cailor galopînd nimeni nu le-a deschis / Lîngă drum vîntul se spînzura / De crengile dezgolite // A fost aproape întuneric. / Iarba s-a dus să se culce / Amurg însingerat am visat."), un anume vitalism exprimat frust, o spontaneitate cuceritoare, indiciu al unei absențe totale a prejudecăților livrești ne-o arată capabilă să scrie o autentică poezie a existenței imediate. Sublimîndu-și pornirile prea exaltate, purificîndu-și stilul (în sensul corectitudinii). Edith Iakșa poate ajunge la o expresie fericită, simplă și emoționantă peste tot ca în acest poem, unul din cele mai frumoase din întreaga carte : „Ca o sămînță a unui fruct copt / Voi cădea printre ridurile bătrîne ale Pămîntului / Și înfrigurată voi aștepta iarna / Să-și aștearnă înghețul puternic / Pe umerii mei goi // Apoi voi adormi / Și visul îmi va fi lung / Așteptînd o nouă primăvară / Să se nască din acest sterp Pămînt."

Tablouri de Benone Suvăilă în paginile 4, 5, 6, 7, 8 și 9

VASILE MORAR

Mi-e frică, mamă, manuscrisul maramureșeanului Vasile Morar (publicat și premiat pentru debut pe anul 1982 de către „Suplimentul literar-artistic" al „Scînteii tineretului"), ne dezvăluie un bun poet tradiționalist, artizanal, cu o deplină conștiință artistică, decis să exploreze actualul univers țărănesc cu îndărătnicie-acestă care încheia „Sînt ultimul poet cu satu-n glas", decis să nu-și desmintă obîrșia și mai ales să nu escamoteze drama dezrădăcinării : „Închiși cu yala stau țăranii-n blocuri / ca într-o cușcă strîmtă de beton, / nu se-ngrijesc de lemne, nu fac focuri / și vaca nu-i mai strigă la oblon / Stau ore-ntregi la geamul dinspre sate / noaptea în vis fac drumul înapoi / însă acasă toate sînt schimbate / nu mai găsesc căruță și nici boi // Triști se întorc în blocuri dimineața / să ieie sticle, plasă pentru piini / fumul viscos le gălbenește fața // și nu-l mai latră curțile cu cîini. / În ceasul morții roagă vinovat / să îi îngroape pruncii lor în sat."

Viziunea sumbră, sacralizantă a istoriei, tipică ardelenilor („Nu Dumnezeu a fost răstignit încer / nu sfinților le-a fost tăiată beregata / din moșii mei scurtat e un oier / la altu-n trup se mai învirte roata // Mai pute în Ardeal a carne pîrjolită / a vămil de sînge și a tron de foc / strămoșii mei nu au dat morții mită / nici n-au ținut istoria pe loc // Ca limbile de clopot stau în sinzurători / în cer jelindu-i mame și coile / strămoșii mei tăiați de-atitea ori // ori sfîrtecați de patru mari cămile / istoria stă scrisă în palma de pămînt / unde-avem cer și casă și lanuri și mormînt") alternează cu cea domestică, pitorească adesea, adesea de tot banală.

După acest volum întru totul onorabil, Vasile Morar, dacă vrea cu adevărat să-și respecte talentul, trebuie să încerce să se desprindă din masa versificatorilor de duminică.

VIORICA POPESCU

Viorica Popescu a publicat poeme patriotice în „România literară" și „Munca" ; manuscrisul pe care ni l-a încredințat, inegal, iar uneori descurajator prin vetustețea limbajului, conține și texte dătătoare de speranță, eseniniene, fluente : „Pe un drum de august florile dansează / zornăie pădurea, frunza de argint / Pentru prima oară inima cutează / Să adune-n traistă vorbe de alint. // Pentru prima oară sufletul tresaltă / Și fără de hamuri zboară în galop / Pe o stea plăpîndă gîndurile-s daltă / Sfredelind ciudata pasăre de foc. // Fără-ntruchipare lunecă seninul / Pe mătasea vremii risipind un nor, / Freamătă pădurea și-i ascult suspinul, / Pentru prima oară rănile mă dor."

Îi recomandăm o lectură intensivă și extensivă a poeziei românești din acest sfert de veac care s-a scurs de la Labiș încoace, începînd chiar cu Labiș, căruia Viorica Popescu îi dedică dealtfel un frumos poem :

„Eu cred că a fost o baladă, / Sub osia lumii vibrînd, / Feciorul pădurii de tisă / Cu fruntea boltită de gînd... // Și azi luminează privirea / Tăciunilor negri, aprinși ; / Eu cred că a fost o baladă / Din țara munților ninși. // Îl văd uneori lîngă mine / Cînd vremii perdeaua-i ridic, / Cum mușcă din fructul de vară / Cu risul voios de voinic. // Cînta o baladă-n pahare / Și dorul fierbea pe arcuș, / Venise cu Cosma Răcoare / În chiot moldav de Amuș / Amurgul topise lumina. / Batea umbra nopții în ram, / Mă prinse voinicul de mînă / Și parcă-n galop alergam // S-a frînt călărețul o clipă, — / O piatră, încolo nimic ! / Și caii aleargă, aleargă / În ris sănătos de voinic. // Doi, caii, în vis de baladă / Ne poartă în cintec și azi, / Tăcuți călărim împreună / În sunet albastru de brazi."

VIOREL ARHIRE

Viorel Arhire este student al Institutului agronomic — Iași și redactor la revista studențească ieșeană „Opinia". A debutat cu poezie în revista „Orizont". **Înrădăcinarea ilogicului**, titlul volumului său de poeme în manuscris, poate să pară rebarbativ ca și poemele dealtfel, dar după ce îi accepți toanele moderniste, descoperi cu surprindere că poetul posedă o sensibilitate reală, retractilă, învăluită de o expresie prețioasă, incoerentă uneori, ermetizată forțat alteori sperînd să fie mai intens sugestivă : „Nu / mă abandonați planetelor întru / această tentativă intergalactică / nu mă abandonați cîmpiilor / am / încredere în tine / am încredere ochiule ne vom întîlni cu țăranii pe / țărmul cuvintelor deși / moartea-ți încearcă toate intrările / măcar / tu ține-te de cuvînt / visele abatoarelor înnoresză orașele / orașele nu întîrzie să ne însoțească în piața ochilor / se opresc trandafirii se opresc / piscurile cerșesc cheia secretă a păcii mondiale / dinăuntru alarmat / scrutează precum deținuții printre gratii și / tare sînt singur și ce aglomerații / de inimi înăuntru nu / mă abandonați pleoapelor / desfrunziți sînii stufoși ai nopții / faceți loc ierbii / ochilor / cîmpiilor în casa inimilor pîntecul clipelor / încă se dilată nu / abandonați / lumina / tot mai așteaptă..."

Asumîndu-și cu blîndețe franciscană aspectele terifice, ilogice ale existenței, domesticînd realul, poetul se dorește „călăuză" spre un tărîm al miraculului simplu, și ne și asigură în acest sens prin titlul unui frumos poem, „Pe urmele poetului puteți înainta fără teamă" : „Spre / ferestrele pămîntului / se-mbulzesc naufragiații / pămîntul — / un dirijabil intergalactic / semaforizează / consiliul de umanitate / drăcuie în / spatele ușilor închise / țintele / se apropie tot mai mult / de / călătorii exasperați / și / nimeni nu-i învață să rîdă / să plîngă / dirijabilul dezmărginit / continuă în slujba unui / ideal / variațiuni pe / o rază".

ROMULUS CONSTANTINESCU

Romulus Constantinescu (s-a născut la 6 august 1944, în localitatea Bradu, județul Argeș. A absolvit Facultatea de filologie, secția limba și literatura română a Universității din Cluj-Napoca în anul 1967. În prezent este profesor de limba și literatura română la Liceul Brazi — Șantierul Riu mare — Retezat din Țara Hațegului, fiind membru fondator al cenaclului literar „Sarmis" din Hațeg.

A debutat cu poezii în revista „Steaua" în anul 1966.

A colaborat cu poezii originale și traduceri la revistele „Steaua", „Tribuna", „Echinox", „Orizont", „Familia", „Cadran", „Luceafărul", „Ritmuri", „Brașovul literar", precum și la diverse antologii poetice județene. **Sub timpla stemei, Memoria vetrei.**

În prezent are două volume de versuri în manuscris : „Rostirea lui Zalmoxis" și „Aventurare în marele refuz" dovedește prin toate poemele sale o temeinică instrucție poetică dublată de un gust cam exagerat pentru formularea eliptică, neologistică : „Abnegația morții, desigur, ar putea fi admirată... / viața între dinți în conjurația golurilor / inspiră verbiajul sibililor la festinul sinistrului ; / în drum spre nici o țintă sucombînd / amalgamul fluctuant de himere. / vivante penurii interioare sechestrînd magi. / abandon în regativul existenței... / legea nesansei / proclamă violuri din oficiu... /"

O undă de afectivitate i-ar lumina discursul poetic de azi care altfel riscă să devină prețios ridicol.

VIOREL PARASCHIVOIU

Toate poemele lui Viorel Paraschivoiu din Năsăud sînt un aliaj de rostire ingenuă și abnormitate lingvistică („Bate vînt de piatră, să scornim vinatul, / cerbul morții în pețit vină luminatul, // ți-ai vina cerbului care ți-l dorești, / ca din carnea lui nuntă să-ți nunțești, // uite cerbu-n noapte, mîndru lucefește, / uite moartea-zină calea i-o fetește, // uite cum străluce ochi de cerb în noapte, / moartea ce îl vrea l-o feti în lapte, // să știi tu aceasta : nici că ne-om lua / pînă cerbul nunții voi putea vina, // săgetat de mine dacă va cădea tu-mi vei fi mireasă dragă mîndra a mea, // mi-e săgeata trasă din cucură trasă, / cerbul mi-e făgadă că-mi vei fi mireasă, // nu-mi face-ntrebare dragă mîndră a mea / numai de-l vinez mi te pot avea, // du-te fată du-te, du-te coace-i somnul, / moartea-l va avea cum e scris în Domnul, // cînd o fi să fie cetina zbîrlită / cerbul s-o-nălța doară pe-o copită, // holdele le roureze greaua lor plînsoare, / pune-i-vom cu timpul moartea la uitare, / iar în noaptea nunții, pe alb așternut, / lung vom scrie morții de ce l-am vîndut, // oameni lungi la vorbă te vor întreba / dacă cerbu-n moarte e plecat sau ba, // le răspunde lor mîndra mea bărbată, / că cerbu-i murit și ești măritată, // plînge-le, încalte, plînsul cerbului de-l poți, / să rămînă muți de mirare toți, // cerb la casa noastră va avea cinstire, / asta-i legea firii... în veci pomenire !")

Îl sfătuim cu insistență să-și supravegheze mai mult expresia căci are, indiscutabil, talent literar.

INA OPRIȘIU

Cu o mare întîrziere descopăr, printre maldărele de manuscrise primite, poemele Inei Oprișiu însoțite de o scrisoare bulversantă...

Poemele par a fi frînturi dintr-un jurnal intim, inocent și copilăros, cu unele accente dramatice pe alocuri, notații dezordonate încercînd să surprindă fulgurația unei stări : „Nu mai chinuiți tristețea / O mînă străină / a înecat lumina... / Fosforescentele amurguri / împrăștie miros / de singe putrezit. / Sîntem un fel de gol / Alunecos și lustruit. / Inspăimîntate, / Colinele albastre / mi-au plecat de pe umăr."

Stenică și curajoasă adesea („Nu plîngeți niciodată / mai e destulă floare-n liliac / să vă aprindă ochii, / să vă îndrepte glasul / spre armonia lumii, // Nu plîngeți niciodată, / materia încă mai ride, / Căutați-i tainele risului / și veți putea înfrunta / dezordinea lumii. // Nu plîngeți niciodată / Marea nu e încă adîncă / Nu plîngeți niciodată".) poetă nu se lasă seducă de contemplarea abisului din sine, ci, patetică și interogativă, surîzind printre lacrimi își întoarce necontenit privirea spre făgăduitul pămînt al oamenilor.

Numeroase poeme denotă o îndelungă practică a scrisului („Te-ai împotmolit. / Ți se pare un riu uscat pămîntul ? / Nu e nimic, / Mergi mai departe / și mai departe / E încă cerul de cucerit.") și, sîntem siguri, ordonate cronologic și tematic ele ne pot revela o poetă profundă și discretă care își-a neglijat cam prea mult vocația.

VICTORIA MILESCU

Licențiată în limba și literatura engleză, pasionată de lexicografie și de poezia lui Daniel Turcea din care a tradus fermecător cîteva frînturi în engleză, Victoria Milescu scrie poezie cu resemnare și blîndețe, pindită de o exagerată pudoare care o face să emită enunțuri convenționale adesea ; cînd se decide să comunice cu adevărat o experiență personală, poezia sa își descoperă cu surpriză accentele de sinceritate și un înnăscut dar al conciziunii : „Am locuit un timp / în inima primejdiei / am mîncat din mîna ei / mîna mea / și am dormit / în somnul cu monștri / m-am trezit în iarba ei / coasă / și un timp am fost secerată / am fost atît de aproape de ea / ca o dragoste / ca o inimă / care-mi număra / bătăile inimii...".

Poemele „mărturisitoare" și de asemenea acelea care trădează o nostalgie „formală" („Abia plecat / și iarăși reîntors / lumină în lumină înflorind / cu degete subțiri de ierburi lungi / cu trandafiri cărunți ce se-nroșesc / deși întors el vine tot plutind... // mi-e casa trup / din ruptul trup al lui / mi-e cupă mina / stors e vinul / viu, străpuns de cui... // Abia plecat / și pretutindeni iară / lumina mea / venind de nicăieri...") ne încredințează că Victoria Milescu, sensibilă și cultivată, va ști să-și depășească această primă fază de poezie inexpresivă și pudibondă, abandonîndu-se unei autentice aventuri poetice.

CĂLIN ANGELESCU

Manuscrisul lui Călin Angelescu, **Epos și Saturnaliile**, e, în prima sa parte, redactat sub influența vizibilă a lui Ion Gheorghe și a lui Șerban Foarță, arhaitatea limbajului e cultivată în sine, ca un exercițiu pur formal,nelipsit însă de grație și ingenuitate : „Aretele pe capricorn / Și capricornul pe arete / L-a întîlnit pe pod // În hăuri erau dedesubții / Și de pe-un mal pe alt cornuții / Voiau să facă nod. // Dar calea-ngustă peste poate, / Căci din doi, unul doar se poate / Să treacă pe fuior. // Și față-n față-n miez de punte / Lovind cu cornul, să se-nfrunte / S-au apucat de zor, // Aretele pe capricorn / Și capricornul pe arete / Și incornîndu-se cu rău // S-au prăvălit în hău".

„Saturnaliile", stînd sub semnul spleenului arghezian („Mi-ai spus că dumnezeu miroase-a fluturi, / Cum a gălnt miros șoimii dresați, // Cînd oasele sînt flori cu toamna-n luturi / Și fluturii doar viermi înnaripați // Și carii sînt apostoli sfinți și lucii / Cînd se îngroapă blînd, sclipind din dinți, // Să se-mpuieze calzi în lemnul crucii, / Fără dorinți fierbinde, doar fierbinți."), conțin și texte relevante care fac dovada că, eliberat de obsesia dicțiunii împrumutate, poetul poate articula un discurs poetic propriu, riguros și puțin fanat. : „Noaptea fumează la margini de tîrg / Te-aș iubi hoțește — îți spun, / Și capătul cărnii e luna în pîrg / Prin copaci vătuiți de tutun. // La capătul mîinii stau colburi de stea. / Te doresc precum caii — ți-am spus, / Cînd pasc, de te pasc ascunde-te-n nea / Și-n toamnă ascunde-te, sus."

Dincolo de unele versuri cam aleatorii și de unele nonsensuri, „Saturnaliile" rezumă un „epigonism luminat". un posibil mod de accedere la adevărata poezie.

N.R. Manuscrisele trimise pentru această rubrică nu se înapoiază. Manuscrisele nedactilografiate nu se citesc.

marcela mariana milcu

Doarme aerul nopții

Doarme aerul nopții, doarme lumina lunii
pleoapele tale plecate-s plăpînde ca un
prunc nenăscut
doar vintul încărcat de nisipul zăpezii
mai tresaltă in lumea de brumă verde

singură inima mea strălucind cu viu singe
far este negrei corăbii a nopții —
lumină amăgitoare pe stincile zorilor :
in dangătul ei noaptea se sparge, se-afundă.

Vremea visului

Marea Făptură s-a infiripat
din gindurile supușilor ei
viitori. aceasta
se intimplă la vremea visului.

vreme a visului
răspunde-mi cu limbile tale ascuțite ca
limbile ceasului, mișcătoare ca niște
urechi de animal speriat :
răspunde-mi prin Marea Făptură ce să
aleg dintre
singura viața veșnică sau
repetata intrupare ?

(veșnica moarte, fu răspunsul și
un candelabru luminos lumină
un candelabru mai puțin luminos
care lumină
un candelabru stins.)

La lumină de apă

La lumină de apă
îți văd fața
imi doresc să-ți pot spune ceva nespus
de suav
imi doresc să te mingii cu virful aripei
(magnetic atras inspre cerul de prav)

La lumină de apă
de lacrimi lumină
in această clipă nocturnă
ți-aș spune curate cuvinte despre cit am fost
eu de curată

Dar lumea se năruie toată
și se-aude un dangăt de praf intr-o urnă

Milezim

(Astăzi se implinește o veșnicie de cind
Pe Omul de Foc l-am zărit fumegind...)

Cel ce știa să cinte nu mai știe să cinte
Pasărea nu mai știe zbura
Imi pun aceste straie de cuvinte
Spre a nu îngheța

Ființa mi s-a-ntunecat și frigul
Cumplit răzbate in afara mea
Mult l-am strigat plingind și încă strigu-l
Cu gura parcă-a altcuiva

Deliruri ucigașe mă trec afar' din lume
Ca aschii cade plinsul din pupilă
Această Apă Neagră n-o să ne mai inspume
De mingiiere și de milă

Noapte

Mi-e sufletul ca trupul biciuit
ca trupul biciuit al unui mort
care-a păcătuit că a murit

Ce singură mă simt sub acest cer
sub acest cer din care mă privește
a doua mea făptură de eter

E somnul meu o pasăre țipind
țipind in ciocul roșu-al umbrei sale
In timp ce noaptea albăstrește blind

Capcana

De atita durere
pătrunsă in ea
capcana se face rană.

petru aruștei

Cina

— O, tigru albastru, tigru al mihnirii, de ce-mi devorezi copacul sufletului meu ?

Iată ce cuvint mi-a fost dat să rostesc atunci cind peste tot era vineri seară. Prelungă și bună a venit Ea. M-a căutat mult și nu m-a găsit in vremurile acelea, cit mai era încă vineri seară. Cind n-a mai fost vineri seară m-a văzut. Da, și nu mi-a zimbit și m-a apucat cu mina stingă de după ceafă, de acolo de unde incepuseră să-mi crească aripile, și m-a scos afară. Da, chiar așa a fost, m-a scos afară să mă mănince Soarele. Da, da ! Ea era imbrăcată intr-o rochie albă, eu mi-am scuturat aripile de picăturile de smoală roșie. Bucurindu-se că sint atit de violet mi-a pus in miini un talger cu apă fierbinte indemnindu-mă să mănînc. Venisem de departe și tocmai mi s-a spus că sint flămînd și infrigurat. In jurul nostru copacii erau proaspăt vopsiți cu vopsea verde. Din copacul vopsit cu vopsea roșie a coborit Marele Ciine de Veghe și m-a dojenit cu blindețe :

— Crezi oare că are vreun sens că mănînci copita acestui cal ? Intrebarea lui m-a descumpănit puțin și n-am putut să-i răspund decit tot cu o intrebare pe care i-am scris-o pe sprinceana din partea stingă a capului său :

— Crezi oare că are vreun sens să nu mănînc copita aceasta de cal ? Totuși, mărturisesc cinstit, răspunsul meu nu m-a liniștit cu adevărat, așa precum sperasem in taină și mi-am spus : oricum trebuie să fac ceva. Da aceea cind nu mai era de mult vineri seară m-am înălțat de pe masa pe care pictasem de curind cițiva ingeri și am ieșit, ce sărbătoare in pridvorul meu de ceară albastră. Mă chinuia încă de demult, de pe atunci cind mai era vineri seara, o dorință nemărturisită. Am sunat tare din corn, să mă aud din depărtare. M-am auzit și m-am chemat cu nostalgie la cină. Am ajuns voios acasă și am hotărit să cinez. Țin minte acum cintecul ce-l cintam cu voce puternică, era un cintec vinătoresc. O singură spaimă imi mai intuneca bucuria. Mi-am spus că-i bine. Așa era bine. Voi porni in căutarea tigrului albastru, ucigaș in pădurile intunecate din sufletul meu, și-l voi vina ! Numai a spaimă imi mai intuneca bucuria. Am privit peretele alb și gol, atirnind peste umerii mei și am înțeles că spaima mea nu a fost zadarnică ; plecase Ea !

In viața în care a murit Ea plingeau Vintul și Timpul ! Voi, cei care vă inchinați Vintului și Timpului in zori, la amiază și seara, la cină, nu bociți mihnirea din care s-a născut Soarele ! Soarele nebun ca tigrul albastru ce cutreeră pădurile sufletului meu !

Nebgrohd

O, Nebgrohd, corabia ta se apropie mereu de țărmurile singelui meu blestemat ! Auzi cum ne latră ciinii lunii ? Plină iți este corabia cu podoabele Luminii și ale Bucuriei. Ci vino in intunericul meu, vino in Mihnirea mea ! Și cind vom auzi goarnele purpurii ale cocoșilor vestind venirea dimineții noi vom fi de mult fugiți din nisipurile roșii ale Nopții. Vom fi răpit atunci măcar o picătură din albul imaculat al Nopții noastre de pe pămint, mai imaculat decit caninii tigrului ce străjuiește porțile zăbrelite ale Speranței. O fărimă doar, o fărimă de cuminecătură smulsă din fruntea Suferinței răstignită pentru hoarda nemiloasă a zilelor ce vor veni. Și de se va auzi un glas din adincuri și din înălțimi acela va fi pasărea cerurilor ivită din volurile inspumegate ale oceanului. Iubește-o, rătăcitoare fiind n-a iubit-o nimeni pină atunci. Și ne vom opri cindva inspăimintați din goana noastră turbată prin țărina nimănui ! Tirziu, pe cind ar fi seară, va crește din trupurile istovite Copacul de singe cu roade bogate pentru păsările cerului căci am sorbit o picătură din ceea ce nu se mai intoarce niciodată indărăt. Nebgrohd, steaua mea plămădită din cele trei coaste ale lutului numit Așteptare, călăuzește-ți corabia spre mine și mă izbăvește ! Păsările Nopții vor veni curind și vor acoperi cu pliscurile lor de foc ochii violeți ai dorințelor. Aud cum se rup mormintele vii din mine cu morții lor de o sută de ori morți și rătăcesc fără odihnă ca niște făclii de marmură prin intinderile de dincolo de Sufletul meu ! Incă o dată voi fi mai puternic ! Ce bine, zeul meu stă in copac și are dinții verzi, verzi ca hoiturile ierburilor sugrumate de el. Coboară zeu mic și taciturn să-ți văd dinții verzi de bucurie ! Știu că mă minți, știu că e in zadar ! Aici este insă un inceput de cetate. Nebgrohd e la geam, Nebgrohd bate in geam. Și iarăși aud, aud pumnalele pașilor tăi infigindu-se-n inimă ! Sfinx chinuitor, femeie neagră a Nopții, aruncă-ți caninii mai ascuțiți decit Blestemul și coamele tigrilor ! Nebgrohd, călăul meu, ți-am auzit strigătul infiorind pustiurile fierbinți și nesfirșite din Sufletul meu !

Peretele iubit de pictor

Țin bine minte, a fost o vreme grea pentru mine atunci. Trebuia să tai cîteva stive uriașe de oameni cu un fierăstrău ruginit pe care mi-l dăruise nu știu cine anume, un om totuși. Nu aveam timp pentru odihnă, iarna bătea la ușă și ceilalți nu aveau lemne. E drept, mi se dăduse și un ajutor in noua mea muncă, o balerină. Faptul că era imbrăcată intr-o rochie albă, cu jupon, mi se părea chiar absurd. Tot cărind bucățile 'acelea tăiate de mine mă temeam că-și va murdări rochia. Spre surprinderea mea rochia rămînea mereu la fel de curată ca la inceputul tuturor inceputurilor. Cei din stive strigau mereu să-i tai mai repede ; ce, nu vedeam ?

Iarna se apropia cu pași repezi de oameni. Ce vor pune aceste făpturi pe foc ?

Dacă incepe curind curind să ningă ? Și izbucneau in hohote de ris. A, atunci, in vremurile acelea am muncit ca un turbat. Pină la urmă am sfirșit prin a mi se părea ciudată balerina căreia nu i se murdărea niciodată rochia. Ce viață putea fi aceea pe care o trăiam eu ? M-am chinuit mult pină cind am reușit să arunc fierăstrăul din miini ; unealta aceasta devenise atit de ascultătoare incit făcuse corp comun cu brațul meu drept. Totuși, eu am fost cel care am triumfat. Fiind om liber și puternic am fugit departe, in locuri frumoase, să mă mistuie soarele, să uit totul. Mare mi-a fost mihnirea insă cind de pe Arcul de Triumf pe care stăteam am văzut un grup de oameni indoliați tirindu-mi trupul spre mormint, spre mormint. Simțeam cu durere cum imi creștea o barbă neagră, de ceară, deși o ștergeam intruna cu palmele mele insingerate. Inainte de a mă cobori in groapă au fost rugați să mai aștepte puțin, doar puțin, deoarece trebuie să vină cineva să mă vadă cit mai aveam forma aceea. In ultimul timp s-a spus că cine trebuia să vină n-o să mai vină, așa că pot să mă bage in pămint. Am vrut să mă arunc de sus asupra lor să-i impiedic să-și ducă gindul cel urit pină la capăt. Mi-au spus că nu-i frumos ceea ce vreau să fac, că nu-i șade bine unui mort să se impotrivească atunci cind este dus spre mormint, la mormint.

— Și nu uita, din pricina ta vom fi noi pedepsiți ; ai intirziat pe pămint o oră și treizeci și trei de minute ! Cum vom justifica noi această intirziere, atita risipă de timp ?

Și incepură să mă tirască spre mormint cu și mai multă furie. Ba chiar s-au apropiat de urechile mele și au strigat cu putere in ele, probabil să mă incurajeze :

— Și nici nu trebuie să te superi, facem doar așa cum e in tabloul tău !

Cred că se gindeau la Marș funebru, ultimul meu tablou. Mi-au mai spus că am numai de cîștigat dacă mă las inmormintat ; acolo unde plecam puteam picta cu puf de rață, așa cum n-am putut face pe pămint. Tirziu, tirziu, in amurg m-au inmormintat. Eram indignat, se infăptuise o mare nedreptate. M-am intors furios acasă și am inceput să mă culc seara la ore normale. Bineințeles, mă băgam in pat numai după ce-mi dădeam jos hainele de pe mine. Se intimpla insă că in fiecare dimineață venea ta'a după ce străbătea pe jos vreo treizeci de kilometri, să-mi spună :

— Dă-te jos din pat. In pat nu se doarme imbrăcat !

Ascultător, coboram și mă dezbrăcam, cu toate că știam bine, mai făcusem asta și aseară. Tot atunci mai venea cineva la mine și mă dojenea cu asprime :

— Nu-mi place cum mi-ai scris firmele ; ai scrisul urit, chinuit, stingaci. Unele litere le-ai lungit in chip necugetat, altele dimpotrivă ! Ce inseamnă asta ?

— Asta inseamnă că am făcut acolo o anumită filozofie pe care n-o pricepi tu ! Voi incerca să-și explic, deși știu că n-are sens. De pildă : L este cineva cu capul in nori, naiv, prea puțin practic. Face metafizică și-i iubește pe Beethoven și Bach. S se exteriorizează greu, își face complexe. Inhibiție totală. Z este torturat de propriul său eu. Atenție insă uneori dorește să pară om de lume ; nu reușește. I, strident mereu alarmat. O, mulțumit de sine, orgolios. M, un mizantrop. Am dorit ca in firmele mele fiecare literă să-și aibe personalitatea sa. Numai atit am dorit să-ți spun, tu dacă nu vrei să-mi dai banii nu mi-i da și asta-i tot !

Ce puteam face ? Nu puteam recunoaște că eram nefericit, ar fi fost rușinos. Trebuia deci să lupt, să triumf ! Imi trebuia un punct de sprijin. Trebuia să trăiesc in preajma unei lumini și bucurii mari, izbăvitoare. Mare mi-a fost bucuria și am simțit că am triumfat cind, după atitea zadarnice căutări și inșelătoare iluzii, am aflat Peretele iubit de Pictor !

liviu antonesei

Pastel

Plouă —
fulgi de apă, nevrotice sfere lichide ;
cineva mătură speranța
cineva vorbește — persuadează neputincios
și vulgar.
O, supremul conformism al zilei de a curge
intr-o singură direcție !

Bălți, bălți negre — jertfa se insinuează
prin faldurile mimetice ale memoriei.
El va agoniza pină la sfirșitul lumii
și noi dormim
dormim, dormim, dormim...
Un somn uriaș, purpuriu zboară
peste cetăți și păduri.

Și plouă. Străzi goale,
intuneric lichid —
iubirea.

Pharmakon

Zi cenușie, cameristele ploii au ridicat
jaluzelele —
singele nopții s-a scurs pe rigole.

La ghișee de aur sint angajați autorii
de versuri
bine lucrate — pasărea frig zboară
spre cer.
Magmă pulsatorie sub asfalt, copacul cel
singur in calea
vintului rece — siberie a sufletului, tu !

Vai, vorbesc eunucii spiritului, țărani epici
pe cimpul intins și pustiu ; capete uriașe
de lut
printre ierburi uscate.

In acea dimineață cețoasă ce face poetul ?
El poate să tacă.

Rilke. Un vis

Fericit cel care — fără chymie — poate purta
o viață
tristă pe umeri. El a văzut, el a auzit, el știe.
După rău, mai rău. Dar după bine ?

Să ascultăm pasărea frig ridicindu-se
dintre valurile
renunțării, să ne ridicăm pe virfuri — explozie
a inimii, spirit tocat mărunt in mașinăria
obosită...

Mari aripi negre ne vor ridica deasupra a
toate —
departe, departe in ceață, orașul cu turnul
metalic

Dimineață ca o chilotă lunecind de pe un
trup
singuratec : prielnic anotimp muribunzilor,
prielnică spaimă.

Grecii, vechii elini lansează corabia-n valuri.
Litera lamda, litera alpha, incă respiră.

Eonul nocturn

S-a sfirșit săptămina. Șarpele s-a ajuns din
urmă —
cerc de foc strălucind din carnea opacă.

Uriaș ochi al nopții deasupra tobei crăpate.
Talgere ruginite ascunse in fundul prăpastiei
interioare.

In noapte, in singura noapte cintecul doar al
plecării Subpămintenilor. Magnetică lună
iradiind peste casele noastre.

S-a incheiat săptămina. Sărbătoarea incepe.
Pelerinul va trece din poartă in poartă.
(Acum hohoti poetul Spineanu).

nicolae sirius

Sufletul meu vorbea

Ca pe o grea naștere
își anunță arca
sosirea in port.

Intr-o seară totul poate veni sau pleca.

Cad miresme de maci
Și malul ca o inaltă spinzurătoare. Aici
se desprinde din umbră
sufletul femeilor și al bărbaților debarcați.

Seara vine veninul lăsindu-și ;
Lumina unui alt vas bijbiie in larg ;
tăcere deplină stăpinește podul rulant ;
doar soldați fac de gardă și se schimbă
prin salutul lor.

Ce nu se poate numi trudă
nu se poate numi nici odihnă

Și sigur că mai cad miresme de maci.
Must de fructe am să-i dau celui
care-mi va spune
de ce se invirte pămintul pe roțile cerului.

Despre vinătorile de sub dealurile
cu șolduri de piatră
nimic nu mai știu. Am miinile
cu miros de stejar.
Intr-o seară totul poate veni sau pleca

Undeva se va ucide un gind

Tu cauți femeia
unde se adună lumina
și limbile ceasului
invinse-s sub coastele ei.

Tu alergi și alergi ;
in juru-ți se-nvirte
sublimul, frumosul cioc răsucit
din gene de foc
al marelui vultur.

Aici vin și scriu
de o vreme poeții.

Bătrin, lenevind sub aceleași iluzii
se-nvirte băcanul
și ride :
florile toamnei
cine mai vrea florile toamnei ;

Și-abia se aud cum cad mari
stindarde ; și-abia se aud
inflorind steaguri in vint,
undeva in urmă cu un timp, undeva
pentru incă un timp.

Țărm imaginar

Noapte. Bălți negre. Neliniște
In apropierea nopții am văzut
orașe visind
pe ultimile dealuri ale cerului ;

Sub o culme de frasini am văzut
singe curgind de pe buzele soarelui.

Drum somnoros iarba căzind lingă coasă
acum se adincește in somn.
Tie nu-ți mai rămine curajul
să mai ieși din tine ; sau pentru
acei ochi pe care o singură dată i-ai văzut
plingi și acum.

Prin aerul tare a inceput vintul
să tragă brazdă.

Micile ambarcațiuni incă nu au ajuns la
țărm.

Sentiment

Sub frunza
ce-nchise-n sine toamna
stăteam.
Doar sufletul unui cuvint
ne unea.
Frumos. Neasemuit de frumos
trupul orei trecea.

Contururi despre o vară

Un mare ecou ; un fulger de apă ; un
fluviu de lucruri
ne așteaptă
să trecem prin sufletul nostru
de la unul la altul.

Privirile șarpelui
printre pomii luminii
sapă adinc
fără miez de răcoare
și foșnet asemuit
cu un glas insetat.

Se anunță de vară timbrul soarelui, umbra
și calmul.
Valuri subțiri de dealuri
mișcindu-se in larg
ca o coroană a spațiului.

Tot mai aproape. Pleoapă de pleoapă. Sevele
Marelui Drum

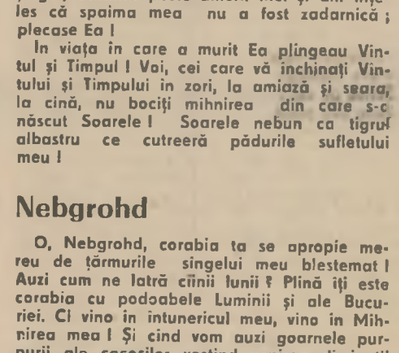

ca o harpă sună prelung.

Se adună puterile. Pulsează.
Nimeni cu gindul inchis. Un gest de
zăpadă
in zbor s-ar opri.
Urcă necuprinsul in rod. Se cutremură
temeliile
pină se vindecă totul de adevăr.

Fiecare așează intr-o poiană de vis
sau in cintece doar cu prietenii
curse de păsări, impietrind de lumini
cu penajul lor roșu deschis
vintul din jur
venind cu o mare de zimbete
zi după zi
sub tunetul coacerii doabelor in vii.

Miinile singelui deja au izbucnit in mit.
Coasa se răsucește in aer
și sigur că nu se va
mai opri.

valeria victoria ciobanu

Elucidări

Un pisc pe goliciunea lumii
își arde infinitul –
deșertul ce-mi pindește
din temelii popasul.

Aici e bine, cald. Abis !
Cu noi începe tăcerea apocală
culesul promis...

Tu zeu adus,
eu ultima vestală.

Cetate

E singurul pămînt promis de zei
de-nșelătorii zei.
Dă-mi palma să ghicesc cuvîntul
menit să ne dezlege de o lege
ce-oprește ploaia, rodul, vîntul...
Tu, cel ce ți-ai zidit pămîntul
pe neclintirea pașilor mei

Aminare

Miezul pămîntului
vuiește-n uimire –
fior jertfit umbrei
străine din noi,
învrăjbiți amîndoi,
otravă aminată –
Ce candoare uitată !

Vîndută-s stîrnirii de-apoi !

Zăpezi

Te-ai imprimat fidel în prelungirea
a două lumi cu storurile date –
e tîrgul dinspre moarte ori păcat
acest din urmă drum întîrziat,
ca iernile pe urma zăpezilor plecate.

eduard gugui

Frontispiciu

la inaugurarea monumentului de la Sfîntu Gheorghe

pe marmură și piatră
stă scris izvor de vatră,
cîmpie de legende și oase
de domn impletitor de case ;
stau unul lîngă altul turnați
în nemurire, de veacuri înfierați,
oșteni de căpătîi din oastea de bărbați,
preț de meleaguri, preț de soldați :
unul muntean, altul moldovean,
un căpitan secui și steag de ardelean ;
pîine și sare pentru noi,
semnificație de ctitori și eroi,
mesaj de veșnicie
lăsat în păstrare de ctitorul de glie ;
cuvinte de simțire libere pe buze :
oameni buni ! trăim astăzi fără scuze
moldova, transilvania, țara
românească, unite cu marea,
au o singură inimă de pace !

Imaginație

clipă, scursă din cărți de istorie,
oprește-te la capătul bolnavului !
nu-l lăsa să ardă în memorie
numai cu cenușa caldă a paharului
sorbit la ultimul colț de lumină
răvășită în unghiuri de cameră,
pustie în neagră grădină,
așezată în loc de efemeră !

aș vrea, măcar în vis,
mîini în timp adunate
pe fila celui ce-i stă scris
chip ca al meu să poarte ;
le dau ciungilor să-și facă
căuș, le dau morților
să-și facă mormînt, cu placă
de alb legămînt masă nepoților,
le dau celor fără de soare
în trup ucis din milă,
flori să ridice pe goala căldare
căzută-n fîntînă din vechea copilă !

clipă în mîini și picioare să am
aș da-o pe ultimul zîmbet silit,
pe ultima mînă întinsă la geam
din colțuri uscate de gînd obosit !

iuliana paloda

Eu, despre toate acestea...

Cum zac în mine cuvintele moarte,
Eu, despre frunze și stele
nu vă mai pot vorbi !

Cum au murit toate florile peste mări
și cum s-au prăbușit toate zările, –

drumurile mele s-au spînzurat,
sîngele meu, rănit, nu mai colindă
prin arterele uriașe ale acestui
arbore, care sînt...

cum sufletul meu lovit
nu mă mai rabdă
și cum nici o pasăre
nu mă mai cuprinde,

cum la țărini și la plante –
(dorul meu, dragostea mea)
nu voi ajunge decît prin moarte,

cum știu că mă vreți
și eu vă vreau,
dar, între noi s-a strecurat
vrăjitorul ascuns
care ne desparte,

Eu, despre toate acestea
nu vă mai pot vorbi !

Pentru pace mă rog, vouă...

Pentru pace mă rog, vouă
Oameni ai Planetei mele de Dor,
cu cel mai albastru
dintre văzduhuri,
cu cea mai verde
dintre cîmpii,
cu cea mai bună
dintre zilele mele,
cu cea mai albă
dintre nopțile
în care vă-nchin
aceste poeme !
Mă rog vouă,
Oameni ai Planetei mele de Dor,
Ascultați rîsul copiilor !
Priviți chipul bătrînilor !
Învățați tăcerea îndrăgostiților !
Ascultați inima uriașă
care pulsează viața
prin venele-acestea albastre –
care sîntem !
Dar, înțelegeți odată
strigătul arborilor,
ruga lor pentru frunze,
dorul de viață,
groaza de moarte
a copilului care plînge !

Mă rog vouă, zei muritori
ai Planetei de Dor,
ascultați cîntecul
Florile dalbe de măr !
Pentru pacea noastră
mă rog, vouă... zei muritori
ai Planetei mele de Dor !

anca sârbulescu

Poveste de demult

Albă ca Zăpada doarme în munte
În racla apelor de cleștar
Pitiicii scot aur, așternd pietre scumpe
Peste-al somnului ei altar

Prințul coboară pe calu-i de ceață
Prin valea cuprinsă de fum
Vin de departe mireasa-mi iubită
Spre tine caut de mai e drum

Crește hățișul, iarba amară
Frunza de toamnă cade în cring
Pădurea-i închisă cu chei ruginite
La poarta-i de fier stau și plîng

Ploaia subțire îmi curge pe frunte
Apa mă-nchide în cercul ei clar
Cerul se scutură, stele mărunte
Cad pe al somnului meu altar

Floare de toamnă

Plăpînd răsari pe pajiștea stinsă
Pală brîndușă
Fior în inimă taci
Ametist în cenușă

Mereu cu mine :
Vii de departe ?
Un anotimp, unul doar
Ne mai desparte

Noapte liniștită

Salcie de aur frîntă în noapte
Deasupra apei adînci
Cutremurată de-a valului șoaptă
De ce-n brațe-i plîngi ?

E lacul dulce
Noaptea senină
Mă pleacă spre el
De unde vin, din ce rădăcină
Că-i sînt la fel ?

Poate ne leagă
Slova întreagă
Scrisă pe cer :
Luna cea plină
Ce apele-alină
În luciu-i stingher

Noapte înstelată

Luna luntre subțire legată
stă în pădurea de brad
Riul curge singur în noapte
prin negru vad
Pești de aur răniți se scufundă
în nisipul tăcut
O clepsidră e bolta, timpul
a început

Iarbă înaltă

În ierburile coapte de vară
Cosește vîntul, cade o stea
Încotro mergi, inima mea
Prin ierburile coapte de vară ?

Merg unde merge steaua și ea
Spre lumea iubită, departe...
Prin vîntul dulce, prin noapte
Merg unde merge inima mea

Perechea

În
Argintul alb
Înmugurind
Pe creanga cerului rară
Cuib
Pentru noi am făcut
Columbă surioară
Acolo
Te leagănă
În cîntări nestiute
Inima mea
Foșnind
Du-te

Noapte cu lună

Peste ape crește luna
Floare fără rădăcină
Ea cu noapte se hrănește
Și cu-a soarelui lumină

Și din sufletu-mi își face
Glastră fină, străvezie
O așez pe masa albă
Îi aprind albă făclie

Peste lumea-mpodobită
Închid ușa, trag cortină
Cu iubire și cu teamă
Aștept inima-mi să vină

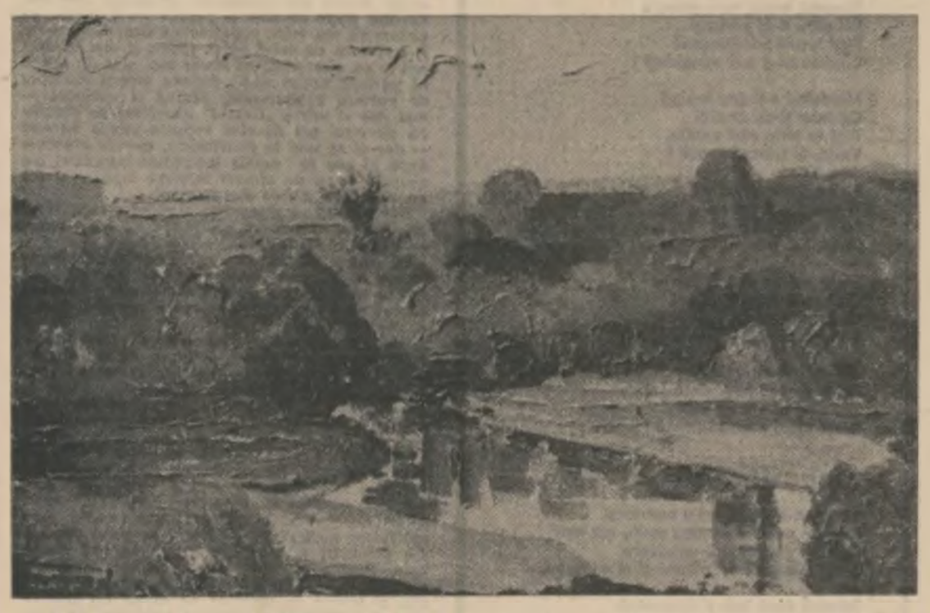

Benone Șuvăilă

Într-o vreme de înnoire continuă a mijloacelor de expresie, de căutări frenetice, de îndrăzneli care nu de puține ori sînt cotate a fi cruciale pentru ca să treacă în uitare după ce vopseaua abia s-a uscat pe fereastra de pînză, Benone Șuvăilă pictează netulburat cu liniștea și sîrguința unui vechi maestru, subjugat de armonia nuanțelor veșnic schimbătoarei naturi, îndrăgostit de simplitatea formelor pe care caută să le surprindă cu un ochi mereu proaspăt.

Benone Șuvăilă pîndește diminețile cu lumină amețitoare pentru a pleca în luncile din apropierea Bucureștilor. Acolo, lumina acordă peisajului șansa de a fi decupat din clipa care îl devoră. Adept al plein-air-ului, el descoperă mereu alte tonuri în imensul creuzet în care coclesc culorile. Lucrările din ultima perioadă pe care le-a adunat pentru o viitoare expoziție sînt cîteva naturi statice și foarte multe peisaje. Și de această dată calitatea de remarcabil colorist, cu care l-a încununat critica, se relevă ca principala caracteristică a picturii sale.

Dacă multe dintre tablouri sugerează o nedisimulată bucurie a „consemnării" senzațiilor directe, aceasta și datorită unei siguranțe puțin obișnuite de transcriere rapidă a impresiilor imediate, nu e mai puțin adevărat că știința cu care își pune în valoare mijloacele proprii de expresie și de emoție aduce în discuție un anume rafinament și o serioasă elaborare a elementelor plastice. De fapt, libertatea pe care și-o acordă în organizarea compozițiilor lasă să se întrevadă un sublim instinct al formei și al culorii : Cu subtilitate și discernămînt pasta se topește pe suprafețe în care tonurile și semitonurile sînt tainic echilibrate.

Un ochi mirific face ca nuanțele să se degradeze, să se amestece, să vibreze într-un dans seducător de luminozități și de umbre. Niciodată lumina nu e atît de puternică încît să provoace eroziuni prin incidența sa : întotdeauna înmuiată de aburul care străjuiește marginea pîlcurilor de copaci, de căldura acumulată în pămînt ori temperată de ochiurile umbroase de apă, lumina respectă integritatea subiectului, oferind o posibilitate unică de valorificare a nuanțelor. Culoarea apare astfel ca proprietate a sa, însuflețindu-l și tocmai de aceea inspirînd o undă de mister. Suprafața tablourilor, prin îngroșările de culoare, sugerează un freamăt continuu, dă mereu senzația vieții. E aici o pictură de atmosferă, puternic senzitivă. Toamne întîrziate își poartă pîclele lilachii peste păduri roșietice, albastre ori cenușii. Livezi cu pomi fragezi așteaptă înțăluite în lumina crudă a primăverii semnul deșteptării. Aerul umed tremură în preajma riurilor de cîmpie. Alte pînze transmit tristețea inefabilă a cherhanalei singuratice lîngă albastrul dens al mării, liniștea plajei cu lotci răsturnate peste nisipul încins. Poezia culorii definește naturile statice predominant pastelate în care privirea se odihnește pe cîteva obiecte grupate în compoziții pe cît de simple pe atît de rafinate. Un rafinament datorat deopotrivă unui sigur instinct plastic, unei frenetice bucurii de a trece pe pînză cu sinceritate și discernămînt stările de suflet, forței de a picta mereu în concordanță cu propria sa natură artistică, dincolo de mode și formule de efect trecător.

Mircea Croitoru

PREMIUL REVISTEI «LUCEAFĂRUL» LA CONCURSUL INTERJUDEȚEAN DE CREAȚIE LITERARĂ „SADOVENIANA" – PIATRA NEAMȚ, 1982

lucia veriș

Peisaj erotic

noaptea
curcubeul e un ochi cu pleoapa-ntoarsă
dau drumul umbrei mele
să te caute
prin ierburi răvășite de dragoste
ți-am uitat numele
știu doar atît : că e negru
și la auzul lui te faci cuib (tu
îi spui cenușă)
visul mestecenilor mutilați în poiană
mai fulgeră încă
tu taci
un verde coclit învăluie flancuri
fii atentă cum calci în lună
aburul dimineții oxidează un singe comun

Acvariu

zodia leului a ucis zodia berbecului
zodia fecioarei stă-n balanță
va veni vărsătorul și-ți va scuipa
otrava de scorpion în acvariul în care înoată
doi pești gemeni
ce vălmășag de timpuri august mușcă
albastru de umăr pe mai
decembrie s-a prăbușit în april alge verzi
alge roșii alge
albastre alge brune

numai umbrele circulă nestingherite numai cuvintele se
evită strategic în case domesticite
noi ne păzim paturile
presimțind nisipul

Jumătate salut

degetele sînt lacrimile mîinii (știu
nu e o metaforă grozavă dar n-am ce să fac
adesea o mînă-mi plînge-n neștire)
mă ridic din fotoliu și zic
degetele sînt lacrimile mîinii (știu
e o metaforă grozavă dar n-am ce să fac
adesea o mînă-mi tace-n neștire)
mă ridic din fotoliu și zic
degetele sînt lacrimile lucrurilor (de care
mă despart cu un gest ambiguu
jumătate salut jumătate metaforă)
mă ridic din fotoliu și tac

Pe mal

peștele înoată dar nu știe că înoată
eu stau pe mal dar știu că înot
pasărea zboară dar nu știe că zboară
eu stau pe mal dar știu că zbor
trestia visează dar nu știe că visează
eu stau pe mal dar știu că visez

PREMIUL REVISTEI „LUCEAFĂRUL" LA FESTIVALUL DE POEZIE „IMN PĂMÎNTULUI ROMÂNESC", BUCUREȘTI, DECEMBRIE, 1982

haralambie bârzu

Oglinda (II)

(SAU CONCEPTUL DE CÎMPIE ROMÂNĂ)

Cu sămînța tremurînd în palmă, țăranul
Se pleacă adînc Domnului-Pămînt ;
Cu secera ca o cărare a lunii în mînă
El l se închină...
(Pămîntul – mlaștină sub copita năvălitorului,
Leagăn născuților pe răzoare,
Dor sub ploaie turmelor,
Pereche nemărginirii cerului
Și oștean pe oștean, pe oștean...)

Cu sămînța tremurînd în palmă, țăranul
Se pleacă Domnului-Pămînt
Arînd înflorite tranșee...

Domnia cîmpului e veche
Și pe umerii ei de țăran
E cea mai puternică domnie.
Zi, ceas, palmă, ghindă, os, fluier...
Se înalță Cîmpia Română,
Singurul munte al nostru
Netrecut în cartea de geografie.

Oglinda (III)

(SAU CONCEPTUL DE MĂR)

Amiroase-a culori cojite și-a zid roșietic,
A sudoare, a țăran și a pîine,
A hamuri și a ceva dureros –
De parcă aș vrea să adorm undeva, lîngă moară
(Rotativă stelară a Nunții-de-piatră,
Sămînță și apă...).
Desprinzi mărul din geometria pomului,
Palma se înviorează și simți că așa,
Cum l-ai duce la ureche
(Înveliș de gînd, început de scrisoare...)
Mama, cărțile, aerul și amintirile
Se așează-n fereastră, acasă.
În cutia de rezonanță a mărului
E tot atîta Patrie cît în Carpați,
E rece și cald, e abstract și concret,
Vesel și trist, ginditor și senin,
Permanent.
Parmen-Auriu în rama dimineții-de-aur
Pe lîngă care Breugel
E un fotograf corect...

Oglinda (IV)

(SAU CONCEPTUL DE COLIND)

Sfinți cu halouri de păpădie
Pe la ferestre cu chenar de ger...
Mai vin voievozi din Muntele-de-Sare
Cu sorcove de stele și ninsori,
Se mai aud cuptoarele torcînd Marea-Combustie
(Scînteie pe vînt, însingurată peregrinare
Prin hambare, cunoaștere...) ;
Auzi cum vine din adîncuri iarba,
Auzi potecile de oameni liberi –
Beție de poteci, claviaturi de pași,
Duioase arabescuri prin mestecăniș...

Vertebre de lumini peste spinări de deal :
E semn că oamenii-s acasă.
Pe mese, pe ulcioare li se-așterne de iubire.
Prin aer, copiii veșnici
Leagănă planeta acestor tărîmuri.
Timpul ce poate, mai poate zidi
Pădurimi euxine cu briu tricolor.

Singura...

Juri că e singura dragoste,
dar trădezi ;
e greu să te-mpaci cu gîndul că dragostea
e singura dragoste
și trădezi,
mereu încîlcit în țesătura ideii –
cuantă de energie
cu care-ți încarci bateriile,
iluminîndu-ți setea și foamea
de dragoste – ;
dar JURI
și atunci dragostea
îți renaște conturul de sine,
de gînd,
de idee...
Nicicînd alintată pe scut –
SINGURA,
DRAGOSTEA MARE DE ȚARĂ !

mirela mitrofanovici

A patra scrisoare către Anatol

Pe terenul viran dintre paranteze
Înfloresc merii.
Grăbește-te, Anatol,
Iată surîsul meu –
E singura monedă
Cu care mai poți cumpăra ceva.
Țigăncile și-au desfăcut tarabele
La care vînd
Somnul fluturilor.

30 octombrie

Palmele acelea
Acoperite cu o crustă subțire de dragoste,
Cu solzi lucitori,
Mici bănuți cusuți pe pielea unei zile de
toamnă.
„Atunci,
Aripa unei păsări
E doar tunelul prin care ajungem spre cer ?"
Mă-ntrebai.
Sărutul abia mai respira
Întins între noi.
Un chip străin
Se închidea în degetele tale
Trăgînd zăvorul.

Ultima scrisoare către Anatol

O piatră
Locuită de lupi –
Iată, Anatol,
Un tablou reușit.
Tema : echilibrul precar al ingăduinței.
Simbolul : mîinile mele –
Două mici animale domestice
Ce pot fi vîndute
Într-o duminică dimineață
La tîrg.

Pămînt transfigurat

Urmare din pag. I

ne vedeam fiecare de ale noastre, aci, între noi, se plămădeau niște cărți grele ca vechile ceasloave, pline toate de o nesfîrșită și curată bucurie ?

Dormim, ne sculăm, iar holda crește și dă în pîrg fără știrea noastră, culegem spicul copt și îl sfărmăm în palmi. Ținem acum în mîini pîrga **Imnelor Transilvaniei, Moldovei și Țării Românești** reunite sub numele **Pămînt transfigurat**.

Și ca să pornim chiar de la titlu, trebuie să spunem că niciodată, de la Miorița încoace, pămîntul acesta al nostru nu ne-a apărut atît de mult transfigurat de lumină. Imnele lui Ioan Alexandru sunt direct înrudite cu Miorița, dar într-un chip aparte. E interesant de observat că Ioan Alexandru e unul din puținii noștri poeți mari care nu scrie în prozodie folclorică. A făcut-o Alecsandri, cei ce a conferit poeziei populare laurii cei mai prestigioși, au făcut-o Eminescu, Arghezi, Barbu. La Ioan Alexandru nu metrica e mioritică ci substanța. Mioritică e comunicarea cu toate elementele firii, și prin acestea cu esența, mioritic e tonul lipsit cu totul de grandilocvență, familiar, într-o smerire reală, neprefăcută, ce nu exclude patosul ci îl asumă, nerisipindu-l spectaculos în afară, mioritică e seninătatea cu care e primită jertfa și certitudinea supraviețuirii în eternitate.

Spațiu și timp, pămînt și istorie sunt evocate : martirii de la Mărășești și cei de la Niculițel ; Alba Iulia și Marea ; Brâncoveanu și Iancu ; locuri și oameni al căror suflet constituie sufletul românesc, sunt rechemate și, printr-un miraculos proces invers, sunt recontopite, spațiu și timp, readuse în starea primordială de pe cînd „umbra celor nefăcute nu-ncepuse-a se desface". Locurile nu mai sunt piatră și colb ci aură binecuvîntată, oamenii nu mai apar ca biete constituții anatomice amenințate permanent cu dispariția ci ca facle nepieritoare.

Niciodată iubirea de patrie, cea atît de greu de exprimat în cuvinte sau poate că în toată plenitudinea ei imposibil de formulat, nu s-a arătat mai vie, mai curată, mai aproape de ceea ce se înțelege prin virtutea iubirii. Niciodată nu am avut sentimentul mai acut că pămîntul, cum spunea Blaga invocînd izvorul folcloric, devine străveziu, că se sublimează pînă la a deveni cuvînt și că, totodată, cuvîntul se încorporează. Imnul la Ioan Alexandru nu e o „specie literară" ; la el imnul face parte din lumea reală ca riul, fagul, stelele sau, mai exact, realitatea întreagă e imn.

Prin Ioan Alexandru, indiscutabil cel mai mare poet al nostru de azi și unul din marii poeți ai lumii, ne reîntîlnim, după Eminescu și Blaga, cu noi înșine cei din secoli înnegurați sau luminoși, cei de azi, cei ce vom fi, cu noi înșine profilați în eternitate.

«Care-şi lasă limba lui...»

Cînd Dimitrie Bolintineanu (aromân de origine, dar născut aici, în ţară) i-a vizitat pe aromâni în locurile lor de baştină din fostul imperiu turcesc (în 1856, după războiul Crimeii, avea de ce să se minuneze'! El descoperea acolo o populaţie de peste un milion de suflete, încît exclama : „Un milion de români este un popor !"

Într-adevăr, era uimitor să constaţi că, după spusele poetului, în Macedonia *trăiau 120 000 de greci, 200 000 de albanezi, 300 000 de bulgari şi* 450 000 *de* români *(aromâni, cum îşi zic ei, potrivit unei caracteristici fonetice a graiului lor ce adaugă un a în faţa cuvintelor ce încep cu consoane velare şi cu vocala u — fără ca fenomenul să fie generalizat însă : aroş, alumtă, aumbră : roşu, luptă, umbră şi deci, şi armân, aromân pentru român). Era uimitor să constaţi că în alte regiuni ale Turciei Europene trăiau, de asemenea, numeroşi aromâni, în comparaţie cu alte populaţii, după cum urmează : în* Tesalia : *50 000 de turci, 150 000 de greci şi* 200 000 *de* români ; *în* Epir *şi* Albania *propriu-zisă : 700 000 de albanezi, 100 000 de greci şi* 350 000 *de* români. *În total,* 1 000 000 *de* români, *„afară din colonia Grecia proprie", cum notează Bolintineanu ! („Călătorii la românii din Macedonia, 1858, ediţie din 1968, Editura* Minerva, *B.P.T., vol. II).*

Autorul lucrării nu inventa, nici nu a făcut el însuşi un recensământ, ci recurgea la date statistice oficiale : „Avem sub ochi o lucrare sistematică a guvernului otoman despre poporaţia românilor..."

Cum vorbesc aromânii, se va putea vedea din versurile Kirei Iorgoveanu, cărora revista „Luceafărul" le face loc în această pagină, reproduse dintr-un volum în pregătire la Editura Eminescu *(presupunînd că mai există cititori ce nu s-au mai aflat în faţa unor texte aromâne). În orice caz, este limpede de tot că ei vorbesc româneşte, ca şi noi, cei de aici, din Patrie. Noi am zice că vorbesc o românească ceva mai „stricată"...*

Dar, în legătură cu aceasta, să fac loc mai departe unei amintiri a tatălui meu, al semnatarului rîndurilor ce tocmai le parcurgeţi, stimaţi cititori. „Eu m-am dus la şcoală — îmi povestea bătrînul meu — la 11 ani, adică numai atunci cînd s-a deschis în satul nostru şcoala românească. La cea grecească nu m-au lăsat... — Du-te, mi-a zis mama într-o zi de toamnă ploioasă, dar eu îmi aduc aminte de ea ca de o zi de primăvară ! du-te, că de-acum avem aici şcoală pi limba a noastră..." Copilul s-a dus şi s-a întors uluit ! Venise un dascăl di tru Rumânia, care le-a vorbit entuziaştilor lui şcolari româneşte şi le-a adus şi cărţi, tot românești *— Ereau* rumânești-românești ? *— întreabă neîncrezătoare, mama... La care copilul răspunde, exultînd : —* Mamă, dascalu zbura rumâneaşte, ca noi, numaşi... puţin ma aspartă l'i-erea limba... *(„vorbea* românește, *ca noi, numai puţin mai stricată îi era limba"). Fireşte, el o raporta la graiul lui dialectal, care constituia în ochii lui* norma...

★

În anii din urmă, din 1974 încoace, au apărut aici, în ţară, cîteva volume de literatură în grai aromân, între care antologii de poezie şi proză cultă, culegeri de lirică şi de proză populară, volume originale de autori aromâni prin origine, transpuneri din Eminescu, traduceri din lirica universală (în reviste — acestea din urmă). Nu e prea mult, dar importanţa acestei activităţi stă în faptul că se reia astfel o frumoasă tradiţie. Fiindcă — cei mai virstnici îşi aduc aminte — între 1880—1940 apăruse deja o notabilă literatură aromână, ce amintea de cea a felibrilor din sudul Franţei.

Universul liric al poeţilor aromâni de azi este

— şi nu este cel de odinioară însă. Pentru că, pe lîngă evocarea trecutului, a vieţii patriarhale a consingenilor lor, a frumoaselor lor locuri de baştină, cu munţi semeţi şi plaiuri mioritice, pendularea cu turmele de oi de la munte la mare, după anotimpuri, ei dau acum glas, mult mai des, sentimentelor intime, pe care le încheagă în metafore demne de reţinut. Cum face Kira Iorgoveanu însăşi. Precedată de alţi creatori în dialect, printre care Ioan Cutova, Atanase Nasta. Nicolae Caratană, Costa Guli, Dina Cuvată, Victoria Baţu, C. Colimitră, G. Merca, N. Caraescu, Leonida Scrima, H. Şcoareanu, T. Zuca, Virgil Vaşoti...

★

Este neîndoielnic un miracol dăinuirea acestei frînturi de popor românesc, dacă ne gîndim că de prin secolul al VII-lea, după aşezarea populaţiilor slave la sud de Dunăre, masa românească s-a rupt în două, şi a mai comunicat doar sporadic, mai departe. Româna comună însă, proto-româna se constituise — şi ea a fost folosită de toţi românii, chiar şi în noile condiţii, cel puţin cîteva secole. Acea proto-română vorbită de tracii romanizaţi, care trăiau cîndva pe o întinsă arie geografică, din nordul Carpaţilor, peste întregul teritoriu al Daciei, pînă în munţii Pind şi pînă la Marea Adriatică.

Cum vorbesc aromânii din zilele noastre ? Aşa cum şi scriu : româneşte ; desigur, într-un grai impestriţat uşor şi cu împrumuturi de la popoarele alături de care trăiesc de peste o mie de ani.

Vitregiţi de istorie (care nu ne-a răsfăţat nici aici, la nord de Dunăre !), ei au izbutit o vreme să se impună atenţiei lumii, înfiinţînd în locurile lor de baştină primele alcătuiri statale româneşti : Vlahia Mare şi Vlahia Mică (în secolul al X-lea), apoi Imperiul Româno-Bulgar (între 1186—1280), condus cînd de români, cînd de bulgari, cum observa secretarul general al partidului nostru într-o magistrală cuvîntare a sa.

Numărul aromânilor ce îşi mai vorbesc limba lor, românească, se împuţinează mereu. Dar ei se încăpăţînează să nu abdice de la nestrămutata datorie pe care o au, aceea de a nu şi-o părăsi. Frumoasă, sfîntă încăpăţînare : „Care-şi lasă limba lui, / s-lu-ardă pira focului !..."

Hristu Cândroveanu

ÎN TOAMNA BACOVIANĂ

Poezia lui Adi Cusin surprinde printr-o deschidere sufletească totală — sub acest unghi, ea stă sub zodia lui Rilke („Ce tînăr sînt, M-aş dărui cu-nfiorare") — şi nu se sfieşte de accente melodramatice ori de credinţa frumoasă, naivă, curată, a comuniunii prin suferinţă : **„Să poţi opri un om pe drum aşa : / — Poftim, acesta este plinsul meu — / Iar el l-ar cerceta, l-ar asculta, / Pămîntul lui din piept s-ar face greu". (*** — „A fi" [1]).**

Dincolo de stîngăcii duioase şi puritâţi romantice volumul de debut **„A fi"** (1968) permite conturarea problematicii obsesive şi a aspectelor stilistice predilecte. Din această cauză, nu vom prezenta o analiză pe volume ci vom urmări dezvoltarea temelor fundamentale

1. Dominanta liricii lui Adi Cusin e o neliniște metafizică insurmontabilă. El are nostalgia unui prinţ eminescian îndrăgostit de fulgurațiile lumii de dincolo sau de perfecţiunea unui tărîm imaginar sublim. **„Ştij tu / eu niciodată, dar niciodată / Nu voi reuşi să ating / Marginea-aceea de lume / Pentru care mă sting". (Ştii tu — „Umbra punţilor" [2]).**

Dar boala sacră care îl macină nu mai are măreţia cosmică a visului eminescian ci este impregnată de : singurătatea, teama, tristeţea citadină de sub plumbul unui destin de tip bacovian. Adi Cusin este vioara care mai păstrează sunetele arcuşului maestrului său, Bacovia.

Imaginile sînt ale oraşelor zgribulite „rampe de lansat ale-aleluia", alunecînd spre Nord şi-n care se pregăteşte să bată ultima oră, ultima speranţă.

Corsetul cristalin al metricii perfecte nu poate limpezi neliniştea romantică ce-i curge prin vine. Uneori ea explodează patetic, alteori se încarcă cu ironie amară. **„M-aş spînzura de clopotele toate / Să sperii îndoiala mea şi ceaţa" (Se face timpul — „A fi")**

Această incertitudine halucinantă pulverizează fiinţa. În vidul sufletesc rămas, se instaurează un sentiment de vină creştină. Ea vine din înstrăinarea adusă de civilizaţie, din pierderea comunicării cu firea. Poetul rătăcit de turmă se simte un repetent din alte ere, dinainte de ruptură. **„Nu-i aşa că ţi se pare o greşeală / Nu-i aşa că o teamă, pe scări, / urcă sus ? / Din degete picură clipe şi smoală / Şi cauţi cu spatele uşi care nu-s." (De profundis — „Umbra Punţilor")**

Interferenţa dintre tristeţe, încertitudine (zbatere cu aripi de fluture între credinţă şi necredinţă), teamă, vină. neliniște, constituie dominanta liricii sale. Totul se desfăşoară pe acest fundal tivit cu neliniști şi abandonări strălucitoare.

2. Starea poetică, harul creaţiei reprezintă **„Starea a treia"** [3] care începe — după cum mărturiseşte autorul — „dincolo de inteligenţă". Care sînt atunci celelalte două stări ale existenţei (pentru Adi Cusin) : iubire şi ură, veghe şi vis, viaţă şi moarte ?

Starea a treia este copleşitoare : fatalitate şi necesitate, agonie şi extaz. **„Metaforă, iubita mea bolnavă, / Înlănţuiţi în şanţ ne prăbuşim, /Şi nu se ştie-n ora serii, gravă, / Dacă te string de gît sau ne iubim." (Metafora — „Starea a treia")**

Cufundarea în poezie e totală. Adi Cusin resimte cu neliniște arderea pe rugul frumuseţii inutile (pure). **„Acolo-n adînc, cum îţi place să cauţi, să te scufunzi, te / scufunzi, Abandon aşteaptă pe mal, te aşteaptă şi numără... / Cînd apari istovit, cu o şuviţă de sînge pe buze, el întreabă de-acolo : NIMIC ? / Versuri — bucăţi de viaţă, mari riscuri.... Uneori îţi / vine să plîngi într-o frînă de marfar rătăcit... (*** „Starea a treia").**

Învesmîntat în cămaşa cuvintului, poetul e un martir. Gustul pentru parabolă, prezent în multe alte poeme, dă acestei stări accente de mit creştin : **„Tot ce-aş vrea să mai fiu se va trage la sorţi" (Cină de taină în casa poetului — „Starea a treia")**

Rătăcirea prin poezie se face într-un vagon desprins de garnitură, simbol modern pentru „corabia beată" a lui Rimbaud.

Edvisia, alt nume dat frumuseţii, gratuităţii, feminităţii, poeziei, seamănă cu „frumoasa fără corp" din folclor sau din lirica eminesciană : **„EDVISIA — frumoasă poticnire în cerul gurii / văduvit de sfinţi. / (...) EDVISIA — galop într-o vocală, impiedicat / în Marele Semn mut / — Eşti singur. Eu nu sunt decît uimire / Nici nu exist. EDVISIA mă chem". (Edvisia — „Starea a treia")**

3. De mare delicateţe, poezia de dragoste a lui Adi Cusin arde purităţi filtrate prin dorinţă. Deşi instinctuală, lirica sa erotică se învăluie într-o aură. Ea deschide în noi „cereasca parașută" şi sîntem învinşi de farmecul feminin **„Doamne, cum trec anumite femei / Ducînd pe sîni petale de orgolii / Cu pas atent, făcut pentru polei, / Venind din ţara unor largi fotolii / Umbrite-n gînd şi luminate-n har / Se-ascund sub platoşă de crin severă, / Şi la răscrucea drumului apar / Ca o risipă dintr-o altă eră." (Risipă — „Starea a treia")**

Destinul care ne răsfoieşte calea vieţii e oprit o clipă de forţa iubirii. Ea este ieşirea din timp, fisura magică. **„Sărutul nostru e semnul de carte / pe care l-a pus adormind / dumnezeu" (De rerum natura — „Starea a treia")**

Dincolo de aceste accente fericite de uitare totală, neliniştea şi risipirea apar şi poetul surprinde imagini diafane ale căderii : **— Cum ţi se frînse micul tău balet / Tocmai atunci cînd imitai o floare.. / Înmărmuriţi aplaudam încet / Petalele căzute la picioare —" (Singuri — „Umbra punţilor")**

Sentimentul de vină se restaurează irecuzabil. **„Rămaserăm pe cimp precum două excepţii, / Dintr-odată străini, încă foarte jenaţi. / Nu mă priveai şi-ncercam bănuiala / Că acolo în cimp o să fim condamnaţi." (O ieşire la cimp — „Umbra punţilor")**

Graţie rimei, măsurii, ritmului, muzicalităţii, versurile lui Adi Cusin se reţin uşor, pe neştiute. Exprimarea franceză, dezinvoltă, contribuie la crearea unei stări de intimitate cu cititorul.

Singurul aspect ce i se poate reproşa din punct de vedere stilistic îl constituie abundenţa prepoziţiilor şi conjuncţiilor care fisurează pe alocuri imaginile.

Persistă după lectură, purităţi, ezitări, nostalgii — uneori subtile, alteori dezinvolte.

Adi Cusin posedă paleta fină a gradărilor metamorfozelor sufleteşti aproape insesizabile, aproape incomunicabile **(Par lui même — „A fi", Veni un poet — „Umbra punţilor")** Punctul de plecare al poeziei sale este cel al micilor întîmplări cotidiene care devin deodată semnificative. Trecerea unui pod de lemn poate fi de o superbă gingăşie. **„O, dar să treci un pod făcut din scînduri ! / — Şi ce minune-n asta poate fi ? — / E-o cale a sfinţilor căzuţi pe gînduri, / Pasul de sine pare-a-şi aminti". (Pod de lemn — „Umbra punţilor")**

Există uneori în poezia lui Adi Cusin un amestec cludat de limbaj modern şi atmosferă veche. Există ceva ca o aşteptare, ceva ca în **Ziua minunii — „Umbra punţilor"** — ceva care trebuie să vină şi trece insesizabil, ca şi cum ar lipsi o a patra dimensiune într-un spaţiu relativist. Or, tocmai această aşteptare, în care se întrezăresc semnificaţii multiple, este poezia sa.

Adi Cusin este un poet al abandonărilor totale, de esenţă bacoviană. Din atmosfera poemelor, o inerţie, o contemplare atemporală, o versatilitate a întregului univers **(Depinde — „Umbra punţilor")**, te impresoară, te incătuşează.

Chiar dacă ici şi colo răzbat accente de revoltă ori ironie sarcastică, Adi Cusin este dinainte de luptă un „învins", după cum mărturiseşte singur **„Să ai curajul să te-ntorci acasă / Cu inimile scuturilor sparte / Cu-acea mîndrie stranie, aleasă / Pe care doar învinşii ştiu s-o poarte" (La capăt — „A fi").**

Şi această „înfrîngere pămînteană" devine victorie în lumea imaginarului, a poeziei.

Lucian Gruia

[1] Adi Cusin : „A fi", Editura „Eminescu", col. „Luceafărul", 1968.
[2] Adi Cusin : „Umbra punţilor", Editura „Cartea Românească", Bucureşti, 1970.
[3] Adi Cusin : „Starea a treia", Editura „Junimea", Iaşi, 1974.

KIRA IORGOVEANU: «POEME ÎN AROMÂNĂ»

Minduieri

Steaua noastă iasti-arăţi
Limba-i cimpu firi girnu...
Apa prit ariu nu treaţi,
Calu-alagă firi firnu...

Casili s-angubirară,
Poarta-ncl' isă-i la girdină,
Pluglu nu poati ta-s ară
Herlu-i lindzit di-arudzină.

Chicutli nu suntu di-apă,
Seamchili tut li ia vimtul
Agirşearea groapi sapă
Lunina u-azgrumă-astimtul.

Cartea albă — tut dişcl'isă
Zboară-aşteaptă-aridipsiti...
Citi ori dit laia chisă
Nu ies v'isi dit pirmiti ?!

Limba cari-i Agirşeari
Somnu-i cari-aduţi moarti...
Ea va-şi află itripseari
Şi-isihie maşi tu carti !

Cînticu ti paplu-a meu

Paplu-a meu fudzi niheamă
Oasili şi-arihniseascâ,
Lumea lui di eti-i mută
Ş-nu-ari ta-s n-apindiseascâ.

Oili-azgheari şi-i ma caltă
Aumbra lui di munti-analtu
Ci di cindu elu fudzi
Nu-şi vidzură munti altu.

Iarbă veardi nu ciftară
Laili oi-şi nealili
Di cind paplu li-alisă
Piscuri maşi stealili.

Cirlibana-aspindzurată
Canda-aşi-i di eta tută
Fluiara ţea mighipsită
Ti totna şi-armasi mută.

Tu cutaru cildărli goali...
Neii mări nu vruri-s creascâ
Ci, mărăţl'ii, nu-şi avură,
Mina lui ta si-l'i hirseascâ.

Mandrili şedu arcutiti
Canda-s cruţi firi murmintu
Chipurli li-arcai pi ţeru
Ta-s plingî tu ploi ş-tu vimtu.

Tu v'isi-ni si firnirseşti
Paplu-a meu nu-ari-arihati,
Ii si pari tut ci avdi
Virni cal'ii cum il'i bati.

Tu şigunea-i mi-anvilescu
Tora-s vedu cum pisti ani
Paplu-avea bituti tuti
Căl'iurli di pit Balcani.

Neşu tu Pindu-şi tu Sirună
Paplu-a meu, ta-s ţ-aflu torlu,
Ploaia-ş vimtul ţi-l chirură
Di ţ-aflai maşi ponlu-ş dorlu.

Paplu-a meu, i-aşi cum vruşi :
Loclu-ţ iasti-aştirnumintu
Ş-oili-arihnisiti pascu
Iarba di pi-a tău murmintu.

Al Eminescu

Cindu luai si-l'i dişcl'id Cartea
Zboarili s-l'i-adghivisescu,
Aduchii ci-ni criscui mari
Ninga Cartea-al Eminescu...

Ocl'ii-a lui mări ca ni lumi
Di-iuţido tut mi mutrescu...
Ş-ocl'ii-a mei di-atumţi nu vedu
Firi ocl'ii-al Eminescu...

Cînd pi ţeru ni-arucu mutrita
Ş-nii di stealî-anghilicescu,
Mini vedu tu cathi steauă
Citi-un ochiu-al Eminescu...

Nu mi-asparu anil'ii şi fugu
Ştiu ci nu pot s-auşescu
Pini cindu pot s-armin
Ninga Cartea-al Eminescu.

Limba noastă lindzită
Di-agirşeari, minduiescu
Ta-s şi dau Marea ghitrie
Cari-i Cartea-al Eminescu...

Eminescu — Minduiari
Eminescu — Marli Zboru
Eminescu — Marea Vreari
Eminescu — Marli Doru...

V'is cu Alexandru Machedon

Armatili-al Alexandru
Ini cutreairă minduierli...
Bat vimturi fuviroasi şi-anil'ii
Ca seamchili-a girnului azboairă...
„Makedonia !" „Makedonia !" Cari aurlă
Noapti di noapti tu v'isili-a meali ?
Dişcl'id porţili-a achilor
Ş-tu Antuneariclu ţi mi-anvirligheadză
Vedu Prosuplu-a lui ţi-alagă :
Elu, Marli, Machedoneanlu,
Singurlu-a meu vrut di daima :
Ţi v-al hirneam cathi dzuă
Cu suflitlu-a meu,
Şi va-i lam cathi dzuă cicoarli
A calui a lui, pi cari
Ma multu ca pi mini va-l hirsea !
Ma Elu di multu iasti alargu
Ş-cîmeaşea lui di multu-i putridzită !
Voi s-mi fac inveastă dealihea
Ş-mi-nvescu cu Makedonia,
Cîmeasea mea albă şi-aspră
Şi imnu s-lu-andimisescu pi Elu
Machedoneanlu-Anv'iat !

Fîntîna farăl'ei

Fintina mea, ghilia tut ţ-u caftu,
Ci mi-agirşii cum ni-iasti tinireaţa...
Ci iuţido iu negu ta-s mi mutrescu
Nu pot si-ni vedu ni boia mea, ni faţa.

Ci seatea şcretă gura ni-u usucă
Ş-nu pot ta-s beau dit xeanili izvoari...
Ci tuti apili ţi vor s-mi-ascaldă
Ini lindzidzăscu suflitlu ş-mi doari.

Ţi ploaci greauă gura ţ-astupă ?
Puteari nu-avem ta-s ti dişcl'idem !

Ci firi apa ta di zboari veçl'i
Tu Seatea Laie daima-a ni-ncl'idem !

Fintina mea, nu voi s-ti cheri, aşteaptă,
Ci ploacea cu-a mea vreari va-u tuchescu
Ş-tu apa ta — ghilie tora frimtă
Ni Carti mari va-s adghivisescu !

Cînticu di vreari

Nu ti-aspari, ci nu-şi iasti
Cinticu di birbil'iu sum lună !
Pisti nopţi, vrute, a-s avdzi
Maşi ghiurdanea mea ţi-asună !

Ţi-avdzi, vrute, nu-i ghioclu
Ţel albu ţi-ni pitricuşi...
Pisti locuri pondi-asună
Cinticlu di-a mei minghiuşi !

Minduind s-ţi dau lunină
Ca luna şi-ca stealili
Trişi tu ţerlu-aţel analtu,
Vrute,-ni ţ-arcai nealili !

Pisti ahinti căl'iuri mări
Ţi tu suflit li-adunai
Ta si-ni avdzi dorlu, vrute,
Biligiţli-ni ţ-asunai !

Perlu-a meu ahit di lungu
Cit calea di mesi di noi,
Vrute,-apunti va ţi-l tindu,
S-nu cheri calea, s-v'ini nipoi.

Am cîrună di lunină
Tut ţi port pi mini cintă...
Tini poţi ta-s anghiedzi
Bana mea, ţi tora-i frimtă !

Singurîtati

Geamea-aestă ţi tut u mutrescu
Iasti-un ochiu di-a meu multu ma mari
Chicutli di ploaie u-agudescu
Ş-ocl'iu-a meu tut plindzi şi-ni mi doari.

Tu-ostă dzuă laie şi-arcuroasă
Tut singuritatea mi-anvileaşte
Ş-mina ta, alargu di-a mea casă,
Iut chiatra ţea-araţea u hirseaşte.

Ponil'ii s-fringu ş-boaţea lor u avdu
Canda plingu ş-vor virni-agiutor,
Negu si-l'i l'au îmbraţă, cum s-aravdu
Ahinti dzili goali cari mor !

Cathi dzuă, vrute, cari treaţi,
Voi s-u micu cu tini ca ni pini,
Chirolu s-ni pari maşi ni boaţi,
S-nu-auşim, s-antinirim di mini !

Distihuri

Steaua mea cu steaua ta
T-unâ apă-şi dinisea.

Ocl'iu-a meu cu ocl'iu-a tău
Alidzea Bunlu di-Arău.

Mina mea cu mina ta
Idghia chiatră u hirsea.

Frimtea mea cu frimtea ta
Uni Carti minduia.

Gura mea cu gura ta :
Ţi birbil'iu muşatu cinta !

Tihia mea cu tihia ta
Ci ţe calea nu-şi afla ?

(Din volumul **„Steaua di dor"**, în curs de apariţie la Editura „Eminescu").

FAPTA CĂRŢII

Urmare din pag. 1

Condiţia era să-i întoarcem pe rînd vacile lui atunci cînd treceau marnea izlazului. Ne citea pînă cînd soarele însingera cu ultimele raze coama dealurilor, tivindu-le aurliu, pînă amurgea, şi literele cărţii nu se mai vedeau. Atunci, rupţi, smulşi din tărîmurile fermecate ale basmurilor pline de zîne şi voinici frumoşi-feţi, ne vedem pe noi mici, neputincioşi şi deveneam răi şi-l băteam pe acest băiat. (Bine, îl mai băteam noi şi cu alte prilejuri siciiţi mai ales de faptul că părinţii noştri ni-l dădeau mereu exemplu de purtare cuviincioasă, demnă şi cuviosă — mai ştia şi întreg „Crezul" bisericesc pe dinafară, pe cînd noi de-abia rupeam cîteva versete — dar el se uita la pietricelele, merele aruncate după el sau la micile înţepături-injurături ale noastre — cu un zîmbet înţelept îngăduitor (ca un altfel de Alioşa Karamazov).

Dar văd că — tipografic vorbind — am făcut un ocol de aproape o săptămînă în jurul temei — a lunii cărţii la sate.

În aceste zile în care parcă în sfîrşit zăpada începe să îmbrace feeric cîmpia şi geamul şi să ferece cu străşnicie uşile, pentru care — mutînd sensul unui vers popular „uşa e deschisă, lampa e aprinsă".

Răgazul acesta de cronicărească „iscusită zăbavă" asupra cărţii, noi, scriitorii de azi, îl simţim pulsînd viu, mereu proaspăt, reînnoit la fiecare întîlnire cu cititorii şi aceasta — trebuie s-o spunem deschis şi cu orgolioasă supunere, umilinţă şi modestie, se datorează în covîrşitoare măsură faptei literare a înaintaşilor noştri. Toate acestea mă îndeamnă să cutez a face cîteva însemnări, fie şi fugare, asupra condiţiei scrisului românesc, al acelui şi acestui scris care a însoţit permanent, a susţinut neostenit, uneori a profetizat evenimente şi fapte istorice care alcătuiesc nucleul incandescent în jurul căruia s-a plămădit şi cristalizat fiinţa noastră naţională. Pentru că aşezările sociale şi structura noastră intimă au dăinuit şi au înaintat integru şi tenace în vremuri de atîtea ori potrivnice şi neprietene şi datorită expresiei. *Pe Bălcescu, Heliade, Alecsandri, Eminescu nu-i avem doar în biblioteci, îi avem sedimentaţi în fiinţa noastră interioară, în atitudinile noastre cele mai drepte, mai exacte, mai generoase şi mai inspirate.*

Scrisul românesc structurat şi sprijinit pe un desen limpede, îngrijit şi frumos, bizuindu-se pe „dulceaţa limbii" şi, totodată, pe un umor înţelept şi întremător şi-a părăsit fără să pregete întorsăturile stilistice dibaci întocmite, falduriile strălucitoare, detaşarea ironică, notaţia psihologică sinuoasă atunci cînd încordarea şi încleştarea unor momente istorice reclamau şi impuneau fraza şi verbul cu iradiaţie mobilizatoare ori incendiară şi adresa, mesajul, direct. Atunci pentţa scriitorului român a apărut şi a durut hîrtia, a înţepat-o şi a trecut dincolo de ea în planul realităţii imediate.

Pe Caragiale — „moş Virgulă" — nu l-au torturat doar punctuaţia şi frazarea ireproşabilă (se ştie cît l-au chinuit şi acestea) dar de aici pînă la „1907 din primăvară pînă în toamnă" *este o distanţă enormă, copleşitoare şi exemplară, un drum al unei conştiinţe angajate dureros şi fierbinte, extrem de sensibilă la evenimentele timpului său. Este o situaţie pilduitoare — printre multe altele — care mărturiseşte faptul că gîndirea artistică şi scrisul românesc n-au fost numai martore ale evenimentelor, au fost şi sînt, ca să amintesc spusa bună şi înţeleaptă a celor vechi, „înainte mergătoare", făcînd clare, limpezi contururile întîmplărilor istorice care aveau muchile şi sensurile încă învăluite, vălurite în ceaţă.*

Acum, cînd înfăptuirile, realităţile şi realizările noastre sociale şi politice au devenit sentiment naţional hîrtia albă din faţă, aflată pe masa de scris nu mai intimidează, ea cheamă, merită şi impune lesne momentul fertil al inspiraţiei. Conturul energic şi cu relief demn al istoriei noastre — precum şi cel inconfundabil al Românlei socialiste — tresare şi pulsează, statornic în rimă, ritmul ori în construcţia epică a celor mai bune condeie de astăzi, chezăşind realizarea unor opere demne şi de noi, de contemporanii şi urmaşii noştri, de înaintaşii noştri.

Luna cărţii la sate cuprinde prin bogăţia şi varietatea manifestărilor ei momente de confruntare directă cu lucrătorii ogoarelor de cîmpie, ai dealurilor şi munţilor, cu gusturile, cerinţele, acceptările şi refuzurile lor, şi ea, această lună, include în ea şi desfăşoară biruitor — solar — zile şi ceasuri de sărbătoare ale luminii bătute în plumbul şi corpul literei de tipar, ale unor file, pagini de carte din care multe strălucesc vibrînd emoţionat şi emoţionant, tăindu-şi drum şi durată în vreme şi cu prelungi ecouri în memoria estetică, afectivă şi colectivă.

REVISTA REVISTELOR

«Revista de istorie»

tom 35, nr. 12/1982

● **TOMUL 35,** ultimul număr din anul trecut al **Revistei de istorie,** una dintre cele mai importante publicaţii româneşti de specialitate, prezintă un sumar bogat, cu valoroase studii şi articole riguros structurate tematic.

Idealurile unirii tuturor românilor într-un singur stat şi al independenţei naţionale depline, „visarea iubită a voievozilor noştri cei viteji, a tuturor bărbaţilor noştri cei mari care întrupară în sine individualitatea şi cugetarea poporului", după spusele lui Nicolae Bălcescu, alcătuiesc, în strînsă legătură cu idealul emancipării sociale, temeiurile fundamentale fără de care naţiunea română nu se putea dezvolta liber pe făgaşul destinelor sale istorice. Pe aceste coordonate, la rubrica de tradiţie a revistei, „Investigarea istoriei româneşti" Victor V. Grecu prezintă şi analizează modul în care se oglindeşte „Unitatea şi independenţa naţională în gîndirea revoluţionarilor români din secolul trecut."

O problematică importantă, semnificativă în procesul conturării conştiinţei de sine a două popoare orientate ferm pe calea unităţii şi emancipării politice şi naţionale, abordează Miodrag Milin în studiul său „Interferenţe româno-sîrbe la confluenţa dintre tradiţie şi modernitate" (1790—1848).

„Domnia lui Matei Basarab a reprezentat, după epopeea lui Mihai Viteazul, o perioadă de revitalizare a virtuţilor militare româneşti şi, în egală măsură, a constituit un răstimp de înflorire, fără precedent, a fenomenului cultural şi de închegare a unei şcoli artistice fără de care explozia brîncovenească nu ar fi fost posibilă". Acestei epoci de istorie românească îi sînt dedicate două studii semnate de Iolanda Micu, Radu Lungu („Domeniul lui Matei Basarab") şi Răzvan Theodorescu („Epoca lui Matei Basarab, răscruce a vechii culturi româneşti"), care marchează astfel aniversarea a trei veacuri şi jumătate de la urcarea lui Matei Basarab în scaunul Ţării Româneşti. Evenimentul a constituit şi subiectul unei sesiuni în cadrul Institutului de istorie „N. Iorga", manifestare prezentată ca atare la „Cronica vieţii ştiinţifice".

La rubrica „Memorii, corespondenţă, însemnări" sînt publicate rezultate ale investigaţiilor întreprinse de Ioan Chiper în arhive străine — „Surse germane despre misiunea Chastelain în România", care permit stabilirea exactă a dimensiunilor şi implicaţiilor unui episod al „crizei vîrfurilor" din România în lunile premergătoare declanşării revoluţiei de eliberare socială şi naţională, antifascistă şi antiimperialistă.

Revista îşi epuizează sumarul cu pertinente recenzii la „Cartea românească şi străină de istorie" şi cu un foarte util index alfabetic al contribuţiilor din cele 12 numere apărute în anul 1982.

Publicaţie de reală ţinută ştiinţifică, **Revista de istorie** reuneşte, aşa cum ne-a obişnuit pe parcursul celor 35 de tomuri apărute pînă acum, rezultate de valoare ale istoriografiei româneşti contemporane.

aurel m. buricea

Nocturne

povestesc ultima noapte de dragoste
pe treptele albe ale perfecțiunii
la marginea acestor evenimente
plopii iubirii amenință infinitul

soarta unui crin gura mea are
dacă ratiunea uită bucuria invinsului
cind izvoare negre urcă munții de sare
acolo unde natura incărunțește-n oglindă

somnul arde-n cimpie petale nocturne
cenușa cade peste aceste numere-n extaz
și-ntre cuvinte moarte de sete ciocirlia
din altă lume aud cum străbate plinsul meu.

Caleașca brumei

rațiunea curățâ peisajul toamnei
cu mașina de spălat imagini
și-l lipește direct pe conștiință
ca un afiș de propaganda nervilor
pe combine de sortat destine

la circul nevăzătorilor
cunoașterea învață să treacă sirma ghimpată
intinsă intre viitorime și azi
doamne, mi-e teamă să nu cazi
in prăpastia bucuriei depline
cind avem totul in afară de viață
avem speranțe pentru următoarele generații
avem tristețe pentru o mie de ani
și foamea vinde continente fără bani

noaptea e geloasă pe singurătate
că-n gura-leului mireasma toamnei bate
și-n tropot de stele caleașca brumei
poartă gindirea spre acest mileniu trei
așa de mulți am fost și au rămas doar ei...

Singurătatea plînge prin sate

printre lupi melancolici frumoși eram
totul se petrecea ca-ntr-un basm uitat
și cerul lovea-n țărani ca un ram
cind singurătatea plingea-ntr-un sat

nimeni nu poate înțelege pădurea uitată
e ca și cum tristețea are o soră vitregă
care rătăcește in lanuri de grîu, o fată
blestemată să fie in lume numai intrigă

noaptea coboară in vorbe atît de tăcută
pînză de păianjen este orice gînd
in care cad pofte ascunse-n cucută
și orice cuvint e-un fluture plăpînd...

ioan moldovan

PE DOUĂ VOCI

era o duminică de vară și trei camioane botoase așteptau in fața școlii. Eu cu tata ne-am urcat in ultimul și impreună cu noi și tovarășul de la raion. Avea cisme cu șinturi, o șapcă militară și veston negru. Veston negru avea și Aurel Potcovaru, fierarul satului care in ultimul timp se imbrăca nemțește, mergea la toate ședințele, chiar și in alte sate și susținea sus și tare că-i muncitor.

— Tovarăși, eu sint muncitor proletar. Eu in afară de brațele mele (și-și sufleca minecile arătind adunării pielea sa smolită), de forța de muncă, de atașamentul meu pentru clasa muncitoare nu mai am nimic, tovarăși. Dar este de ajuns tovarăși? Așa că eu sint pentru, cum a arătat tovarășul de la raion (regiune, după caz).

Faptul că nu avea nimic era un motiv in plus pentru țărani să-l disprețuiască. In ultimul timp s-a lăsat de potcovit și Dumnezeu știe din ce trăia. Era, se pare, un fel de ajutor al tovarășului de la raion, indemna lumea să urce in camioane.

— Urcați că ne apucă seara oameni buni. Pină acolo sint vreo treizeci de kilometri. Dar o să aveți ce vedea! Ce inseamnă să te intovărășești, să desființezi răzoarele, să lucrezi cu tractoarele. Fiecare om are casă de piatră sau cărămidă, radio și animale in grajd. Urcați oameni buni, urcați!

Țăranii se aburcau fără grabă in lada camionului, priveau băncile de lingă lateralele de lemn cu bănuială și după ce rădeau praful cu latul palmei se așezau direct pe izmene. Cămășoaiele lungi le fereau de murdărie ridicindu-le pină aproape de umeri.

— Tovarăși, incepu activistul, nu puteam merge la o acțiune atit de importantă, vizitarea unui G.A.C. model, fără să scandăm citeva lozinci mobilizatoare. Eu o să spun de pildă o lozincă și dumneavoastră o să repetați după mine. Să facem așa, pe două voci. Cei din stinga mea, să zicem, sinteți lagărul capitalist, iar cei din dreapta sintem lagărul socialist. Elementele declasate din lagărul capitalist, care știți cu toții e pe moarte, îi cheamă in ajutor pe americani. Așa că o să strigați:

— Unde sint a-meri-canii? Iar noi cei din dreapta, lagărul socialist vom răspunde:

— S-au ascuns ca șobo-lanii!

Tovarăși să incepem. Eu primul, dumneavoastră după mine.

Țăranii erau obișnuiți cu altfel de cimilituri, unele s-au păstrat, pe altele culegerile nu le mai amintesc. Fie că s-au pierdut odată cu moartea celor și nașterea tractoarelor, fie că erau prea groase și fila subțire de hirtie nu le-a putut reține.

— Dar tovarăși, vă rog să scandați. E o lozincă frumoasă, mobilizatoare. Prin asta arătăm lumii că nu ne este frică de nimeni, că sintem de neinfrint. Noi am aruncat la lada de gunoi a istoriei pe cei ce furau munca altora, pe capitaliști și chiaburi. Haideți, haideți... Acela cu șapcă incepu incă o dată, dar nu-i răspunse decit Aurel in numele ambelor tabere.

— Tovarăși, pot fi trei motive că dumneavoastră nu vreți să spuneți lozinci: nu știți, nu puteți ori nu vreți? De știut știți că v-am repetat-o eu de nu știu cite ori, de mă doare gura, pardon, de putut puteți că sinteți sănătoși și voinici! Poate nu vreți? De ce nu vreți? O să vedem noi de ce?!

— Da, o să vedem tovarăși, răspunse ca un ecou Aurel Potcovaru.

— Noi strigăm, dacă trebuie că și la horă strigăm pină răgușim. De ce să nu strigăm? Dar eu drept să vă spun nu vreau să fiu capitalist. De ce eu? Să treacă Gavrilă pe banca asta in locul meu că tat-s-o a fost in America inainte de celălalt război. Măi Gavrilă ia vino tu aici cu capitaliștii să mă mut eu pe cealaltă bancă. Și Florea Grosului se indeamnă spre cealaltă parte a camionului. Dar Gavrilă Americanului nu voia. Ce dacă a fost tătucu in America? A văzut el America? A văzut măcar cum arată la față un capitalist? Stă el bine unde stă.

— Eu de pe banca asta nu strig nici o lozincă. Dar văd că pe cealaltă nu mi se face loc. Asta-i!

— Oameni buni, am crezut că m-ați ințeles. Nu sintem niciunu capitaliști. Ne facem doar așa, ca să iasă lozinca.

— Ca la tiatru? intrebă Florea Grosului.

— Ei, așa ca la teatru.

— Bine, atunci zi dumneata că zicem și noi. Dar lozinca muri nerostită. Aurel Potcovarul se precipită cu pumnul in cabina camionului. Șoferul opri brusc, crezu că a pierdut vreun pasager, Agil. Aurel incălecă oblonul din spate (care era neutru) și o luă la fugă pe drumul prăfuit. La cițiva pași zăcea in colbul auriu o găină călcată de mașină. Aurel privi scurt in lături, desfăcu nasturii și o viri sub haină. In

camion se făcu liniște. Țăranii priveau la haina umflată a Potcovarului fără să rostească o vorbă. In liniștea ciudată se auzea doar motorul constipat al „Malatovului" și gîfiiala sacadată a Potcovarului.

— Hai tovarăși să incepem cu lozinca că acuși ajungem și n-am făcut pic de agitație. Țăranii erau de piatră. Florea Grosului slobozi cămășoaia peste buric, se ridică de pe banca lui capitalistă și inaintă pină la mijlocul camionului unde ar fi trebuit să fie granița dintre cele două sisteme mondiale. Apucă scurt de vestonul Potcovarului și patru limbi cafenii săurară pe toate meridianele. Apucă găina in mîinile lui mari și spuse cu o voce neutră:

— E slabă. Apoi cu aceeași voce liniștită se adresă potcovarului. Tu n-ai auzit, mă, ce zicea tovarășul de la raion? zicea că pe cei ce fură munca altora i-am aruncat la lada de gunoi a istoriei. Tovarășe, se rugă el, nu vă supărați că arunc găina asta după ei? Oricum e numai os și n-o să ajungă zama la toți capitaliștii. Și aruncă pasărea insingerată peste oblonul din stinga. Apoi se intoarse și incepu cu o voce tunătoare:

— Unde sint ameri-canii?

— S-au ascuns ca șobolanii, răspunseră ambele lagăre deodată, fără pic de respect pentru procedura de agitație.

(din ciclul „Amintiri incețoșate")

george dinizvor

Agonia

lui Răzvan Ionescu

Amurgul Gri, Orbind Nefast. Imund-Abis !
Ghebosul Gide-i grav : Infarct, lumesc
Inscris !
Obtuz intrus, pe-Opacul Nud a pus
Năframă :
Nu-i viață-n cord, Organ Neant ! O, dramă !
Infim Gunoi ajuns, in gol Inert, Genune !
Adio Ins ! Nimicul Om, in Galaxii — Apune !

De gardă...

Tainica noapte imi știe visările ;
le rostim impreună, misterioase litanii
ori amăgitoare treceri prin orele de fum ;
amindoi, pereche logodită cu eternitatea
stăm de gardă : eu, lingă suferința p'anetei,
ea la căpătiiul născătoarelor constelații
intre muzici stelare și fosnetul materiei ;
amindoi, liberi, cumplit de nesupuși,
necunoscind rugăciuni ori osanale,
impăcați cu teribilul „există",
departe de intrigi, perfidii
și ipocrite aplauze :
Totul e statornicit in el insuși :
găurile negre ale universului,
septicemia, zumzetul neauzit al electronilor,
ingimfarea proștilor și... pofta mea,
nețărmuri'a mea poftă de a fi singur,
veghind, cind nemărginirea mistuie
suferința planetei trecătoare...

Doxe și paradoxe

1. Cruțai mugurele :
   păstrai strugurele !
2. Mișcai gorunul :
   sculai cățunul !
3. Se rezemă grapa ?
   se ridică groapa !
4. Agață ghionoaia :
   leapădă păstaia !
5. Răbdare tare :
   bucurie mare !
6. Sgirmă spinzul :
   lesină minzul !
7. Sburdă cirlanul :
   urcă ciobanul !
8. Curmai amurgul :
   dezbărai murgul !
9. Arunc in caier
   dorul din baier !

(Din volumul „Din izvor blnd")

PREȚUL VÎNZĂRII

Inconjurată din toate părțile de clădirea secției de criminalistică, închisoarea municipală nu oferea nici cea mai mică șansă de evadare clienților ei. Fiecare perete al pavilionului deținuților era bombardat de către cinci faruri puternice, la lumina cărora santinelele puteau să observe pină și deplasarea unei furnici. După ce Maiorul îi prezentase in amănunt structura pușcăriei și după ce se convinsese de imposibilitatea evadării lui Maciste, Vasile plecase pe jos complet răvășit acasă, iar de acolo — neavind liniște — la Birt.

Cind il văzu intrind, șefa de sală, Elvira, îl intimpină cu un zimbet larg și-i pofti pe Vasile intr-o incăpere din spate, rezervată celor mai de seamă clienți. Vasile avea cunoștință de existența acelei camere veșnic rezervate și prima lui reacție fu aceea de a refuza să intre, insă la insistențele doamnei Elvira se lăsă dus de mină ca un copil. In jurul unei mese rotunde cu vreo opt scaune imprejur, Vasile avu surpriza să-l descopere pe Gherman, pe Ion-publicistul, pe Maior și pe Nora. In timp ce afară vintul spulbera zăpada, inăuntru era cald și bine ; pe un șfesnic miniatural ardeau moale citeva bețișoare de camfor, iar dintr-un colț sclipeau ritmic beculețele pomului de iarnă.

— N-ai avut răbdare să mă aștepti, prietene Vasile; te-aș fi adus cu mașina de serviciu. Privilegiul de a circula singur cu gindurile tale văd că l-ai plătit cu frigul ce te-a invinețit de tot.. Hai să inchinăm un pahar de votcă, îl invită Maiorul.

— Cu plăcere, spuse Vasile; propun să inchinăm pentru viața lui Maciste și pentru sănătatea voastră, a tuturor !

— Să trăiască și să trăim cu toții, răspunse Gherman. Dar de ce te obstinezi in susținerea unei cauze pierdute, nu înțelegi că lucrurile au evoluat intr-un fel fără intoarcere ?

— Ințeleg foarte bine, dar asta nu inseamnă că nu mai putem spera ; eu cred in minuni, iar una din minunile acestei perioade este inteligența — cu nimic mai prejos decit cea omenească — a lui Maciste.

— Intră și mult hazard in ceea ce numești tu „inteligența" motanului nostru, interveni Ion.

— Nu mai e motanul nostru, ci este al Maiorului! Dar ca să-ți dovedesc chiar acum că n-ai dreptate mi-e deajuns să-ți amintesc toate intervențiile lui Maciste pentru a salva nenumărați oameni și animale fără apărare : pentru a denunța crime pecetluite de teama și lașitatea celorlalți ; in sfirșit, comportamentul său consecvent de la inceput și pină azi și, ceea ce e mai important, o adevărată patimă in a distinge binele de rău. Toate acestea fiind adevărate dovedesc o ințelegere superioară, deci o tensiune a gindirii pe care eu unul n-aș cuteza s-o numesc altfel decit inteligența lui Maciste, incheie Vasile.

— Munca mea sau mai bine zis misiunea pe care o am nu-mi permite acum să fiu de acord cu Vasile, replică Maiorul, dar, ca om, pot să afirm că el are dreptate; Maciste și-a depășit cu ani-lumină condiția de patruped.

— Intr-adevăr, spuse Ion, recunosc și eu cu uimire, nu vă miraților! am spus cu uimire, că motanul pe care l-am ales ca personaj al foiletonului meu a depășit demult rolul pe care i-l rezervasem. Cum s-ar spune realitatea care este Maciste a depășit ficțiunea pe care o slujește personajul Maciste. In acest sens pot afirma și eu că independența lui Maciste e un semn cert al inteligenței lui.

— Atunci, strigă Vasile, de ce nu te mulțumești doar să-l observi și să transcrii pur și simplu acțiunile sau aventurile lui?

— Pentru că autorul trebuie să-și construiască personajul, nicidecum să se lase manipulat de el, răspunse Ion-publicistul.

— Dar dacă după legile scrisului te simți obligat să-ți construiești personajul, oare nu ești dator să-ți aperi și modelul, adică să-l aperi pe Maciste cel in carne și oase? intrebă Vasile.

— Intrebarea ta mi se pare pertinentă. Dar de vreme ce aspirațiile lui Maciste cel real depășesc viziunea mea, ele devin de neinteles pentru mine. Datoria de bază a autorului este aceea de a-și apăra ficțiunea. Am observat cu toți puterea de a se metamorfoza a marelui motan, dar eu nu cred nici in devenirea maimuței in om, cum afirmă tata Darwin că s-ar fi intimplat, nici in transformarea unui patruped in om cu care motanul vrea să ne iluzioneze.

— Teoriile despre personajul literar văd că s-au transformat in altceva, observă Maiorul, de aceea vă propun să trecem la problemele care ne interesează pe toți.

— Indată, strigă Vasile, dar nu inainte de a-i mai spune autorului citeva cuvinte. Iată, eu lucrez la reanimare. De nenumărate ori, după constatarea morții clinice a unor bolnavi, acestora li s-a făcut o injecție cu adrenalină in inimă și am observat cu mare uimire și cu o bucurie nespusă revenirea acelora la viață. Și acum vă intreb: e posibil ca niște cadavre să devină oameni și nu e posibil ca un animal viu să treacă prin aceeași transformare?

— Nu e posibil! Ar fi nevoie de milioane de ani, ripostă Ion.

— Ecce homo! adăugă Vasile ironic. Iată gelozia omului in fața animalului prin care Ființa intreagă vrea să-și afirme voința de a transforma instinctele in intuiții și intuiția intr-o adevărată inteligență. Dincolo de resentimentele domnului Still față de Maciste, eu afirm că putem vorbi de gelozia omului față de posibilitatea ca un animal să devină aidoma omului. Mai cred că și printre noi, cei prezenți, gelozia de care vorbeam e la fel de accentuată.

— Nu cred ca tata să aibă un asemenea sentiment față de bietul Maciste, spuse Nora.

— Prietene Ion, simt că dacă mai intirzii mult printre voi, n-o să rezist tentației de a continua, eu, foiletonul cu Maciste, interveni Maiorul.

— Ar fi nemaipomenit, răspunse Ion; doar ești singurul care mai ai acces la observarea lui.

— Totuși să trecem la rezolvarea treburilor ce ne interesează. Am dorit să vă intilnesc chiar in ziua reținerii lui Maciste pentru a vă arăta recunoștința Municipalității pentru ajutorul uriaș ce ni l-ați dat la prinderea și izolarea acestui motan periculos pentru intreaga urbe. La insistențele consilierului principal, Simion Still, municipalitatea v-a atribuit fiecăruia o astfel de sumă incit veți putea trăi de acum inainte numai din dobinzile ce le veți incasa dacă admiteți ca banii să fie depuși pe numele lui Gherman, Ion și Vasile. Această valiză are trei compartimente și dacă nu doriți să-i depun pe numele voastre la bancă, banii vă stau la dispoziție chiar acum.

Gherman și Ion se arătară de acord cu depunerea banilor la bancă.

— Eu, copii, vă propun să mai bem un pahar pentru viața lui Maciste, iar banii care ziceți că mi se cuvin mie să-i depuneți pe numele lui.

— Imposibil, ripostă Maiorul, Maciste nu este o persoană.

Cu toții așteptară minute in șir ca Vasile să se hotărască in vreun fel.

— Cine știe dacă Maciste nu s-ar bucura ca dumneata să-i incasezi chiar acum, îi sugeră Maiorul.

— Ai dreptate Maiorule, spuse Vasile dus pe gînduri.

— Tatăl meu se va bucura foarte mult că ați acceptat propunerile sale. De altfel, m-a și rugat să vă mulțumesc in numele lui pentru participarea voastră la prinderea lui Maciste.

— Deocamdată colaborarea noastră se incheie aici, le comunică Maiorul; sper ca in zilele următoare să fiți la fel de prompți in a mărturisi in fața instanței ceea ce cunoașteți in legătură cu marele motan. Pină atunci la revedere și incă o dată „la mulți ani" !

Gheorghe Pituț

lia miclescu

Somn alb

Eu nu le-am spus nimic, doar m-am uitat
buimac
Dar iernile-ntrebară de ce tac ;
Și-atunci, de-atita alb, și ochii i-am inchis
Și-a fost un vis.
Și se făceau că se-oplecau din cer
cu creanga lor
Copacii stranii ai pădurilor ;
M-acopereau de vie, de alb se scuturau
Și mă-ngropau.
Vai, albul anotimp mă iscodea și eu tăceam
Erau zăpezi adevărate-n orice ram
Și-am adormit ca să mă dezmorțească-n
primăveri
Zăpezile de meri.

Timp

In fiecare dimineață crește un cerc
pe gutui ;
Tu, Timp, cum incerci straturi de aur să pui...
In fiecare seară gutuile obosite adorm
Inconjurate de trupul de flăcări enorm.
Mie mi-e foame ; gutuile gura mi-o ard
Zadarnic mă-ntind și m-aplec peste gard ;
Timpul imi pune pe buze straturi de foc
Chiar stelele-n cerul Gheenei albastre se coc.
Mai cade, așa, intr-o doară, din stele, o stea
Pe visul, pe noaptea, pe liniștea mea
Și-n somnul rodirii fierbinte și sacru și greu
Scot fum ca din ceară gutui, și mi-e foame
mereu.
In fiecare dimineață crește un cerc pe gutui
Ca un ecuator de jar al pămintului,
Ca un briu pe un pintec rotundului rod,
Ca un inel ucigaș la un eșafod.

Simbolistă

Eu simt cum te ingroapă dumineca aceasta
In lutul sărbătorii mustind de plictiseli
Și-aș vrea să-ți fiu aproape dar scoate
ziua-n cale,
Din tilcul vorbei tale, noian de indoieli.
Stătută, in pahare, ai crede că-i aghiazmă,
Dar apa, de aseară, prin somn s-a incălzit ;
Dumineca aceasta ai mai citi o carte
Și fuge scriitura prin ochiul obosit.
Te-ai duce la fereastră să vezi dacă, minată,
Nu vin, de-aceeași moarte, și astăzi
să vorbim
Dar pune sărbătoarea pe străzi pustiu
de lume
Și nu sint eu, și timpul ne-mpiedică să fim.
Ce inutilă veghe, cind cauți prin odaie
O muscă rătăcită de vară intre cărți
Și, dezlinat de ginduri, fixezi un punct anemic
Și-ți stăruie privirea crucișă-n două părți.
Sofaua, inutilă, o simți că dogorește
La fel cum te ingheață și-abia te depărtezi ;
Dumineca aceasta se-aseamănă cu toate
Cite vor trece incă prin furcile de-amiezi.
Spre seară, te imparte o bucurie tristă,
In ziua care trece și-n „miine-le" ascuns ;
Ce mută sărbătoare s-a furișat prin lume
Și-am vrut să vin la tine și, uite, n-am ajuns.

film

f

Ultima repriză

Se poate spune că Televiziunea are de-acum suficientă experiență in producția de film — mai ales după **Lumini și umbre** —, dar, lucru ciudat, in afară de seriale, filmele T.V. nu și-au găsit un specific al lor ; nu s-au format regizori specialiști in filmul T.V. așa cum sint cei de teatru T.V. și fenomenul este explicabil in parte tocmai prin faptul că filmele produse au apărut intimplător, realizate fie de regizori de teatru, fie de regizori consacrați mai intii in filmul de lung metraj ; ficțiunea continuă să aibă rol determinant in filmul T.V. — aici unde reportajul și documentarul ar fi trebuit să se facă simțite aducind acea impresie de trăit și văzut. Altfel spus, pentru că nu a ajuns incă la un specific al său, filmul T.V. trebuie să suporte comparația cu teatrul sau cu filmul de lung-metraj și, obligatoriu, să piece la drum cu un handicap greu de recuperat.

Ultima repriză — un film in regia lui Nae Cosmescu, după un scenariu de Ștefan Berciu —, nu face nici el excepție de la regulă, deși incercările de a găsi un limbaj specific filmului T.V. nu lipsesc ; rezultatul este hibrid intre teatrul T.V. și filmul de lung-metraj, meritoriu pentru efortul de a produce cu mijloace minime efecte maxime, marcat insă de acest efort care uneori îi depășește puterile. Ceea ce lipsește mai ales este ritmul ; scenariul „stă" asupra replicilor, asupra situațiilor, detaliind scene și situații, aducind mereu explicații care nu ar fi fost intotdeauna necesare ; cazul unui tinăr care rătăcește pentru moment de la drumurile drepte ale vieții, la o virstă la care mai poate fi incă inșelat de aparențe este insă interesant, urmărit de scenarist și regizor cu știință a creșterii dramatice — bine gradată, bine motivată psihologic și social ; și personajul și intimplările prin care trece sint credibile și dacă filmul ar fi avut o mișcare mai vie, mai alertă, dacă intențiile moralizatoare nu ar fi fost atit de evidente, am fi putut vorbi fără rezervă de o reușită; așa insă, ne aflăm incă intr-o zonă a promisiunilor din care, sperăm, filmul T.V. își va face curaj să apară înțelegindu-și mai bine specificul, folosindu-și calibrul mai redus in avantajul său și nu obligindu-se mereu la comparație cu „artileria grea" a filmului de lung-metraj.

Pe lingă suspensul bine intreținut de scenariu și regie, una din calitățile filmului este distribuția — personajele de prim-plan dintre care amintesc pe Zephy Alșec, Ion Marinescu, Irina Petrescu, Constantin Diplan, dar și personajele de planul al doilea sau al treilea pe care Nae Cosmescu și operatorul Constantin Chelba știu să le pună in valoare creind un fundal uman care estompează intrucitva artificialitatea decorurilor și a luminii de platou. Ilustrația muzicală — cu compoziția lui C. Țăranu — **Ghirlande**, incununată cu un premiu al discului, nu a fost nici ea fericit aleasă ; sublinierile dramatice muzicale dau adesea filmului o incărcătură suplimentară inutilă, lăsind bănuiala unor sensuri majore acolo unde ar fi fost nevoie numai de firesc.

Reușita cea mai importantă in **Ultima repriză** este insă personajul jucat de Constantin Brinzea — tinărul naiv, timid, marcat de o educație care il fanatizează, căruia îi e dat să treacă printr-o capitală experiență de viață, să deschidă ochii asupra unor realități (mai bine, mai tirziu, decit niciodată !) pe care le ignoră ; actorul, regia și scenariul au dat personajului elementele care să facă din el un caz convingător ; dacă pedala moralizator-didactică nu ar fi fost atit de apăsată, dacă mijloacele filmului de televiziune ar fi fost mai bine folosite, dacă spectatorul nu ar fi fost invitat cu atita osirdie in intimitatea și dedesubturile afacerii, **Ultima repriză** ar fi fost filmul pe care il așteptam. **Casa dintre cimpuri** a lui Alex. Tatos rămine incă un moment de referință intre filmele produse de televiziune.

Nicolae Mateescu

plastică

p

Artiști balcanici

Pusă sub generoasele insemne ale păcii și armoniei intre popoare, cea *de a treia ediție a expoziției artiștilor plastici din țările balcanice* reunește in sălile Dalles-ului un număr impresionant de lucrări de pictură, sculptură, grafică, intr-o largă diversitate de tehnici și stiluri. Personalități ale unui teritoriu artistic animat de tradiții și orientări culturale și estetice atit de diferite își regăsesc cu acest prilej pe planul exprimării artistice un numitor comun : *atitudinea față de exercitarea dreptului la viață și la creație al omului de oriunde și oricind.* Un sens filosofic inalt guvernează căutările fiecărui artist, indiferent de locul in care trăiește și de modalitățile ori mijloacele cu care se exprimă. Este, dealtfel, una din dimensiunile majore ale actualei ediții a salonului artelor din Balcani. După cum, o altă dominantă este reliefată de consistența și pronunțata individualitate a preocupărilor artistice, in sens pur plastic, selecțiile grecă și iugoslavă, de exemplu, avansind o serie de căutări experimentaliste, situate la un nivel convingător de descifrabilitate și de dialogare, in același timp, cu unele voci ori tendințe manifestate in arta occidentală a ultimilor două decenii.

Efortul de abstractizare și de depersonalizare a simbolurilor — de fapt a insuși vocabularului plastic, dacă ne este ingăduită o asemenea formulare — indică nevoia imperioasă a creatorului de a-și concentra energiile in spațiul de ghețuri in mișcare al ideilor. Incifrarea intr-un semn plastic lizibil a acestei materii aglutinante conține ea insăși germenele revoluționării intregului limbaj plastic. Tendință ce se manifestă de mai multă vreme și in alte arte și in muzică mai ales. Am crezut necesar să facem astfel de precizări pentru a valida, fie și in contextul unei explicit programate manifestări culturale, pluralitatea formelor de exprimare. Realitate ce nu contrazice funcția mesageră a artei, ci o amplifică, o colorează, conferindu-i un relief in permanentă primenire și armonizare. Dincolo de aparențele limbajului, mai mult sau mai puțin incitante, expoziția artiștilor balcanici sugerează o aspră vitalitate, recognoscibilă in senzualitatea formelor (sculptura bulgară, indeosebi) și a culorilor, in nervul liniei și al simbolurilor grafice (in selecția turcă și iugoslavă, cu precădere). Pe de altă parte, această distincție se cuvine nuanțată de rafinamentul sugestiilor plastice ce compun un univers al sensibilității, al candorii și al reflexivității deopotrivă. Mai puțin marcate din punct de vedere cantitativ, dar evidente ca forță a comunicării, ni s-au părut compozițiile, lucrările circumscrise, mai exact, acelei epici a sensurilor tutelare ce au reunit sub același acoperămint creatori și creații dintr-un pămint nu de mult fierbinte orizont al Europei. Memoria acelui timp revolut palpită azi cu delicatețe, răspunsul conștiinței artistice in contemporaneitate căpătind accente mai puțin patetice, dar pătrunzător vibrante tocmai prin subtilitatea combustiei ideatice care a ingemănat pe simeze și socluri luciditatea tăioasă cu argumentația poematică, ba chiar lirică, așa cum au văzut-o mai cu seamă artiștii români și in bună măsură cei greci.

Ar mai trebui spus, inainte de a incheia, că nu puține lucrări din expoziție, multe semnate de maeștri venerabili ai școlilor naționale de pictură sau sculptură, dar și de unii reprezentanți ai generațiilor mai tinere, aduc un suflu distinct tocmai prin dizolvarea perfect individualizată a ethosului popular, caracteristică ce transpare fie că ne referim la un peisaj, la un portret sau la o compoziție. Toate acestea, ca și argumentele enumerate mai inainte, fac și din această a treia ediție a salonului internațional al artelor plastice din Balcani o manifestare interesantă, importantă prin afirmarea polimorfă a spiritualității ce a inflorit in această parte a lumii drept o permanență a păcii și intelegerii intre popoare.

Corneliu Antim

viața cărților

«ÎNTEMEIETORUL»

Cu ultimul său volum („Întemeietorul", Ed. **Eminescu**, 1983), Ion Cringuleanu probează o dată în plus că poezia sa de după „Emoții la trapez" (1967) reprezintă o oficiere pe altarul arhetipurilor spațiului spiritual autohton, o întoarcere jubilantă către existența hiperbolică a ființei naționale, dar, totodată, și o întoarcere spre sinele poetic. Această bivalență a actului creator are două consecințe remarcabile în planul expresiei : pe de o parte, poetul trăiește o existență intru simbol, stare eminamente imnică, în centrul Istoriei, Spațiului și Spiritului național, pe de alta, această disponibilitate afectivă reverberează în reflexivitate, în meditația asupra sensurilor mitologiei adulate. Poezia lui Ion Cringuleanu, poet aflat la maturitate, cu peste cincisprezece volume la activ (cele mai vechi, „Anotimpurile Griviței", E.P.L., 1962, precum și cîteva din cele succedente manifestînd un oarecare epigonism al facilității versificatorii din anii '50) confirmă prin recenta sa apariție în public procesul benefic pe care îl înregistrează un lector obiectiv și bine-intenționat, proces care, mai ales de la volumul nu întîmplător intitulat „Emoții la trapez", trecînd prin „Sonete mute" (E.P.L., 1969), „Traversarea nedreptății. Elegii și imnuri" (Ed. **Eminescu**, 1970) sau „Patima libertății" (Ed. **Militară**, 1977) a organizat textele poetului tot mai mult într-o geometrie interioară de oglinzi paralele. Iată cum imnul, oda și celelalte dezlănțuiri patetice se răsfring în propriul text ca într-un prag al afectelor, la atingerea căruia mișcarea lirică devine subterană, torentul se volatilizează, retorismul se insinuează iar gesticulația enormă se metamorfozează în reflexivitate. Adulare a Mumelor, celebrare a eternității și demnității naționale, textul lui Ion Cringuleanu își dezvăluie fără pudoare și partea sa mai obscură dar cu nimic inferioară ca expresie : zona profundă a gînditorului poet, a augurului care interpretează sensurile ezoterice ale ființei Patriei, toposul suprem al spațiului poetic. Perfect încadrabile în această fructuoasă evoluție de ansamblu a scrisului, textele din „Întemeietorul" recompun o geografie arhetipală a pămîntului matern, din tiparele căruia țîșnesc contururile imnice ale marilor Mume : țărîna, sămînța, iarba, fluviul, izvorul, pîinea, rodul, libertatea, metalul din adînc, muntele, mugurul, timpul, soarele, gîndul, verbul, mîna creatorului, cerbul, cetatea, carbonul, vulturul etc., toate fiind ipostazieri și forme specifice de existență a materiei în perimetrul de inimă al țării, temeiuri concrete sau abstracte ale luptei cu efemerul și dispariția, cu haosul. Pentru a le putea însă extrage din starea de concept și a le cobori din virtualitate, poezia lui Ion Cringuleanu, în cea mai intimă structură a volumului de față, se constituie într-o colosală invocație către om, dar nu spre umanitate privită la modul general, ci către Omul prometeic, către personalitatea umană de la cîrma Istoriei și a destinelor, individualitate, proiectată cosmic, și, simultan, văzută ca o concentrare a cosmosului, culminație a unei întregi evoluții biologice pe scară umană și a materiei la scară universală. Textele din „Întemeietorul" sînt spațiul acestei hiperbolizări, a comuniunii spirit-substanță, a armoniei ce se oferă spre contemplare Omului, arhitectului, conducătorului la a cărui apariție ritmurile materiei se intensifică, elementele părînd cuprinse de o stranie emoție stănesciană : „Bună dimineața ! îi strigă soarele răsărind, / Bună dimineața, zi frumoasă ! / îi răspunde soarele președintelui țării. / Și furnalele forței pînă-n zenituri / se-aprind. Mai puternici sînt munții / Mai bărbătește bat valurile mării !" („Marele nostru bărbat comunist", p. 8). Prin excelență, calitatea personalității celebrate este cea de vizionar : „Iată-l trecînd prin luminile de primăvară, / Semințele se aud pocnind sub arături, / la plus milioane grade Celsius, / Oțelul dă afară, / iar forța gîndului are / Mult mai ridicate temperaturi". („Fluviul geamăn cu izvorul", p. 10), dar nu de însingurat în mijlocul mulțimii, ci de exponent. Forța gîndului și fidelitatea faptei față de gîndire rezultă tocmai din acest caracter exponențial al umanului, din identificarea supremă cu Patria, cu Timpul și cu sensul său istoric. CEAUȘESCU, nefiind doar un cuvînt, este un simbol, extraordinară concentrare de semnificații și cîmpuri semantice, concentrică condensare a energiilor Patriei, Poporului, Partidului, celor 22 000 000, matca la care, în viziunea poetului, se adună toți afluenții spiritualității naționale și pentru care Congresul, Conferința, Tribuna nu sînt decît momente ale exteriorizării, prefigurării teoretice ale metamorfozelor materiei, clipa din inexorabila scurgere a timpului, cînd acesta se cheamă Istorie iar verbul este capabil de a o lua înaintea gestului, locul trăirii viziunii și a făuririi destinului colectiv. Toate ciclurile volumului („Viața omului Ceaușescu este însăși România", „Înmulțirea cu 22 000 000", „Ceaușescu, Triumful Partidului Comunist Român" și „Eră Ceaușescu în România") se orchestrează astfel într-o muzică de sonuri înalte, în ritmurile ample și certe ale permanenței : „Totul e-o muzică tînără și viitoare / Însăși luna se umple de sunet, / Dunărea nu-i decît un concert / Și-o tăcere, un zbor și-o ființă. / Ce cîntă. Vapoare și stoluri, meridiane de volți / Pun muzică pe cosmos / Iar pămîntul se-aude / Ca un gînd care respiră. Stelele s-au atita freamăt. Pe cît de înalt sună timpul ; / Munți și nisip și rulmenți, foc și umbră, / Însăși viața carbonului, minereu privind / Vocea pîinii și muncă, vadul — vremii gîndite, / Pacea armei, floare-n rod Toate, într-un concert umanim / Se întrepătrund; / În centrul muntelui, în miezul materiei / Aici, în biruință / Și-n sens, / Ca o planetă veșnică / Fruntea noastră / Fiind, Gîndind, / și voind, / De la nisip / Spre imens !"...

Cristian Moraru

«CARATUL IUBIRII»

Prin creația angajată cuprinsă în „Metafora umană", recent apărută plachetă de versuri a lui Vasile Andronache, conceptul de poezie patriotică contemporană se îmbogățește, nu în sensul că ar cuceri zone de profunzime, ci prin faptul că își lărgește sfera de cuprindere ; lucru deloc neglijabil dacă avem în vedere acea lege a materialismului dialectic potrivit căreia salturile calitative se produc prin acumulări cantitative. Ausculținđ **corpul metaforic**, ritmul interior, inevitabil comparînd, detectăm o lirică „tranzitivă" (Vianu), în care eul poetic își mărturisește simplu, dar energic, propensiunile sufletești. Așadar o lirică cu dominantă declarativă, în interrelația tranzitiv-reflexiv, preponderentă fiind expresia tranzitivă, limpezimea sentimentelor.

Primul ciclu de poeme al cărții, POEME PENTRU BĂRBATUL ȚĂRII, se constituie într-un ardent omagiu Președintelui țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu : „Acestui geniu dedic întreaga mea / Cîntare // Cei ce-o împiedică / Sînt destrămați de foc // Gîndirea Ceaușiană / E-o / Cosmică lucrare / Pașnic luminînd / Carpaticul meu loc". Gîndirea și activitatea revoluționară a Secretarului general e pentru poet „adîncimea vremii", zborul spre „comuniste zări", făclie vizionară : „Strateg de geniu țării / Gîndirii / Comuniste // Țara te presimțea / Știa că o să vii / Să-i citorești / Stelare / Drumuri / Pentru viitor" ; sau : „Tu ești o ardere ce / Poartă-n sine // Reala formă-a / Lumii viitoare // Tot ce gîndești / Istorie se face". O emoție sinceră, nezăgăzuită admirație pentru ființa Președintelui, „simbolul demnității noastre" cu „strălucire de luceafăr" răzbat din versurile : „Bărbat al țării cu fruntea îmbrăcată / În imnică lumină // Înaltă stea polară / Pe drumul / Comunismului spre viitor // Noi te purtăm în inimă / Ca pe-un tipar stelar / Pe-acest pămînt / De răsărire blîndă / Pe care printr-o / Îndrăzneață viziune comunistă / Tu dai contur istoric și chip viitorimii" ; poetul fiind vocea care în numele colectivității afirmă: „Pe tot cuprinsul țării / Prin ctitorii moderne / Scriem în beton / Măreața epopee Ceaușescu".

Poemelor-declarație spontană de atașament și admirație pentru „BĂRBATUL ȚĂRII" li se adaugă în ciclul al doilea al cărții, ÎN ACEST PĂMÎNT CARPATIC, starea de imnicitate, un elan adorator, o atotdăruire-topire „arzînd de cîntece" în „patria eternă", în „patria din suflet floare de lumină". La temelia edificiului de astăzi al patriei stau „străbunii", „înaintașii" („Mi-e dor de ei / Ca de o taină mare / Ei sînt patria cu / Ochi de floare"), „eroul necunoscut" („Singele tău ca o manta / Țesută din iubirea părinților / A învelit rana friguroasă / A patriei"), „țăranul" („Țăranul e singurul / Inițiat / Care poate / Să deschidă poarta / Pămîntului..."), „bobul de grîu", poetul care e „fîntînă solară", graiul românesc („Limba românească împărat mi-e mie / Căci prin ea trăi-voi cît trăi-va ea"), măreția și tăria acestui neam („Curat e neamul acesta / La suflet / Și la chip / Mari clopote solare se-aud în / Ființa lui / Izvorul pîinii își are / Matca-n / el ca într-un / Munte cu nesfîrșite lumi interioare").

În ultimul ciclu al plachetei, cel care-i dă titlul, expresia poetică se încifrează simțitor, cîștigă în luxuriantă și șocant, în armonii subtile și binefăcătoare („Polifonii de frig și sori" ; „Un ritm mi-aprinde trupul ca fulgerul copacul" ; „Finul e plin de fragi ca nopțile de aștri"), în „mister" și senzualism („Se-aude-n molecule o muzică de frig / Și coapsa ta cînd se arată-i crin" ; „Să dorm cu tîmpla pe un sîn de stea / Și să mîroasă frigul a iubire"), în gnomism memorabil („Lumea fără iubire-i nebunie"), Vasile Andronache dîndu-și întreaga măsură a talentului în poemele unde vorbește despre „a lumii tragică răscruce", sau despre „Zăpezile interioare" : „Iubito ești ca o zăpadă care bate / Cu aripa lăuntric să mă vadă / Umbră a lumii tremurînd pe vînt / Cînd singele rubinul și-l mută în cuvînt // Și cînd nu poate graiul să mă-ncapă / Mă-nchid în lacrimă și-aștept să-nceapă / În trupul meu ninsorile stelare / Ce pe o ultimă despresurare // Arderea subțiază tot ce-i lut / În altă curățire e-nceput // O formă străvezie sub un tort subțire / Mi-am risipit zidirea pe-o iubire / Singelui gol sub stele ca un foc / Dă-i din lumina ta pentru vecie loc / Stringe-l la piept și fă-l să strălucească...".

O BIOGRAFIE DE CĂRTURAR

Este oare suficientă o simplă notă pentru noua carte a dr. Radu-Ștefan Ciobanu „Pe urmele stolnicului Constantin Cantacuzino" ? Făcînd parte din prestigioasa colecție „Pe urmele lui...", lucrarea, avînd un amplu text solid documentat prin consultarea unei serioase bibliografii, constituită din izvoare inedite și edite și un mănunchi de studii de specialitate, constituie ultima și cea mai completă monografie asupra marelui boier cărturar umanist, stolnicul Constantin Cantacuzino.

Meritul autorului constă în faptul că, deși a avut precursori remarcabili în studierea și valorificarea vieții și operei stolnicului — N. Iorga, V. Cândea, C. Dima Drăgan, L. Bacâru, M. Ruffini —, a știut să extragă ce a fost esențial din scrierile lor și să-i utilizeze în mod critic, constructiv, în spiritul celor mai recente descoperiri și cercetări ale istoricilor, filologilor, filosofilor, geografilor etc. Prima noutate apare din structura textului. După ce se schițează cadrul dezvoltării intelectuale a stolnicului — mediul intelectualilor umaniști români — se discută familia, se trece la urmărirea ascensiunii lui în viață : studiile la Tîrgoviște, la Brașov, la Padova, primele dregătorii și prieteniile cu oameni de înaltă ținută morală și spirituală cum au fost N. Milescu, Ion Molibdos Comnen, S. Kyminitis, H. Nottara etc. Apoi se descrie cu multă atenție și grijă pentru respectarea adevărului științific, munca lui împărțită în cele trei domenii, îmbinate într-un splendid triptic : activitatea de gospodar, activitatea de cărturar și activitatea de om politic. Ultimul capitol cuprinde o binevenită prezentare critică și selectivă a difuziunii operelor stolnicului și a celor scrise despre el. În final cartea are o excelentă bibliografie orientativă a lucrărilor despre stolnic, utile tabele sinoptice cuprinzînd principalele evenimente din viața lui Constantin Cantacuzino și din Europa centrală și răsăriteană și două hărți indicînd drumurile personajului cărții prin țară și străinătate. Cele 12 foto color și 58 alb negru, urmăresc fidel textul, punînd la dispoziția cititorului unele imagini inedite — fotografia generalului Heissler — și, ușurînd urmărirea drumurilor lui Constantin stolnicul, fac cartea mai atractivă.

Textul propriu-zis are o serie de noutăți pline de interes pentru orice om de cultură și pentru orice specialist. Ne mărginim să amintim unele dintre ele, atractive pentru noi. Astfel se precizează trăsăturile umanismului românesc, se discută ascendența Cantacuzinilor din țările române și se arată că nu provin din basileul bizantin Ion al VI-lea Cantacuzino etc. Discutînd epoca studiilor padovane din viața lui Constantin Cantacuzino, Radu-Ștefan Ciobanu, pe baza analizei documentelor, a rectificat datele puse în circulație de Cornelius Dima Drăgan și Livia Bacâru : a dovedit că stolnicul nu a urmat cursuri de medicină care să-i permită să fie medic practicant în București, a demonstrat că nu a ajuns niciodată la universitatea din Louvain și ca atare nu a deținut titlul de doctor în științe.

Pe baza unor cercetări noi, în special a lucrării medicului englez Edward Brown, s-au completat cunoștințele despre drumul parcurs în Europa. Prin noua monografie s-a arătat că în decembrie 1679 stolnicul era încă la Viena unde făcea o bună impresie, determinînd sporirea faimei Țării Românești.

După evidențierea calităților de gospodar și a influenței stolnicului asupra nepotului domn Constantin Brâncoveanu, cînd acesta a poruncit să fie ridicate palatele ce sînt și astăzi fala arhitecturii românești, autorul evidențiază calitățile de cărturar ale personajului său. Aici are meritul de a preciza data ctitoririi Academiei Domnești de la Sfîntul Sava, a reliefa meritele de cartograf ale stolnicului și a aduce noi argumente pentru paternitatea lui asupra „Istoriei Țării Românești" etc.

Prezentîndu-l pe stolnic ca om politic, Radu-Ștefan Ciobanu a dovedit meritele acestuia de organizator al cancelariei și conducător al politicii externe a Bucureștilor sub trei domnii : a fratelui său Șerban Cantacuzino, a nepotului Constantin vodă Brâncoveanu și a fiului său, Ștefan vodă Cantacuzino. Aici, pe lîngă punerea în prim plan a unor documente puțin știute — testamentul țarului Petru cel Mare, planurile regelui Ludovic al XIV-lea pentru cucerirea țărilor române etc. —, autorul a știut să prezinte constant în relief aportul lui Constantin Cantacuzino la evoluția politicii din sud-estul Europei. A fost arătat o dată în plus cum o țară mică, bine cîrmuită de un om capabil, a știut să se impună în fața marilor imperii vecine și să-și apere independența.

Stilul plăcut, sobru, academic, extrem de viu și permanent atractiv fac ca lectura să fie usoară și captivantă. Este o calitate majoră a autorului care, îmbrăcîndu-și conținutul în vesmîntul unei exorimări literare, deosebit de frumoasă a reușit să creeze o carte care îmbină cu măiestrie calitățile unei lucrări docte cu acelea ale unui text de popularizare de înaltă ținută.

George Morărel

DE LA INDEPENDENȚĂ LA UNITATEA NAȚIONALĂ

Numărul celor care se pasionează de studiile istorice, mai ales în anii din urmă, este în creștere. Și dacă, din păcate, nu toți reușesc să dea producții viabile, care să fie capabile să comunice adevăruri noi, tot atît de adevărat rămîne și faptul că cei care izbutesc în această dificilă și captivantă descifrare a sensurilor evoluției vieții umane sînt răsplătiți totdeauna de fidelitatea masei de cititori. Printre ei trebuie neapărat să-l înscriem și pe Ion Bodunescu.

Autor de romane de factură polițistă, cultivînd cartea de călătorie, dr. Ion Bodunescu, care ne-a dat și cea mai completă lucrare asupra terorismului internațional, este un astfel de specialist în istorie. Dispunînd de incontestabile calități de cercetător și știind mereu să-și orienteze fructul investigațiilor spre esențial, Ion Bodunescu ne oferă și prin acest al doilea volum („Diplomația românească în slujba independenței". vol. 2), consacrat diplomației românești în epoca modernă, reale satisfacții în reconstituirea unor momente de răscruce ale națiunii române.

Cartea este împărțită, după cuvîntul introductiv, în nouă capitole, ce urmăresc cu acuratețe științifică condițiile și modul în care a acționat diplomația românească mai întîi spre a obține recunoașterea actului de voință de la 9 mai 1877, probat cu sîngele vărsat pe cîmpiile războiului de independență, apoi spre a-l consolida autoritatea și a deschide noi orizonturi afirmării poporului român în concertul popoarelor civilizate ale omenirii. Moderație, tact, abilitate și perseverență, o întreagă desfășurare de energii animate de patriotism caracterizează activitatea diplomaților români. Încorsetată de mari puteri europene vecine, situată în miezul unor rivalități mocninde, avînd bogății și resurse ce intrau totdeauna în calculele strategilor militari, România, care-și căuta albia firească în care să fie cuprinși toți fiii săi, a știut să navigheze cu ambiție spre atingerea acestui obiectiv, înlăturînd amenințările sau ispitele numeroase întîlnite în cale.

Promovarea unei „politici naționale" pe plan extern, arată autorul, nu a fost bine privită de marile puteri imperialiste, din această cauză intervenind dese „momente de nervozitate", de tensiune diplomatică. Alianța cu Puterile Centrale, vreme de peste trei decenii, a fost impusă de situația internațională și de raporturile de loc echitabile ale României cu marele său vecin din răsărit în timpul războiului din 1877-78. Tratatul secret cu Curtea vieneză, la care aderase și Germania wilhelmiană, a stat mereu sub sabia lui Damocles și „niciodată nu s-a dovedit eficient". Erodarea relațiilor cu Puterile Centrale s-a accentuat treptat, ca urmare a luptei obiective de emancipare a românilor aflați sub dominația monarhiei bicefale. Adeptă a bunelor raporturi cu vecinii, a menținerii unei „balanțe de forțe" ca mijloc de prevenire a unor conflicte potențiale, atentă la mutațiile politico-diplomatice din raportul de forțe internaționale România, după o judicioasă cîntărire a situației, intervenea în primul război mondial în speranța împlinirii idealului național.

A doua parte a cărții include, în semn de omagiu, portretele a 12 oameni politici români, care au contribuit, unii decisiv, la orientările și opțiunile politicii externe românești dintre 1877—1919. Aici, mai mult decît în celelalte pagini, se dezvăluie scrisul plin de nerv, capabil să reconstituie prin cîteva trăsături de condei imaginea celor care făureau istorie. Astfel, impresionează portretele făcute „vizirului" Ion Brătianu și fiului său Ionel, sau cel al luptătorului transilvănean, V. Goldiș.

Concepînd istoria nu numai prin prisma riguzozității științifice, ci ca o lecție de viață, dr. Ion Bodunescu ne oferă o carte agreabilă și în același timp instructivă.

Dumitru Preda

ISTORIA CA VIAȚĂ

Cel de-al doilea volum de reportaje „pe frontur-ile trecutului" al lui Mihai Stoian („Nici cuceritori, nici cuceriți", vol. II, Ed. **Eminescu** 1982), ni se dezvăluie ca un lanț viu, fremătător, de documente acoperind aproape o sută de ani de existență eroică românească, de la Mircea cel Bătrîn pînă la inceputurile lui Ștefan cel Mare — veacul valah în care poarta Europei s-a rezemat în doi stîlpi de granit, unul la Rovine și celălalt la Vaslui. Ferecată mai întîi de Dunăre, fluviul echilibrului etern, apoi de materia vie dintre Dunăre și Carpați, plămada dintre om și codru, țesută de săbii voievodale, ea, Poarta, a stat dreaptă în fața celeilalte care devenea „sublimă" și a vegheat, în interior, brazda plugului. Mai înainte de a deveni poezie, acesta este un adevăr spus de însuși Marele Ștefan principilor Europei : „Auzind despre aceasta, păginul împărat al turcilor își puse în gînd să-și răzbune și să vie, în luna lui mai, cu capul său și cu toată puterea sa împotriva noastră și să supună țara noastră care e poarta creștinătății și pe care Dumnezeu a ferit-o pînă acum. Dar dacă aceasta, care e țara noastră, va fi pierdută — Dumnezeu să ne ferească de așa ceva — atunci toată creștinătatea va fi în primejdie". Față în față, cele două „porți" își împrumută una alteia măreția și sublimul constituind unul dintre punctele fierbinți ale istoriei în care s-au topit energii uriașe, s-au prefăcut destine. Materia însăși fiind eroică, oricît s-ar scrie despre aceste vremuri tot nu putem spune că subiectul s-a epuizat : este privilegiul „eroicului" ca parte constantă a spiritului uman de a rămîne infinit ca subiect de contemplație.

Mihai Stoian pătrunde solemn în literatură și în istorie în același timp, avîndu-l de o parte pe Eminescu drept Cicerone (Eminescu a cărui „Scrisoare III" devine, pe drept cuvînt, text sacru în care învie Mircea cel Bătrîn), de cealaltă pe Șincai drept model ; într-un anume sens putem spune că autorul de azi reface, în privința lui Mircea cel Bătrîn, documentația, cît mai completă posibil, a „Scrisorii III". După modelul „Cronicii..." lui Gheorghe Șincai, pe de altă parte, se urmărește pe ani și pe documente întregul complex de evenimente ce au determinat momentele fundamentale ale afirmării spiritului românesc în istorie. Modest, autorul vorbește într-o notă explicativă de „colaj" lăsînd să se înțeleagă că importanța primă o au textele excerptate ; de fapt se vede la tot pasul mîna regizorului care pune în scenă la momentul oportun personajul și replica potrivită, care pregătește gradat o acțiune, intervine cu propriile cuvinte — și cu rostirea proprie, chiar — comentează, se entuziasmează, își arată neîncrederea, atrage atenția spectatorului asupra mersului întregii drame, face legături subtile între întîmplări aparent dezordonate, trasează firul destinului. Impresia pe care ți-o dă lectura cărții este aceea a unui joc popular, a unei bătute pe loc îndîrjite sau a unui brîu rotindu-se amețitor peste ape, pămînturi, oameni. Nu întîmplător Mihai Stoian este cucerit, dintre personajele cărții sale, de Baiazid-Fulgerul : întreaga carte este scrisă cu iuțeala fulgerului, ca să zicem așa, și invită la o lectură alertă — deși, fiind vorba de documente, simțul filologic ne obligă la zăbavă. Iată, de exemplu, un text de cronică urmat de comentariul scriitorului : „Sultanul Ildirim Baiazid, fiul șahului puternic, văzînd că partea stîngă a oștii este înfrîntă și că steagul cuceririi lor s-a întors și văzînd că oastea dușmană nimicește rîndurile și că și-a făcut drum prin oastea islamică, s-a aruncat cu puternice lovituri de trăsnet asupra celei nenorocite și cu lovituri grele de fier le-a distrus coifurile și platoșele lor". Este unul dintre textele ce descriu supranumele sultanului. Scriitorul : „Iată-l aici, iată-l dincolo ! În jurul lui roiesc spahiii. Zăpăceala are o explicație : dezorientați, creștinii se retrag. Un albanez înalt și slab, înfricoșător la vedere, observă o furnică pe braț, îi dă un bobîrnac, dar neatenția de-o clipă îl costă capul, zburat de pe umeri ca o minge. **Un muntean :** Măi lighioană ! În hărmălaia de nedescris, cuvintele românești abia se aud. Scăfîrlia celui care-l terminase pe albanezul cu furnica se rostogolește cît colo". Autorul însuși nu-și „pierde capul" noastre de noblețe ; istoria însăși coboară din comentariu savant pentru a ne vorbi în limbajul autentic al cronicilor și documentelor. Trăind, ea se arată pe sine însăși emoționîndu-ne direct, făcînd să coincidă ideea pe care ne-am format-o genetic despre poporul român cu viața însăși, a lui, de-a lungul vremii.

Nicolae Georgescu

«UN DOMENIU AL MEU»

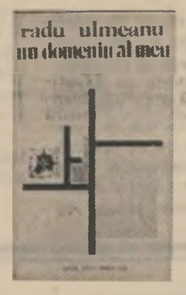

Radu Ulmeanu („Un domeniu al meu", **Cartea românească**, 1982) inventariază un arsenal de instrumente de investigație, mimînd gesturile unui savant. Impersonalitatea instrumentației sugerează un lirism rece. Dar e conștient că nu e pregătit să le minuiască. Se limitează la dorința de „a povesti lumea aceasta". Traiectoria existenței trebuie radiografiată și fixată în cadrele expresiei, cu toată încărcătura ei emoțională. (E ispitoare asemănarea cu intuiția croceeană !).

În orice caz Radu Ulmeanu știe că lucrurile, dacă sînt transportate din lumea numenală în cea fenomenală, se modifică pînă a nu le mai recunoaște identitatea. Adevărului, oricît l-am disocia, oricît l-am fracționa, nu-i putem degaja partea conceptuală de cea senzorială („carnală").

Trăirea umană are curbe violente, iar virful traiectoriei sale se înfundă în zonele cosmice, aidoma unor construcții logice împotmolite în aporii : „Un gang înghite pașii noștri ce sună" ; sau : „Ne-ngropăm cu gurile unul în altul". Din frămîntarea apocaliptică nu se poate ieși. Lumina, pura lumină, refuză și ea să facă vreo ordine în cataclism. Numai o „naștere" (o recreere) poate produce o nouă lumină. (Sesizăm un reflex estetic de nuanță nirvanică, prin filieră eminesciană. Recuzita cosmologică e neoexpresionistă). Atunci cînd poetul se lansează (din nesupraveghere) în spații total opace, cum ar fi efortul de includere a elementului transindividual nu în esența lirică, ci în proiecția („umbra") ei, coboară brusc în dialectica de limbaj, încercînd să evite impactul.

Frumusețea nu este niciodată decupată altfel decît în substanța sublimului : „gigantic", „diform", „chinuitor", „strivitor", „crispat", „zvîrcolit" etc. Expresia, ca purtătoare a elanului existențial, e și ea violentă, sau consecință a violenței : „țipăt", „strigăt", „urlet", „rînjet", „scrîșnet", „devorare", „colcăială", „tulburare", „hohot", „mocnire", „pîndă" etc. (Ar fi tentantă și productivă trimiterea la simbolistica lui G. Bachelard, prin care am putea sugera că există o geneză dinspre gestul pulsional interior spre realitatea exterioară). Imaginarul e realizat prin aglutinare. Poetul dezagregă formele realității, apoi le reasociază în aproximări imaginare. Din acest punct de vedere excelează cu poema „Îngerul pervers", expresie halucinantă a revelației „Iubirii" (nu iubitei !) într-un autobuz de călători. Splendoarea poemei e realizată mai ales prin procedeele tehnice, consonantice. Sînt multe grupuri de sunete identice (sau aproape identice) care aparțin unor cuvinte indiferente ca sens. Totuși ele se asociază prin forța de aderență fonică și se configurează ca rime interioare : „Începusem să mor, se făcuse tîrziu / mai nimic nu era împrejurul meu viu / se făcea că era un oraș, un pămînt / dar ningea peste tot, peste tot era vînt..." Sînt strofe în care numărul rimelor interioare trece de zece.

Remarcabilă este și ironia aluzivă, pe care poetul o țese printre fulgerările cugetului, trecînd, cu o retorică jucată, de la tonul apoteotic din „Îngerul pervers" la cel familiar-emfatic, cu inflexiuni balcanice din „În lumea promisă" : „...îți vorbisem de spirit, / iubita mea, de idee, chiar încercasem să îți inculc / părerea că nici măcar nu existăm decît ca o potrivire de forme..." Este o paranteză ironică a poetului, înfiptă în miezul unui discurs despre „origine", „destin", „existență" etc.

În final, după ce ne-a fost „povestită" existența în lumea aceasta, aflăm că poetul are un „domeniu" al său, și că în altă parte nici n-ar putea trăi : „cu mutra mea de proletar înnobilat / nu voi putea să fac carieră printre spălătorese." Deci acel „domeniu" va fi unul moral-estetic : „unde voi interoga șopîrla asupra mersului lumii..."

Constant Călinescu

Adio, Europa!...

Urmare din pag. I

o întrebai calm, cu indiferență prefăcută, ce reprezintă și unde e făcută.

Mă privi ciudat cu un soi de bănuială, surîse enigmatic și zise : „Tu ai făcut-o Kurt ! Nu-ți amintești ?".

Sigur că nu puteam să-mi amintesc. Nu ținusem în viața mea un aparat de fotografiat în mînă. Adică, vreau să spun, n-am făcut niciodată fotografii, fiindcă, pur și simplu, nu mă pricep.

Dar, cu toate acestea, imaginea din față îmi era extrem de cunoscută.

Cerdacul de lemn, turla schitului, chiar și **chipul ei** dar, mai ales, silueta estompată a călugărului întors cu spatele spre obiectiv.

O întrebai încă o dată, insistînd, unde anume e făcută fotografia ; vroiam să știu locul, numele localității. Se posomori dînd semne de iritare și rosti scurt : „Rastburg".

Acest cuvînt nu-mi spunea absolut nimic ! Băusem, e adevărat, dar șampania avu darul să-mi stîrnească un soi de luciditate bănuitoare.

Și deodată, ca într-o strălucire a amintirii, memoria mea estompată se limpezi. Imagini uitate mi se derulară în minte cu o claritate surprinzătoare...

...**„Schitul de scrum", așa se numește biserîcuța, care arsese de cîteva ori din motive necunoscute și, tot de atîtea ori, cei cîțiva călugări și clobanii munților, rătăcitorii, cu spaimă de urs și de puterea divină, îl ridicaseră îmbucîndu-l din birne de brad, în același loc ; un fel de ponor cu iarbă grasă urcînd domol spre poalele unei stînci înalte, de fapt un pinten de munte, un altar de piatră străjuindu-i singurătatea.**

Fusesem acolo demult, în anii tinereții mele, căutînd popas de noapte, și dormiserm în chilia unui călugăr fugit spre ademenitoarele plăceri lumești. Iar silueta din fotografie, cea întoarsă cu spatele, nu era altul decît Trifon, evident el, cel care mă dusese în pragul amurgului căzînd aurifer din toate părțile, pe cărări întortocheate de munte spre peștera, mai bine zis, spre bîrlogul ultimului schimnic despărțit de biserică, un fel de sihastru bătrîn ca munții care știa ierburile tămăduitoare după miros. Mă împrietenisem cu Trifon, monahul înalt cît un zdrahon, cu statura lui de luptător la circ, și el îmi povestise ce-l îndemnase să se retragă între mulțenia sfinților de lemn afumați, în sălbăticia odihnitoare.

Mersesem întîi, mînat de curiozitate, vroiam să văd cum arată un sihastru, un om care nu mai coborîse din culcușul de piatră al însingurării sau smereniei sale de ani de zile, apoi, cu nădejdea secretă că acel înțelept certat cu lumea îmi va găsi leac pentru ochiul meu bolnav care, într-o zi, nu mai vroi să primească lumina și nici să-mi oglindească fărîturile și pomii și casele, reflectîndu-mi pe retină o singură imagine : două aripi de fluture carbonizate parcă în neclintirea lor semi-transparentă cu irizări de aur vechi...

Asta era ! De unde avea Helen această fotografie și de ce susținea cu atîta convingere că eu o făcusem ?

Mă ridicai încet și-n timp ce-mi dezbrăcam haina ușoară scoțîndu-mi și fularul am zis calm, apăsînd cuvintele : „eu n-am făcut niciodată această fotografie".

„Bine, Kurt, bine, cum vrei tu", zise ea cu un soi de febrilitate, cu un aer ocrotitor. Se apropie, îmi deschise nasturii cămășii, încet, cu oarecare ezitare. Îi simții palma moale umblîndu-mi ca un mic animal cald de-a lungul torsului, întîrziind la nesfîrșit acest ritual.

Apoi, prinse marginea cămășii, desfăcute mai sus de gulerul sting, și o depărtă încet dezgolindu-mi pieptul, cu mișcări încete, așa cum al desface cearșaful așezat peste obrazul unui mort, vrînd să te convingi dacă e el, își virî mîna sub mătasea subțire și începu să-mi pipăie clavicula, ușor, ca o mîngîiere abia simțită.

Chipul ei avea un aer de concentrare supremă, vroia să simtă cu sensibilitatea pielii ceea ce, de fapt, ar fi vroit **să vadă**. Jocul dură cîteva secunde. Expresia i se schimba pe măsură ce degetele se mișcau înainte și înapoi investigînd aceeași zonă : micul căuș scobit de sub claviculă. Pe față i se înscrise un început de îndoială și, nemaiavînd răbdare, îndepărtă brusc mătasea cămășii dezgolindu-mi umărul. Avui, deodată, revelația că e, fără doar și poate, nebună. Și, totuși, ea căuta ceva, un semn probabil, un semn menit să-i confirme o anume incertitudine. Îmi privi îndelung umărul dezgolit, își trecu iute degetele baletind cu ele într-o căutare înfrigurată, apoi își retrase mîna și rămase privindu-mă, pentru prima oară cu curiozitate și, poate, cu un început de ură. O paloare ciudată i se întipări pe față, culoarea ochilor se stinse, obrazul părea mai bătrîn cu zece ani. Căută un sprijin în jur pipăind aerul și se prăbuși în fotoliu.

Mă aplecai deasupra-i, încercînd să-i deschid fermoarul. Ușa dinspre intrare se deschise, și cei doi apărură deodată, precipitați și nervoși.

(Continuare în numărul viitor)

P.S. Bizare afirmații face academicianul Iorgu Iordan într-o recentă carte de interviuri. Spicuim, la întîmplare, cîteva.

În primul rînd, ce citește academicianul Iorgu Iordan ?

„Răsfoiesc, în primul rînd, ziare. Țin să fiu informat... Citesc, tot în ziare, cronici literare atunci cînd apar."

După ce citește sau, mai bine zis, **răsfoiește** ziare și parcurge și cronicile literare, ilustrul academician își făurește și păreri proprii :

„Nichita Stănescu ar fi fost bun matematician. Eu cred că el nu simte în sensul curent al cuvîntului. Emoția lui, în măsura în care există, este pur intelectuală...".

Cu toate că Nichita ar fi fost un bun matematician și **nu simte în sensul curent al termenului**, ei bine, „el are tot ce-i trebuie pentru a fi poet".

La întrebarea dacă Marin Preda este unul din cei mai mari prozatori contemporani, năstrușnicia zburdalnică a afirmațiilor ia forme hilare.

„Este o exagerare ! Marin Preda nu este stăpîn pe scris !" (? !).

Apoi, ceva mai la vale, după ce zice că „pune probleme serioase pe care le tratează serios", ca să vezi, moncher, deși nu e stăpîn pe scris, vine afirmația menită să debusoleze.

„Moromeții este o capodoperă !"

Păi, stimate domnule profesor Iorgu Iordan, cum ar fi putut scrie o **capodoperă** un prozator care nu este stăpîn pe scris ?

Nu este crutat nici Titus Popovici care, (se poate dragă Titus ?), „nu prea vine la ședințele noastre". Dacă venea, era altceva !

Fiindcă nu merge la ședințe, romanul **Setea**, pe care Iorgu Iordan se pare că l-a citit, este prea **politizat**. Despre Titus Popovici, intervievatul mai știe : „El mai are și **Străinul** și, îmi pare, cam atît".

Sigur că vi se pare, stimate domnule profesor, și aveți dreptate să-l certați că este „cam puțin pentru un membru, fie și corespondent, al Academiei"...

În această ordine de idei, îl informez pe Iorgu Iordan că subsemnatul are vreo treisprezece cărți și ar veni la ședințele secției (noastre) chiar și atunci cînd nu s-ar ține !

Nici „Geo Bogza nu este un scriitor propriu-zis"... Se citează **Cartea Oltului** și **Țara de piatră** care, deși sînt „reportaje", s-au transformat, pînă la urmă, în „opere literare" (!). Despre volumul de poezie **Orion**, Iorgu Iordan, probabil, că, n-a citit în ziare !

Și totuși, academicianul pus pe clasificări de natură să năucească și să irite pînă și cele mai blînde ființe, are și păreri mai transante.

„În general am o părere foarte bună despre literatura scrisă de femei, după cum am o părere foarte bună despre femei în general...".

Mă rog ! Nu l-am bănuit niciodată de misoginism, dar, imprevizibil, I. Iordan aruncă o butadă demnă de ținut minte : „În ciuda acestor păreri ale mele, (deci nu ale altora !), cunosc foarte puțină literatură scrisă de femei ; poate sau, mai bine zis, poeți autentici femei, sînt mai mulți !" Și ca o confirmare a consecvenței afirmați

„Iubire de pietrar“

Urmare din pagina I

rod al experiențelor celor zece. În acest sens, a unsprezecea carte scrisă de Aurelian Titu Dumitrescu e prima carte tipărită de el.

Cine nu este avizat poate fi surprins că un poet atit de tînăr construiește cu siguranța unui arhitect înrăit în domuri și în turle răsucite ; poate fi surprins de dezinvoltura și precizia pensulei cu care, din citeva linii, schițează tabloul unei stări de spirit ; citām spre exemplificare poemul plin de o grațioasă neliniște „Femeie dormind“ : „Zorile se mișcă în cuiburile acoperite de ceață din umerii ei, / marea a evitat să se miște, / ochii se deschid fără judecată... dimineața poate începe oricînd.“ Textul, ca tehnică subtilă, are spiritualitatea unui haiku, înțelegînd prin haiku o formă fixă a sensibilității cum prin sonet înțelegem o formă fixă a metrului și a imperecherilor de rimă. Un astfel de poem nu poate fi scris decît de experiența unui profesionist ce se exercită asupra unei vederi genuine.

Acest tip de abordare a realului sentimentelor indică pentru mine ca acul busolei polul magnetic gata trasat al originalității poeziei lui Aurelian Titu Dumitrescu.

Ansamblul cărții are o construcție a timpului interior, o spațialitate a acestuia, circumscrisă ca intr-o peliculă de film între un punct de declanșare și unul de închidere. Revelația sentimentelor fundamentale, cu precădere acel al dragostei de femeie, explodează între două jaloane : cartea debutează cu un autoportret și se încheie cu un alt autoportret. Ceea ce este subtil în construcție este faptul că, pārînd a decurge între două secunde fundamentale, ea decurge numai înlăuntrul unei singure secunde și anume aceea a revelației poetice. Primul și al doilea autoportret nu sînt decît două variante cu modificări numai de unghi, iar nu de substrat ale unicului portret : sentimentul ridicat la nivelul conștiinței.

Cartea are o anume duritate și o anume patimă care, însă, niciodată, nu vor transpare la nivelul lexical. Dimpotrivă, morfologia este voit calmă, cuvintele nu se izbesc în metaforă violent, rezolvările nu apar la nivelul comparației, ci întregul textului se distanțează ca un fum vertical deasupra unui vulcan în aparență tăciune. turn.

Citez fragmentar : „Bărbatul iubit nu are destin, / mi-am golit nopțile de viitor, / pleacă, / sînt curat ca un doliu de om sărac.“ („Șansa“) Patima stirnită de eros nu are nimic dionisiac în ea, ci, dimpotrivă, are o stranie luminozitate apollinică, o puritate bărbătească și austeră, un mod direct, dar, în același timp, rafinat de abordare : „Cîntă privighetoarea / deasupra copilului adormit în panerul albastru, / cîntă privighetoarea / și oamenii alunecă tot mai adînc în fîntini, / cîntă privighetoarea / și iar trebuie lungite conturile să coboare cintura / între ape.“ („Privighetoarea“)

Poetul, atît de înzestrat pentru metaforă, și-o refuză ca prea la îndemînă fiindu-i, își refuză ceea ce se înțelege în mod obișnuit prin talent, talentul, pentru o notă cu mult mai profundă și mai gravă a timbrului poetic. Verbul apare singuratic, lipsit de podoabe ca și substantivul, tendința de a trece pe planul doi materialul lingvistic ne apare ca fiind pronunțată, făcînd loc, în prim plan, tensiunii comunicării, mirării nedisimulate. Lecția eminesciană a intîlnit vers din „Oda în metru antic“, de care mai toți am profitat, adăugîndu-i sau scăzîndu-i o nuanță, iată-o revigorată în poetica, i-aș spune mirabila poetică a lui Aurelian Titu Dumitrescu, cu o nuanță inedită, a mirării resemnate în fața sentimentului posesiv : „Ți-ai uitat agrafa pe masa mea. /Ars, / riuri negre încruntau pereții peșterii, / nimic nu plutea deasupra lor, / eu plimbam degetul pe locul unde odihnisei, / nu știu al cui era singele, / iubirea noastră, mereu străină, / a trecut în piatră / desen / rupestru.“ („Iubire de pietrar“)

În fapt, titlul cărții, „Iubire de pietrar“, este de o insolită precizie cu portretul însuși al acestei cărți. Autodefinire de tip superior, echilibrată, care acoperă virtejul cărții.

Arta poetică a demersului poetic acoperă într-o măsură mai mică deschiderile unghiulare ale textului unghiular, o descendență contemporană tot de sursă eminesciană, dar, de data aceasta, din „Kamadeva“, iar nu din „Oda în metru antic“ : „Stau cuvintele / ca vagabonzii / în marile porturi ale lumii, / vor să se angajeze / simplii oameni de punte / doar pentru a pune piciorul / pe pămînt necunoscut. / Îmi este milă de ele, / bem împreună la o masă / pînă cînd fiecare uită / de ce a venit, / pierde toți banii / și așteaptă un nou vapor. / Am azvirlit într-o noapte / la picioarele lor / o pungă de galbeni, / i-au privit / și au înțeles / că astfel de aur / nu mai văzuscră, / le-am spus că el există dincolo de mare, / dar nu au vrut să plece cu mine. / Astfel bat marile porturi ale lumii / căutînd echipaje spre necunoscute pămînturi / și, / chiar de le voi găsi vreodată, / numai moartea îmi este atît de bogată / spre a le putea / plăti.“ („Corăbierul“)

Poezia citată pare a deruta discursul poetic. Eu am înțeles-o însă ca pe un pas de dans gîndit numai, iar nu dansat. Obsesia cuvintului ca material lingvistic se adaugă cu prospețime la tema fundamentală a ultimelor generații de poeți preocupați de cercetarea și învingerea în comunicare a barierelor lingvistice.

Este o reacție firească și necesară totodată a poeziei noastre profund maturizate de după exemplele de lingvism și de cultivare sintactică a cuvintului, duse pînă la ultima lor consecință de Ion Barbu și Tudor Arghezi. Versul eminescian „Unde să găsesc cuvintul ce exprimă adevărul ?“ își găsește, la aproape un secol de la moartea poetului, o nouă existență și revigorare în noul cimp sensibil de poezie românească.

În acest context, salutăm prima carte tipărită de Aurelian Titu Dumitrescu, carte cristalizată de calitatea cuarțului.

Surprizele prozei scurte

Urmare din pagina I

Sandu-1. Deodată însă își dă seama că omul din față nu e decît el însuși, o parte din el, cea mai îndrăzneață, iar el „era cealaltă jumătate, cea mai slabă, cea mai neînsemnată jumătate“. Sandu-2 aleargă, îl ajunge, îl îmbrățișează pe Sandu-1, se contopește cu el : „Pe podul de lemn, Sandu Mihalache ieșea din oraș cu pași hotăriți“. Acesta e momentul moral (lupta dintre conformism și inconformism în conștiința individului) reprezentat atît de plastic, printr-o iscusită înscenare de replici și situații.

În altă povestire **(Seiful)** naratorul meditează asupra relației sale cu soția. Avem, aici, o încdită scindare, în două personaje, soțul și soția, care își ascund unul față de altul partea cea mai bună din ei, complăcîndu-se într-un limbaj și comportament convențional. Povestirea însă nu e un simplu joc inventiv și amuzant, schema se umple cu fine observații, analize, încît umorul ce decurge din situații alternează cu neliniștea și dramatismul moral al eroilor.

Un element imponderabil însoțește pretutindeni ființa umană, îi mînează coerența, tăria, consistența. Un caz de pierdere a identității ni se prezintă în schița **Interviul.** Bătrîna domnișoară Irma își rememorează viața. Elevă fiind, dovedise o inteligență și un talent de pictor excepționale. Se pregătea să-și înceapă expozițiile, cînd e primită la un bal al „aristocrației“ din oraș unde i se admiră frumusețea, i se cultivă vanitatea și viciile. Are loc obișnuita scindare. Apoi viața i se irosește într-o lume plină de deșertăciuni. E prea tîrziu cînd își aduce aminte de cealaltă Irma, părăsită la intrarea sălii de bal. Reunificarea nu se mai întîmplă : cele două Irme rămîn pentru totdeauna separate.

Tehnician perfect al povestirii, Onu Cazan este, înainte de toate, un observator atent al condiției umane. Dar nu un simplu privitor sentimental, ci un cercetător activ, care caută, inventează instrumente variate pentru a forța ușile ce închid de obicei calea spre misterul și inefabilul omenesc. Nu se dă în lături nici de la tertipuri scientiste cum sînt cunoștințele medicale sau teoriile psiho și parapsihologice, pe care le subordonează însă totdeauna unui scop adînc umanist. În **Confidență în parcul orașului,** doi prieteni sînt nevoiți să se despartă, să nu se mai vadă multă vreme, întrucît unul dintre ei e amenințat de o chinuitoare alergie la gîndul de a-l întîlni pe celălalt. Mai declară că numeroase alte boli îl atacă periodic, dispărînd apoi fără urmă. Dar cel mai mult se teme de amnezie. Are perioade în care uită tot ce se petrece cu el. Celălalt prieten care este și naratorul e, la rîndul său, bîntuit de o gravă maladie, în urma unui accident de mașină. Dacă nu respectă un regim sever, se întîmplă cu el „o dereglare în modul de a percepe lumea din jur“. Ar putea pierde sensul realității, improvizînd fapte și situații total inexistente. Anii trec, iar într-o zi naratorul îl întîlnește pe vechiul său prieten (cel urmărit de boli) care arată surprinzător de sănătos, prosper, căsătorit și fericit. Îl întreabă dacă mai e amenințat de toate maladiile, ca altădată, iar acesta îi răspunde : „Tu vorbești serios?... Atunci fii mai explicit. Eu am fost amenințat de boli? Pentru ce?“. Naratorul meditează : „Am tăcut și mi-am adus aminte că cel mai mult se temea de amnezie. Nu cumva... Sau eu n-am respectat regimul și...“.

Finalul ne aruncă în incertitudine. Un sentiment de profundă îngrijorare pentru statutul omului modern, se desprinde din această stranie povestire. Proza scurtă își află în Onu Cazan un reprezentant de înaltă clasă.

Dintre sute de catarge...

constanța iorga

Constanța Iorga scrie o poezie în care ironia, cu accente sarcastice, se alătură melancoliei disimulate după cortina imaginilor șocante. Poemele se edifică prin acumularea, în serie, de metafore, menite să circumscrie o stare sufletească, oscilînd între tristețea ușor blazată, ca efect al solitudinii asumate și jubilația sentimentală. Imaginile poetice, construite cu deosebită siguranță, denotă un exercițiu îndelungat și lasă să se bănuiască o elaborare atentă. Vreau să spun prin aceasta că poezia Constanței Iorga se ferește (și bine face) de spontaneitatea improvizată, lăsînd impresia gravității neostentative, chiar și atunci cînd este tentată de exercițiul ludic.

Valentin F. Mihăescu

La cîțiva pași de pămînt

In această oră tîrzie
luna se prăbușea în ralanti peste acoperișuri
singerînd din colțul gurii

străzile orașului păreau lifturi
rămase între etaje

pălăria de vară din balconul vecin
atîrna ciuruită de apariția fiecărei stele

telefonul împrumutase sunetul
tobelor înainte de execuție

scrîșnetul roților de tramvai
înțepenite în trupul anemic al zilei
mă asurzea

și noaptea, noaptea mi se încolăcea la picioare
ca un animal părăsit și bolnav

În această oră tîrzie...

prin sticla murdară a întunericului,
negativul imaginii tale —
ca o ninsoare înghețată la cîțiva pași de pămînt !

Gustul cuvintelor tale

A trecut atîta timp
de cînd soarele
ca un buldozer fosforescent mă traversează
nivelîndu-mi gîndul, colorîndu-l
amestecîndu-l cu pavajul străzilor,

de cînd orașul mai suportă docil
percheziția mîinilor
ca pe niște mingîieri fragile
pentru a te găsi.

— O lacrimă-n fereastră
schițează crochiul unei triste durdulii
(Și-un hi, hi, hi roșind după perdeaua afumată
sparge-ncăperea în țăndări de lumină)

A trecut atîta timp de la sacrificiu :
Imaginează-ți luna străpunsă de toate vîrfurile
acoperișurilor
pentru gustul cuvintelor tale
și părul meu retezat de lama sticloasă a umerilor
tînguindu-se unduitor,
săpînd șanțuri întunecoase
pentru o lungă autostradă pustie.

De-atîta timp un buldozer fosforescent mă traversează
nivelîndu-mi gîndul, colorîndu-l
amestecîndu-l cu pavajul străzilor !

La o fereastră — gîndul meu

De la o vreme
umbrele copacilor îmi întind cordoane verzi
peste străzile dezghețate
în patinajul cuvintelor începătoare —

Pînă la tine
lumina e-un bumerang de-un verde otrăvitor
și noaptea o carie pătimașă
în singurătatea deasă a lunii.

De la o vreme
acele ceasornicelor au uitat ora nașterii tale
și se îndreaptă spre un sens interzis
— femei străine cîrpindu-ți viața
într-o peticărie multicoloră
și zîmbetul tău timp, de soldățoi
(din poza făcută-n armată)
strălucitor
ca o monedă argintie la chenzină,
în buzunarul funcționarului —

De la o vreme
pisicile croșetează noi modele de acoperișuri
în torsul amantelor languroase...
...Și mîna ta...
scotocește orașul pînă la mine
precum milionarul falimentar
după pușculița cu mărunțiș zornăitor.

La o fereastră — gîndul meu
— diamant pentru geamurile noii tale locuințe !

nicolae macovei

Cunoscut ca pasionat partener de colocvii literare, cu intervenții prompte și obiective asupra lucrărilor propuse discuției, Nicolae Macovei și-a făcut îndelung simțită prezența în rîndurile membrilor de la cenaclurile literare „I. P. Pincio“ și „Mihai Eminescu“.

Generos în aprecierile și opiniunile sale critice, el s-a arătat mult mai zgîrcit în etalarea producțiilor proprii, dar, cînd a făcut-o, s-au remarcat scrupulozitatea alegerii și calitatea exponatelor proprii. Sporadic a mai publicat proză și poezie în revista „Amfiteatru“ sau în emisiunile radiofonice prin 1976—77. Știam că pregătește mai demult un volum de versuri intitulat „Un alt copac“ dar abia după trecerea cîtorva ani m-am reîntîlnit cu poemele sale, pe care le propun călduros sub egida „Luceafărului“.

Tudor George

Sărbătoare

Noapte.
Am turnat în pahare
și am ciocnit.
Erau aprinse doar patru luminări.
Ochii noștri.
În cameră mirosea a tei.
De la cuvintele pe care nu le rosteam.

Și răspunsurile ne înconjoară llăminde ca rechinii. Rechini pe care îi potolești dîndu-le o parte din tine, întotdeauna cea mai fragedă parte din tine.

Vine amurgul.
Țărmul ne așteaptă departe ca o iubită. Ca o iubită răbdătoare și limpede. Cu ea ne oblojim rănile.
Mîine vrem să ieșim iarăși în larg.

Înger

În fiecare casă se află un înger,
cu aripile strînse spre viitor.

Uitat de toți așteaptă.

Rar se împiedică de el un copil.
Îl mîngîie în treacăt, îl înveleș-
te cu un suris să nu răcească și
își vede mai departe de joacă.

Nu cere. Nu plînge. Privește.

Privește și numai el știe ce vede.

Praznic

Băuturi din belșug. Mîncăruri de-a valma. O femeie alunecă printre ei îndemnîndu-i să bea, să mănînce.
Să bea, să mănînce.

Seara crește în piepturi trandafiri de pe alte tărîmuri. O lună tîrzie și palidă se abate peste trupuri sătule. În chiote lungi se sărbătorește mortul.

Al fiecăruia.

Nimeni nu crede în umbre. Toma se bea, se mănîncă.
Alunecarea trandafirilor către spini.

Amurg

Vine amurgul.
Întreb cine sîntem cum întreabă înotătorul obosit în larg țărmul.

REPERE

Poezie persană

II

Ceilalți doi poeți din culegerea publicată de Otto Starck ridică probleme speciale de traducere, mai ales dacă sînt abordați cu aceleași mijloace care au impus versiunea românească a robaiurilor lui Omar Khayyam. În mod paradoxal, lirica „didactică“ a lui Saadi este mai puțin atrăgătoare pentru cititorul modern, cu toată dulcea legănare de vis oriental a distihului său perfect cizelat. Frapant rămîne, oricum, Hafez, unul dintre marii poeți ai lumii. Poeziile sale de dragoste închid în adîncimea lor imagistică toată amploarea trăirii care a tulburat dintotdeauna specia noastră prea simțitoare. Există în echivalența lui Otto Stark cel puțin un distih care ar putea să justifice apariția întregii cărți : „Hrăni pe-un trandafir cu singe o privighetoare, / pizmașul vînt înfipse-n ea toți spinii de sub floare“. Este halucinantă sugestia aflată în cele două versuri redate exemplar în românește. Îți trebuie un mare talent în propria ta limbă pentru a răsfrînge frumusețea bogată și plină de ascunzișuri a originalului persan. De altfel, chiar radiful folosit de Hafez pare atît de bogat în nuanțe și cu efect puternic în traducerea sa românească : „Somnul ochilor, urzind numai ispite — nu-n zadar e. / și cîrlionții — acelor bucle răvășite — nu-n zadar e. // Sarea vorbelor de duh amestecată / cu dulceața vorbelor meșteșugite — nu-n zadar e. // Viață lungă îți urez ! Țintind spre mine, arcul cu săgeți din genele ascuțite — nu-n zadar e. // Inimă, cînd plîngi de chinul despărțirii, / jelirea unei astfel de ursite — nu-n zadar e. // Trandafir cînd bate vîntul dinspre casa-i, / singur dacă-ți sfîșii straiele scrobite — nu-n zadar e. // Apă vie sorb din gura-i, căci fîntîna / din grupița de sub buzele iubite — nu-n zadar e“. Poetul Hafez are o gestică lentă și generoasă, cîntînd aparent pe o singură strună, aceea a iubirii, din care scoate însă și acordurile inconsistenței lumii, ale neroziei înțelepților și ale deșertăciunii științei. Este un poet complex, de la care ne-au rămas versuri de o puritate fără seamăn, traduse cu strălucire de Otto Starck. Mai puțin perfecte mi s-au părut robaiurile sale, ca și cele ale lui Saadi. Vecinătatea maestrului speciei este desigur dezavantajoasă pentru Hafez, cu toate că splendidele sale gazeluri pot și ele să umbrească orice alt fel de poezie. Hafez reprezintă în poezia orientală un adevărat mit, în legătură cu el se povestesc parabole semnificative pentru însăși condiția artistului, cum ar fi aceea care îl înfățișează lui Timur Lenk, spăimosul împărat, furios că poetul ar fi spus că ar da toată împărăția pe semnul de frumusețe al iubitei sale. Cum, ai vorbit tu așa, nenorocitule ? tuna împăratul. Hafez și-a dat atunci la o parte mantaua lui peticită, arătîndu-și trupul gol și îmbătrînit, și a exclamat : aș fi ajuns cum am ajuns, dacă n-aș fi fost atît de generos, prea puternice stăpîn ?

În legătură cu traducerea lui Otto Starck se ridică o problemă de atitudine față de materialul original. Avem sentimentul că echivalența românească eludează ceva din caracterul textului medieval, însușindu-și prea mult experiența literară de tip romantic. O anumită fluență factice pare că acoperă cu o strălucire ușoară bogăția de limbă veche care ar fi trebuit să fie vizibilă și în traducerea românească. Nu cunoaștem textul persan, din motive lesne de înțeles, fiindu-ne de tot inaccesibil, însă rezonanța versului lui Otto Starck este prea circumscrisă unei anumite perioade din literatura europeană, și îndeosebi din lirica românească de sfîrșit de secol trecut. Alte echivalențe europene, cu tot aparatul pe care-l presupun edițiile științifice, ne dau o idee mai exactă în legătură cu disonanțele originalului, chiar dacă nu sînt atît de atrăgătoare cum se prezintă cele pe care le avem acum în față. Nu contestăm deloc frumusețea și rafinamentul traducerilor lui Otto Starck, dar ne temem că mica lui „calofilie“ ar putea să îndepărteze uneori pe cititor de anumite sensuri, de aluziile și simbolurile care ar trebui să fie revelate prin context și prin note mai numeroase și mai exacte. Textele vechi nu reprezintă o poezie ușor lizibilă pentru contemporani, ele trebuie descifrate, etalate sub ochii lor cu întregul aparat exegetic pe care-l presupune o lectură adecvată. O obiecție aproape similară i s-a mai făcut lui Otto Stark, noi am dori să insistăm însă asupra textului însuși, care nu trebuie deloc „poleit“ prin efecte stilistice, ci revelat în lumina lui originală. Cartea de lirică persană a lui Otto Starck reprezintă, oricum, o victorie a gîndului curat și îndrăzneț, a celei mai frumoase iubiri de poezie.

Aurel-Dragoș Munteanu

● **MULT DISCUTATĂ** este cartea intitulată 1900, sub semnătura cunoscutei Rebeca West. Critica consideră ultima lucrare a scriitoarei drept un fel de album de familie anglo-american de la începutul secolului, plin de glume usturătoare și savuroase, redactate într-un stil foarte personal și imaginativ. Defectele personajelor sînt tratate cu îngăduință și umor, caracteristice unei lumi care nu suportase toate stresurile acestui secol. Un recenzent conchide : „O carte stimulativă, provocatoare și amuzantă“.

REVISTA STRĂINĂ

● **O FRUMOASĂ** evoluție a cunoscut în ultima vreme **Littérature chinoise,** reputata publicație condusă de Yang Xianyi, dedicată popularizării celor mai semnificative evenimente artistice din China. Revistă trimestrială, Littérature chinoise propune în fiecare număr un sumar echilibrat, în care face loc atît traducerilor din literatura clasică, cît și fenomenelor actuale de poezie și proză, de pictură tradițională sau modernă. De asemenea, un loc aparte este acordat informării la zi în legătură cu cele mai semnificative evenimente artistice, precum și cu spectacolele cele mai importante de pe scenele din China. În ultimul număr este remarcabilă îndeosebi apariția unei rubrici intitulate **Tineri poeți,** care va permite, așa cum anunță redacția, „să creeze o imagine a tendințelor diferite și a căutărilor din tînăra poezie chineză de astăzi“.

● **UN AMPLU** portret literar, presărat cu întrebări și răspunsuri, publică Yang Juan în revista „Literatura chineză“. Textul său este dedicat celei mai mari dansatoare pe care a produs-o China în ultimele decenii, celebra Dai Ailian, actualmente vicepreședintă a Asociației dansatorilor din China și membră a Consiliului Internațional al dansului de pe lîngă UNESCO. Trecîndu-și în revistă activitatea, Dai Ailian se referă la marile sale succese, la procesul formării personalității sale artistice și la unele probleme care privesc cooperarea internațională în domeniul dansului. Interesantă este explicația pe care marea artistă o dă numelui său : Dai Ailian se numește în realitate Wu Ailan (Ian înseamnă orhidee în limba chineză). Lian din numele actual înseamnă de fapt lotus. Este o simbolistică a numelor, pînă de înțelesuri.

● **JURNALELE** Sylviei Plath au fost editate de curînd de către Ted Hughes și Frances McCullough. Este vorba de o parte din caietele care ne-au rămas de la marea poetă, știindu-se că cei puțin unul dintre ele a fost distrus de către Ted Hughes, Katha Pollitt scrie în revista **Atlantic : „Biata** Sylvia Plath ! A existat oare vreodată o lebădă care să fi încercat mai mult decît ea să facă pe puiul de rață ? (...) Jurnalele sale conțin o scriitură splendidă, cu toate că eu cred, mai mult decît editorii săi, că cea mai bună lucrare a sa în proză poate fi considerată **The Bell Jar,** chiar dacă este plină de aluzii usturătoare. Dacă această carte nu răspunde la toate întrebările noastre, ea luminează totuși o serie de lucruri. Pînă cînd vom avea o bună biografie a Sylviei Plath, va trebui să ne mulțumim cu atît.“

● **O INTERESANTĂ** inițiativă editorială a fost recent salutată de întreaga presă culturală din Beijing. Este vorba de reeditarea mai multor tomuri ale unei celebre publicații apărută între 1921 și 1931, sub redacția lui Mao Dun și Zheng Zhenduo. Revista lunară de nuvele. Acum, publicația va apărea sub formă de exemplare fotocopiate, în cadrul unei serii de texte și documente. În anii '30, **Revista lunară de nuvele** era un cunoscut organ al Societății de cercetări literare, preconizînd o artă realistă, legată de aspirațiile maselor și de cele mai avansate idei ale epocii.

PSEUDO-CULTURA PE UNDE SCURTE (III)

Mecanismele oculte

Ce este, așadar, postul de radio „Europa liberă“ asupra căruia trebuie revenit obligatoriu atunci cînd e vorba de iluziile unor „provinciali“ români din străinătate. Omul care nu cunoaște mecanismele oculte ale diversiunii își poate imagina că „Europa liberă“ e un post de radio al românilor care trăiesc în Occident și pe care ascultătorul din Romania îl captează întîmplător. În realitate, nimic din aceste impresii nu este întemeiat, „Europa liberă“ nu se adresează ascultătorului de origină română aflat în străinătate, ci aproape exclusiv românilor din România. La Paris, de exemplu, emisiunile lui nu sînt recepționate decît foarte dificil și aceasta din pricină că emițătoarele, toate înfipte în Europa, au antenele îndreptate către răsărit. Din moment ce românul „emigrat“ nu poate asculta „Europa liberă“ rezultă net că țelul acestui post nu e de a-l informa pe acesta și de a-i crea, în străinătate, o viață culturală compensatorie, ci, după cum se vede, de a face propagandă adresată românilor din România. Acest tip de așa-zisă cultură făcută de un grup naturalizat în străinătate și destinată unei totalități naționale care își vede de cultura ei organica, e, trebuie să recunoaștem, o absurditate. Uimirea acelora care află acest lucru pentru intîia oară sporește considerabil atunci cînd el are la îndemînă documente oficiale, cu circulație internațională și care probează că „Europa liberă“ e o instituție în toată regula, cu raport anual, cu buget, cu un cadru organizatoric dragonic și toate cele ce țin de o propagandă insistentă și sistematică. Naivii care vedeau în „Europa liberă“ o inițiativă a unor voluntari săraci, gata să-și dea viața și micile economii pentru o „idee“ într-o caricaturală neo-cruciadă, au de ce să rămînă uluiți : acești voluntari sînt, pur și simplu, niște salariați care își fac „meseria“ la ordinele celor care îi plătesc. Și, într-adevăr, „Radio Free Europe“ („Europa liberă“) formează o organizație neguvernamentală americană, subordonată administrației de stat și Congresului S.U.A., prin intermediul comitetului pentru comerț, știință și transporturi, subcomitetul pentru comunicații. Consiliul care dirijează întreaga activitate a celor două posturi de radio se numește „Board for International Broadcasting“ — B.I.B.) și a fost înființat prin Legea publică nr. 83—129 din 1973, aprobată de Congres. Înseamnă aceasta că „Europa liberă“ s-a născut în 1973 ? Da și... nu. Este evident că abia în 1973 acestui post de radio i s-a dat cadrul legal deși el funcționa, cu mijloace „oculte“, de mai bine de douăzeci de ani. Sub aspect propriu-zis tehnic legalizarea „Europei libere“ a însemnat enorm. În 1974, „Radio Europa liberă“ avea 45 de emițătoare pe unde scurte dintre care numai 14 se aflau la puterea de 100 kilowați, apte, așadar, de o transmisiune efectivă. În numai doi ani (1975—1977) s-au instalat în R.F.G., la Biblis și Lampertheim, alte 12 emițătoare de puteri mari, iar în 1981 — încă 11 : 4 lîngă München, la Holzkirche și 7, la Gloria, în Portugalia. Alte 6 urmau să intre în funcțiune, în 1982, la Playa de Pals, în Spania. Adăugînd la acestea că licența de emisie în R.F.G., obținută în 1955, a fost reînnoită în 1978 iar aceea pentru Portugalia, operează pînă în 1992 (cu ajutorul corporației portugheze Raret) avem imaginea unei mișcări fără precedent de înnoire a capacității lor tehnice, premeditată, de altfel, și teoretizată larg în S.U.A. De unde pornise totuși acest post de radio, inițial „clandestin“ și pentru guvernul american ? În 1951, din R.F.G., de pe niște camioane ale armatei americane a început să emită un post de radio, recepționat foarte rău de populațiile Europei de Est. Era „Europa liberă“ în etapa embrionară, care, totuși, n-a durat decît un an, preluată, așa cum s-a probat, de Agenția Centrală de Investigații a S.U.A. („C.I.A.“, despre care cititorul român a aflat elemente foarte semnificative din reportajul romanesc al lui John Erlichmann „În spatele ușilor închise“). Finanțat inițial de aceasta dar și de un număr de contribuabili particulari, „Radio Europa liberă“ a fost considerat un timp, după cum observa revista „Business Week“, (august 1970), „o mică afacere“. Nu însă multă vreme căci de la an la an fondurile „particulare“ au scăzut enorm, apropiindu-se, de la o vreme, de zero. Rămîneau finanțele oculte, vărsate de C.I.A., bani despre care, însă, nu se vorbea nimic. Abia în 1967 postul de radio american C.B.S. a întreprins o investigație asupra rolului „Agenției Centrale de Investigații“ în subvenționarea „Europei libere“. Forțat de evenimente, președintele Johnson a ordonat procurorului general Katzenbach să efectueze o anchetă în urma căreia acesta a propus ca finanțarea acestui post de radio, alimentat cu bani de o organizație de spionaj, să înceteze. Din 1967, cînd se întîmplau toate acestea, și pînă în 1973, cînd s-a format „B.I.B.“ și, printr-o lege, s-a oficializat existența „Europei libere“, nu s-a făcut însă nimic. Se subînțelege, așadar că C.I.A. nu dorea să renunțe la o atît de serioasă rețea de propagandă anti-comunistă cum este „Europa liberă“. Scăpat, în 1973, de sub controlul „spionajului“, „Radio Europa liberă“ a intrat numai aparent în legalitate căci, așa cum a demonstrat Andrzej Czechowicz, ofițer polonez de contrainformații, infiltrat în secția poloneză a postului de radio, (autor al cărții apărută, în foileton, în România, „Șapte ani grei“) C.I.A. și-a văzut în continuare de treabă și își vede și astăzi. Tehnicile propagandistice ale C.I.A. sînt, de altfel, fundamentul activității „Europei libere“. Este vorba de trei metode de propagandă denumite codificat „propaganda albă“, „propaganda neagră“ și „propaganda cenușie“. Diferențele de conținut și de... culoare nu sînt, însă, esențiale din punctul de vedere al scopului urmărit. Toate țintesc crearea unor imagini falsificate asupra realităților lumii de azi și respectă ideea divulgată de James Brown, fost director al B.I.B., după care : „obiectivul nostru final este acela de a elibera popoarele din Europa răsăriteană de sub dominația comunistă“. Este util să clarificăm, totuși, mecanismele acestei propagande anti-comuniste. Propaganda „albă“ utilizează, de obicei, materiale provenite din surse oficiale, conținînd noutăți culturale și artistice, aparent inofensive (cum ar fi prezentarea modului de viață occidental, viață culturală, muzică rock și pop). Valoarea psihologică a unor astfel de colaje de imagini voit paradiziace poate fi, pentru ascultătorii nepregătiți și fără lucidități, considerabilă.

„Propaganda neagră“ vehiculează, în general, materiale **fabricate,** dar puse pe seama unor instituții inexistente ori a unora care există însă care habar nu au că ar fi transmis asemenea știri. Dintr-o asemenea „uzină“ de știri artificiale poate să iasă, evident, orice artizanat.

În sfîrșit, „propaganda cenușie“, cea mai insistent folosită la „Europa liberă“, combină informații parțial reale cu acelea integral false alcătuind știri cu aspect precis care nu pot fi însă verificate complet. Ascultătorul care identifică, ici și colo, elemente pe care le cunoaște, poate fi adeseori indus în eroare de asemenea fabricații, punînd noutățile, confecționate de „Europa liberă“, pe seama unor lacune personale de informație.

Este ușor de observat că un sistem propagandistic care lucrează în acest fel pune preț pe psihologie și, într-adevăr, aceasta e și teoria îmbrățișată mai recent de C.I.A. Ea înlocuiește, așa cum s-au și pronunțat unii dintre speakerii ei, strategia directă a răzvrătirii populare cu „strategia indirectă a luptei psihologice și ideologice contra socialismului“.

Acestea fiind, în linii mari, tehnicile propagandistice, să examinăm acum organizarea și funcționarea postului de „Radio Europa liberă“, așa cum rezultă din „Raportul Anual“ către președinte și către Congresul S.U.A., prezentat la 31 ianuarie 1982 și publicat ulterior. „Radio Europa liberă“ („Free Europe“) transmitea în 1981 programe în 20 de limbi („Raport Anual“, pg. 3). Secția română se afla, într-un clasament al orelor de transmisiune, pe locul 5, aflîndu-se în grupa a II-a de importanță politică, din patru grupe totale. Din 13 ore de emisiune zilnică ale secției române, dintre care 6 ore de „repetări“ aproape 3 ore erau destinate în fiecare zi comentariilor culturale și politice („Raport Anual“, pg. 4, figura 2). Din programul „român“ (prezentat comparativ cu acela în alte limbi) rezultă că 32,2% din emisiuni sînt destinate „știrilor“, mult mai puțin decît la alte secții. „Corespondenților“ le e destinat aproape cel mai restrîns spațiu : 0,7%. „Orientarea ascultătorilor“ nu se face la secția română, iar diferite alte emisiuni, în proporție de 19%, sînt mult mai puțin apreciate decît la transmisiunile în alte limbi. În schimb, „analiza noutăților“ (13,4%) și, „spectacolele muzicale și de varietăți“ (26,7%) au o proporție zdrobitoare față de aceea din alte secții. Procentele spun multe și ele indică faptul că, pe de o parte, secția „română“ trebuie să atragă ascultătorul mai ales prin „inofensivele“ emisiuni muzicale și pe de alta să-l „intoxice“ **cu analize dirijate de „știri“,** considerîndu-se că în acest moment, situația politică românească nu este turbulentă și necesită metode speciale de atragere („Raport Anual“, pg. 7, tabelul 3).

Aceste programe erau asigurate, în 1980, la secția română de 47 de salariați, în 1981 — de 49, iar în 1982 de circa 60. Adăugînd că anchetele interne asupra „violărilor politice ale regulamentului“ nu s-au produs la secția română („Raport Anual“ pg. 12—13) deși existau numeroase probe care să îndreptățească astfel de investigații, rezultă clar faptul că, în acest moment, conducătorii „Europei libere“ au în vizor România și îi acordă o atenție specială. Cu toate acestea „Europa liberă“ nu este singurul canal antiromânesc, ea cuprinde o rețea vastă a cărei semnificație este, la descrierea cea mai sumară, limpede.

Artur Silvestri

Antonio de Guevara

Țăranul de la Dunăre

— FRAGMENTE —

Istoric și cronicar spaniol, Antonio de Guevara s-a impus prin lucrarea „Libro aureo del gran emperador Marco Aurelio con el Relox de principes" (1529), care s-a bucurat de un larg ecou în epocă și mai tîrziu, cunoscînd numeroase versiuni aproape în toate limbile Europei. Elenistul elvețian Casaubon (1559—1614), susținea că nu a existat o altă carte, în afara Bibliei, care să fi fost mai mult tradusă pe vechiul continent.

La noi, Nicolae Costin a tălmăcit această lucrare după versiunea latină „Horologii Principum sive de Vita M. Aurelii imperatoris", traducerea sa — „Ceasornicul domnilor" — fiind cea dintîi cunoscută în aria de cultură din sud-estul Europei. Dintre poveștile cuprinse în această carte, cu pronunțat caracter pedagogic, celebră a devenit „El villano del Danubio", referitoare la un locuitor din ținuturile germanice ale Dunării, care reproșează senatorilor romani felul în care aceștia îl tratau pe cei din neamul său. Prezentăm fragmente dintr-o nouă traducere românească, realizată după originalul spaniol al povestirii lui Antonio de Guevara.

În anul zece al domniei bunului împărat Marc Aureliu, se abătu asupra Romei o epidemie de ciumă, și cum era o ciumă ingrozitoare, împăratul se retrăsese la Campania, o regiune care la vremea aceea era ferită de pericolul bolii, dar era și foarte secetoasă și lipsită de cele necesare. Totuși, împăratul se duse acolo împreună cu toți senatorii mai importanți ai Romei, deoarece atunci cînd bîntuie ciuma oamenii nu caută locuri de răsfăț, ci locuri unde să-și salveze viețile. Dar îmbolnăvindu-se de friguri, la Campania chiar, cum se cuvenea, potrivit rangului său, la palat se strînsese o mulțime de oameni învățați, medici, care să-l trateze, și filozofi care să se întrecă în dezbateri aprinse. Căci prințul își ordonase în așa fel viața, încît despre război se vorbea numai în lipsa lui, în schimb în prezența sa se discuta numai despre știință. Într-o zi, cînd Marc Aureliu era înconjurat de senatori, de filozofi, de medici și alți oameni înțelepți, se întîmplă să se pornească între ei o discuție aprinsă despre Roma, cît de schimbată se afla ea, nu numai în privința edificiilor, care, toate erau ruinate, dar chiar, mai mult, în privința moravurilor care, în totalitatea lor, se aflau în plină decadență, iar cauza acestui rău provenea din faptul că Roma era plină de linguși, și mai ales din faptul că nimeni nu îndrăznea să spună adevărul. Auzind acestea și multe altele asemănătoare, împăratul Marc Aureliu luă cuvîntul și începu să le povestească o întîmplare vrednică de a fi luată în seamă, zicînd : «În primul an al consulatului meu, a sosit la Roma un biet țăran de pe malul Dunării pentru a cere Senatului să i se facă dreptate împotriva unui censor care își făcea de cap acolo în orășelul lui ; într-adevăr, el știuse să-și prezinte atît de bine plîngerea, și să exagereze într-atît nedreptățile pe care judecătorii le făceau în țara lui, încît eu tare mă îndoiesc că Tulliu ar fi știut să o facă mai bine, și nici chiar celebrul Homer să le scrie. Țăranul acesta avea o față mică, buzele mari și ochii adînciți, o înfățișare severă, părul zburlit, capul neacoperit, încălțămintea din piele de porc-gbimpos, surtucul din păr de capră, la brîu o cingătoare din trestie de mare, barba lungă și deasă, sprîncenele îi acopereau ochii, pieptul și gîtul le avea acoperite de păr ca de urs, iar în mînă avea un ciomag de măslin sălbatic. Firește, eu cînd l-am văzut intrînd în Senat, mi-am închipuit că este un animal cu înfățișare de om, dar apoi, după ce l-am auzit ceea ce a spus, am gîndit că trebuie să fie unul dintre zei, dacă există cumva zei printre oameni. Dacă te speria înfățișarea, nu mai puțin înfricoșătoare îi erau spusele. Pe atunci la ușa Senatului așteptau oameni mulți și feluriți pentru a rezolva tot soiul de afaceri ale provinciilor lor. Dintre toți, primul care a vorbit a fost acest țăran, mai întîi din curiozitate pentru a vedea ce are de spus acest om atît de monstruos, iar apoi pentru că senatorii aveau obiceiul să asculte la început plîngerile celor săraci iar nu cererile celor bogați. Luînd, așadar, loc în mijlocul Senatului, acest necioplit începu să vorbească, foarte pe larg, despre ce îl îndemnase să vină, tot atît de cutezător, pe cît îl arăta îmbrăcămintea sa neobișnuită, și spuse următoarele : «O, senatori romani, o, popor fericit ! Eu, necioplitul Mileno, locuitor din Ripariios, de la Dunăre, vă salut pe dumneavoastră senatori romani care sînteți adunați aici, și rog pe nemuritorii zei să-mi îndrepte limba pentru ca să zic ceea ce este bine pentru patria mea, iar pe dumneavoastră să vă ajute să mă înțelegeți ca să puteți guverna mai bine republica, deoarece fără voința și sfaturile zeilor, nu putem face nimic bun, și nu ne putem îndepărta de rău. Trista ursită permițînd, și zeii noștri, înverșunați, părăsindu-ne, nenorocirea ne-a fost așa de mare și vouă norocul vi s-a arătat atît de favorabil, încît aroganții căpitani ai Romei au luat prin forța armelor țara noastră, Germania. Și nu fără motiv zic că la vremea aceea zeii noștri se aflau înverșunați pe noi, pentru că de-ar fi fost altfel, inutil este să vă mai spun că voi nu ne-ați fi învins. Mare este slava voastră, o, romani ! pentru victoriile voastre și pentru triumfurile pe care în multe regate le-ați obținut. Însă ticăloșia voastră, care va părea și mai mare în secolele care vor veni, pentru cruzimile pe care le-ați făcut, pentru că trebuie să vă fac cunoscut, dacă nu știți, că în timp ce potlogarii aleargă înaintea carelor triumfale și strigă : «Să trăiască, să trăiască invincibila Roma !», pe de altă parte sărmanii captivi spun, în inimile lor, către zei : «Dreptate, dreptate !».

Strămoșii mei au venit în ținuturile de lîngă Dunăre, cînd nu le-a mai plăcut pămîntul arid ; dar atunci cînd apa nestatornică începe să-i mai bucure se întorceau la pămîntul dintîi. Căci dorințele și condițiile oamenilor fiind felurite și schimbătoare, într-un timp fug de pămînt pentru a se reîmprospăta pe lîngă ape, iar în altul înspăimîntați de apă, se refugiază pe pămînt. Însă, o, romani ! iată ce doresc să vă spun. Lăcomia voastră față de bunurile străine a fost atît de mare, iar aroganța voastră de a supune alte țări atît de fără de limite, încît nici marea cu abisurile ei nu v-a putut fi egală și nici pămîntul cu cîmpiile lui. O, ce mare mîngîiere este pentru oamenii zbuciumați, gîndul și credința că există zei drepți, care le vor face dreptate ! Altminteri, dacă cei zbuciumați nu ar avea siguranța că zeii se vor răzbuna pe dușmanii lor, singuri și-ar fi luat viața. Este de datoria mea să vă spun acestea pentru că eu cred în răzbunarea zeilor drepți, care, așa cum voi fără dreptate ați pornit să ne alungați din casele și din pămînturile noastre, la fel ei vor face să vină alții să vă izgonească și pe voi din Italia și din Roma voastră. Acolo, în țara mea, Germania, avem credința nedezmințită că acela care prin forță ia ceea ce nu-i aparține, va pierde dreptul pe care îl are asupra propriilor sale lucruri, și eu aștept de la zeii cei buni ca să se împlinească și la voi ceea ce noi socotim, din cîte am trăit, a fi regulă de viață. După cuvintele grosolane pe care le spun și după îmbrăcăminte, puteți ghici foarte bine că sînt un țăran necioplit. Dar toate acestea nu mă împiedică să știu cine este cel ce are dreptate, și cine este cel care se poartă ca un tiran. Eu și necioplitii din categoria mea, cu toate că nu ne pricepem să vorbim frumos, nu înseamnă că nu putem ști ce este bine și ce este rău. De aceea, aș spune doar că tot ceea ce oamenii răi spoliind au adunat în multe zile, zeii le vor lua totul într-o singură zi, și dimpotrivă, tot ceea ce oamenii cei buni au pierdut în ani mulți, zeii le vor înapoia într-un ceas ; pentru că, adevăr este, că de vreme ce toți cei răi sînt bogați și prosperi, asta nu vine din faptul că zeii o doresc, ci numai pentru că ei o permit. Și dacă acum ne plîngem că ei tolerează prea mult, și dacă suferim, va veni însă timpul cînd zeii vor pedepsi pe toți cei ce vor trebui pedepsiți. Credeți-mă, o, romani ! și nu vă îndoiți de un lucru, anume, că după dreapta agoniseală prin părinți, urmează meritata pagubă prin fii. Acolo, în țara mea, mulți, de multe ori, se miră care să fie cauza că zeii nu le iau celor răi ceea ce au agonisit așa cum au agonisit. După mine, raționea faptului este ca zeii, prefăcîndu-se a nu-i lua în seamă, îi lasă să adune, puțin cîte puțin, multe lucruri, ei apoi, cînd sînt mai lipsiți de griji, le răpesc totul ; pentru că judecata dreaptă a zeilor este următoarea : deoarece au făcut rău multora, fără nici un motiv, să vină alții care, pe bună dreptate, să le facă rău lor. Este lucru sigur că ce omul înțelept, și care, se presupune a fi înțelept, este imposibil să-l ispitească ceva ce îi este străin, deoarece, altminteri nu va avea nici o

Mariana Popa : „Înțelepciune"

satisfacție de la aceste lucruri, amintindu-și că ceea ce are a obținut în mod necinstit. Nu știu, romanilor, dacă mă înțelegeți, însă pentru a mă înțelege mai bine vă spun că sînt îngrozit, revoltat chiar, privitor la următorul lucru : cum este posibil ca un om care posedă ceva ce nu-i aparține, poate să stea liniștit, cum poate să doarmă măcar și un singur ceas, cînd știe foarte bine că a nesocotit pe zei, că pe locuitori a scandalizat, că pe dușmani a mulțumit, că pe prieteni i-a îndepărtat, că pe cei de la care a furat i-a vătămat. Cum, deci, mai poate dormi liniștit cînd viața chiar îi se află în pericol, pentru că în ziua în care cineva s-ar hotărî să-mi răpească gospodăria, în chiar ziua aceea eu m-aș hotărî să-i iau zilele. Criminal față de zei și infam printre oameni este acel om ale cărui dorințe sînt atît de cinești și ale cărui fapte și dorințe sînt atît de neînfrînte, încît sărăcia semenului să i se pară bogăție, iar bogăția proprie să i se pară sărăcie. Nu-mi pasă că un asemenea om este grec, sau barbar, că este roman, că nu se află de față sau că este prezent ; spun apăsat că este și va fi blestemat de zei, considerat odios de oameni cei care fără pic de omenie vrea să schimbe reputația cu ticăloșia, dreptatea cu nedreptatea, onestitatea cu tirania, adevărul cu minciuna, lucrul cert cu cel îndoielnic, care este nemulțumit de ceea ce are, și suspină după ceea ce aparține altuia. (...).

Desigur că v-ați gîndit că am spus tot ce am avut de spus și de fapt nu este așa ; mai am de spus cîteva lucruri care vă vor înspăimînta mult auzindu-le, și fiți siguri că eu nu mă tem să le zic, din moment ce vouă nu vă e rușine să le faceți ; pentru că o vină devenită publică nu mai suportă o pedeapsă secretă. Sînt îngrozit de voi romani, că ne trimiteți așa cum ne trimiteți niște judecători atît de ignoranți și de proști, căci jur pe nemuritorii zei că ei nici măcar nu știu să ne facă cunoscute legile voastre, și cu atît mai puțin să le înțeleagă pe ale noastre ; și acest rău provine de la faptul că ne trimiteți acolo, nu pe cei mai în stare să administreze după dreptate ci pe cei care au mai mulți prieteni la Roma. Presupun că dumneavoastră din acest senat oferiți posturile judecătorești mai degrabă pentru a stingheri, decît pentru a rezolva, și asta este prea puțin ce se poate spune cu privire la ceea ce ei acolo se încumetă să facă. Ce dispoziție anume le dați voi aci, eu nu știu ; însă ceea ce fac ei acolo, eu vă pot spune. Judecătorii voștri iau tot ce li se dă în public și primesc mită atît cît pot în ascuns ; pedepsesc cu severitate pe sărac, și trec cu vederea vinile celor bogați ; admit multe fărădelegi pentru a avea prilejul de a aduna tot atîtea sperțuri. Neglijează conducerea orașelor pentru a se deda plăcerilor și viciilor. Și fiind ei cei datori să potolească scandalurile, ei sînt cei mai mari scandalagii. Cel care nu posedă avere, este de prisos să le ceară să i se facă dreptate. În sfîrșit, din faptul că ei aparțin Romei, nu rezultă că le e teamă să fure țara lor. Ce înseamnă asta, romanilor? Aroganța voastră în a comanda și lăcomia prin furt nu va lua sfîrșit niciodată? Spuneți-ne ce doriți, și nu ne mai faceți să suferim atît. Dacă aveți ceva cu fiii noștri, atunci puneți-i în fiare și luați-i sclavi, pentru că nu îi puteți lega cu fiare mai mult decît pot duce, însă de perceptori și de biruri i-ați încărcat mai mult decît pot suporta. Iar dacă aveți ceva cu bogățiile noastre, duceți-vă și luați-le pe toate. Este doar știut că este mai plăcut să trăiești sărac, decît bogat și cu veșnica părere de rău că trebuie să mori părăsindu-ți averea. Dacă vă temeți că noi, toată țara, ne vom răscula, căci după cum ne-ați furat și maltratat, m-aș mira să nu vă gîndiți la așa ceva, atunci asigurați-vă dumneavoastră că țara nu va fi depopulată, și eu vă asigur că ea nu se va răscula. Dacă nu vă mulțumesc serviciile noastre, trimiteți-ne să ni se taie capul ca pe niște criminali, pentru că mai blînd va fi cuțitul pe giturile noastre, decît este tirania voastră în inimile noastre. Vă dați seama ce ați făcut, o, romani? Noi toți din acea țară nenorocită ne-am jurat să nu ne mai apropiem de femeile noastre și să omorîm pe proprii noștri copii, și asta pentru a nu-i lăsa în mîinile unor tirani atît de cruzi așa cum sînteți voi, pentru că mai degrabă dorim să moară decît să trăiască în robie. Disperați, sîntem hotărîți să suferim chinurile arzătoare ale cărnii în tot acest timp, cît mai avem viață, și asta cu scopul ca nici o femeie să nu rămînă însărcinată, deoarece dorim să suferim în renunțare douăzeci sau treizeci de ani, decît să lăsăm pe copiii noștri sclavi pentru totdeauna. Dacă este adevărat că vor avea de suferit copiii noștri ceea ce am avut de suferit noi, bieții părinți, atunci nu numai că este bine să nu-i lăsăm să trăiască, dar chiar este mult mai bine să facem astfel ca ei să nu se nască. Nu s-ar fi putut ajunge, aici, romani, dacă țara luată cu forța ar fi fost mai bine condusă, pentru că atunci nenorociții de captivi, văzînd că li se administrează dreaptă justiție, ar fi uitat de tirania trecută și și-ar fi îmblînzit inimile lor. Este adevărat că atunci cînd venim să ne plîngem de ofensele pe care cenzorii voștri ni le produc, ofense pe care voi cei ce vă aflați aci în acest senat, nu le auziți însă, iar în clipa cînd sînteți decișî să ne ascultați, sînteți foarte dibaci în a lua măsuri, în așa fel încît atunci cînd v-ați hotărît să îndreptați niște moravuri rele, nu mai aveți ce, deoarece întreaga republică este deja ruinată. Vreau să vă zic cîteva lucruri din acestea ca să le știți și pentru ca în același timp să le îndreptați. Un om sărman, prea sărman, vine aici să vă ceară dreptate, și cum nu are bani pe care să-i ofere, și nici vin care să-l prezinte, și nici untdelemn care să-l promită, și nici purpură care să o ofere, și nici protecție de care să beneficieze, și nici prietenie de care să se poată servi după ce-și face plîngerea, în senat i se dă satisfacție verbală, spunîndu-i-se că în scurt timp i se va face dreptate. (...) Se mai întîmplă uneori să vină la acest senat să se plîngă unii dintre cei fanfaroni, și asta mai mult din vicleșie decît din faptul că au dreptate, iar voi senatorii, dînd crezare cuvintelor lor strîmbe și lacrimilor lor simulate, însărcinați apoi pe un cenzor să meargă la fața locului să constate și să judece acele plîngeri; iar după acest dute-vino al acestuia voi aveți, drept urmare, mai mult de furcă cu îndreptarea și repararea nedreptăților pe care acest judecător le-a comis, decît cu josniciile ce existau în acel oraș. Doresc, romanilor, să vă povestesc viața mea, și prin ea să vedeți cum o duc cei din țara mea. Eu trăiesc din bătutul ghindei cu prăjina iarna, și din secerișul grînelor vara, și uneori pescuiesc atît cît am nevoie pentru nevoile zilnice, cît și pentru a-mi folosi timpul, în așa fel încît aproape toată viața mi-o petrec pe cîmp sau în munți, și dacă nu știți pentru ce, ascultați, că vă spun imediat. Văd atîtea tiranii la cenzorii voștri, bieții săraci sînt furați în asemenea hal, există atîtea neînțelegeri în acel colț de împărăție, se permit atîtea pagube pe acel pămînt, biata republică este atît de mult jefuită, sînt atît de puțini oameni care să respecte preceptele morale, și îmi este atît de mică speranța că acest senat va îndrepta lucrurile, încît am hotărît ca om nenorocos ce sînt, să fug din casa mea și de soața mea, pentru ca ochii mei să nu mai vadă blestemății. Prefer să pribegesc singur pe cîmpii, decît să mai văd pe locuitorii acestei țări plîngînd, și afară de asta, animalele sălbatice, dacă nu le faci nimic, te lasă în pace, pe cînd blestemății de oameni, cu toate că le aduc servicii, mă necăjesc. Mare e supărarea să suferi o lovitură a soartei, însă și mai mare este necazul atunci cînd începi să simți răul și să nu poți să-l remediezi. Însă supărarea nu are egal atunci cînd pentru pagubele mele există leac, iar acela care poate să le rezolve nu vrea, și cel care vrea nu poate să le rezolve. O, cruzi romani! nu știu dacă simțiți ceva din ce simțim noi, în special eu, care vă vorbesc, căci numai reamintindu-mi, și ochii mi se umezesc, limba mi se înțepenește, membrele mi se înmoaie, inima îmi leșină, măruntaiele mi se deschid, carnea mi se topește; ce situație e acolo, în țara mea, spuneți-mi, văzîndu-le toate cu mîinile? Sînt, într-adevăr, mul'e și grave cu ochii, auzindu-le cu urechile și pipăindu-le lucrurile de care suferă trista Germanie, dar zeii cei miloși încă ne poartă supărare. Eu vreau să vă rog ca din cuvintele mele să faceți sau să nu faceți caz ci doar vă rog să înțelegeți bine ce vă spun; pentru că, presupunînd că sînteți dispuși să vedeți, veți vedea că greutățile care ne vin de la oameni, între oameni, cu oamenii și din mîna oamenilor, nu sînt prea mari pentru a nu putea fi suportate ca oameni. Vorbind drept, și cu îndrăzneală, dacă aș fi povestit în amănunt despre toate greșelile care pornesc de la acest senat, și despre toate nedreptățile pe care judecătorii voștri le comit în acel nenorocit colț de imperiu, s-ar fi întîmplat una din două: sau eu aș fi fost pedepsit dacă era minciună, sau voi ați fi fost destituiți dacă era adevărat.

În românește de Esdra Alhasid

CHINA 82 (III)

În pădurea de „stele"

SPECTACOLUL LUMII

văzut de Ioan Grigorescu

O palmă a mîngîiat netezimea acelei lapide negre acoperită cu caractere chinezești și atunci am simțit un fior străbătîndu-mi ființa. La fel, cu șaptesprezece ani în urmă, la primul meu drum aici, o mînă pe care o iubeam, venerind-o pentru harul ei de a însufleți lemnul și piatra, a mîngîiat suprafața uneia dintre sutele de „stele" de la Beilin, lîngă Xian. Era mîna sculptorului transilvănean Vida Geza, om capabil să dezlege tainele tuturor pădurilor, să îmblînzească bufnițe și să croiască din rădăcini de stejari chipuri de maramureșeni, știind ca nimeni altul să „citească" în cercurile de copac zodia pămîntului. Împreună cu el am căutat în toamna lui 1965 urmele moldoveanului Nicolae Milescu Spătarul prin îndepărtata țară de pe Fluviul Galben. Șaptesprezece cercuri au tras de atunci în jurul inimilor lor copacii pămîntului, iar Geza Baci s-a dus între timp să cioplească maramureșeni prin lumea blajinilor, dar aici, la Beilin, pădurea de „stele" a rămas neclintită, așa cum stă de cînd a fost înălțat lăcașul ei pus să ocrotească înțelepciunea Chinei clasice înscrisă în cărțile ei de piatră.

Un cîrd de broaște țestoase-gigant cioplite în granit negru poartă pe carapacele lor plăcile înalte de trei metri acoperite cu caligrafia savantă a marilor scribi care au știut să dea grai pietrei cu penele lor de oțel. O bibliotecă din Alexandria Orientului cruțată de flăcări și de intemperii pentru a ne ajunge ca o pildă a ceea ce ar fi fost vechile tezaure de înțelepciune ale omenirii dacă obtuzitatea prostiei și a războaielor ar fi fost mai blîndă cu ele. Cea mai importantă colecție a tezaurului este constituită de o duzină de lucrări întocmite în anul 837, sub dinastia Tang, cărela i s-a adăugat a treisprezecea „carte", așa-numita „Mengzi", toate laolaltă acoperind 114 „stele" cu inscripțiile săpate pe ambele fețe ale lapidelor, totalizînd 650 000 de caractere chinezești. Aceasta este celebra „Kaicheng Shijing" despre care, pe drept cuvînt, se spune că ar fi cartea cea mai voluminoasă și cea mai grea din lume.

Academia lui Cung Fu-tzi, cunoscut în Occident sub numele de Confucius, tezaurizează aici nu mai puțin de 1093 de „stele" înalte de cîte 2 metri și late de 120 centimetri. Acest Socrate al Orientului a lăsat în avuția înțelepciunii umane o vastă mostenire concretizată în sistemul său de reguli de comportament. Numai „Cartea odelor" (Shi Jing) conține peste 300 de poeme, imnuri și cîntece de dragoste selecționate de Confucius din opera unor artiști anonimi trăitori în prima jumătate a mileniului dinaintea erei noastre, toate menite să exprime convingerea înțeleptului că poezia naște în om sentimente de bunătate și noblețe de spirit. De nu mai puțină prețuire s-a bucurat între artele cultivate de școala lui Confucius muzica, socotită de marele mentor drept expresia supremă a limbajului omenesc, „sursă de alinare și de primenire a sufletului, născătoare de înălțătoare elanuri și alese bucurii".

Se spune că printre cei „72 de înțelepți" aleși de Confucius dintre discipolii săi, bătrînul filosof tinea în mod deosebit la cîțiva, printre care Zi Lu, Zi Gong, Zai Wo, Zi Xia, Ran Yu și Yan Hui. Atitudinea lui față de acestia era dictată de personalitatea și de propriile trăsături de caracter ale fiecăruia. Nu-i plăcea să fie adulat, nici să nu fie contrazis de cei ce îi urmau învățăturile. Docilitatea excesivă a lui Yan Hui, care niciodată nu cuteza să exprime o opinie diferită de cea a maestrului său îl irita pe Confucius, suscitîndu-i următoarea remarcă demnă de a fi reținută de oricine se socoate cît de cît înteligent : „Yan Hui este întrutotul de acord cu orice aș spune! Lucrul acesta nu este bun nici pentru el, nici pentru mine!"

Pe una din „stelele" de la Beilin sînt săpate versurile ultimului cîntec al lui Confucius, rostit pe patul de moarte, în anul 479 înaintea erei noastre: „...Și muntele Taishan se năruie / Și grinzile se prăbușesc. / Asemenea pomilor ce dau prea multă umbră / Se rupe ginditorul de tot ce-i pămîntesc..."

O, broastele acestea țestoase, simbol al longevității, strivite de povara scumpă a gîndurilor celor de demult, oare n-au obosit să se tîrască prin istorie, rezistînd atît de stoic tuturor vicisitudinilor și vînturilor de nebunie ce au bîntuit peste acest pămînt? Cu șaptesprezece ani în urmă abia am fost lăsați să pătrundem în „pădurea de stele", și asta numai la insistențele lui Vida Geza, care auzise despre comoara din Beilin și, pasămite, ca sculptor, nu vroia să vadă altceva decît cum erau cioplite acele țestoase, ferecate atunci sub șapte lacăte sore a fi ferite de furia demolatoare a unor inconstienți contestatari ai valorilor trecutului. Acum, după atîția ani, am putut păși în același loc pe ușă larg deschise, printre sute de vizitatori chinezi și străini. Nimic nu fusese distrus, nimic nu suferise nici măcar o stîrbitură. Broastele ce cărau povara luminii aducîndu-ne-o peste veacuri, doar adormiseră puțin în întunericul pe care-l mai cunoscuseră, poate, cîndva, și nu făcuseră decît să se mai vire încă o dată, cu „stelele" lor, sub obrocul vremelnicei uitări... Și parcă simțeam căldura palmei prietenului meu pe lapida neagră, netedă, lucioasă, acoperită de caligrafia lui Wang Xizhi, cel mai strălucit „potigraf" în piatră din China premedievală... Mîna aceea care prin gestul ei parcă stringea mîna unui alt vrăjitor de peste veacuri și de peste mări și țări...

Mai aveam să revăd pagoda Dayan care, de 1330 de ani, domină cu cele șapte etaje ale sale panorama Xianului. Cînd masiva construcție nu avea decît 1313 ani am urcat într-o suflare spirala zigzagată a celor 230 de trepte care duc spre platforma ei superioară ; acum pasul îmi cere răgaz, căci am exact vîrsta de acum șaptesprezece ani a lui Vida Geza. Mi-aduc însă aminte cum am ascultat amîndoi aici povestea cărturarului călător Xuanzang, care a pornit-o din acest loc spre India în anul 612, pentru a se întoarce după șaptesprezece ani, cu 75 de cărți traduse de el în chineză din literatura hindusă. 75 de cărți în 17 ani! Încă nu apăruse „norma" unei singure cărți pe an, căci mai era loc pentru lumină. O gravură a timpului său mi-l arată pe Xuanzang la drum, cu un uriaș stelaj în circă făcut din bambus împletit. Din încărcătura adusă de el în spate, înălțată pînă deasupra creștetului, ca un rucsac de „hippy" din zilele noastre, se prelungește o vergea orizontală în virful cărela atîrnă un felinar, așa cum își poartă astăzi lumina operatorii cinematografici solitari. Și eu sînt înhămat la povara unei camere de filmat, și duc cu mine cîteva zeci de role ce mi se par grele ca plumbul, revenind în același loc, aidoma lui Xuangzang, după 17 ani. În traistă am însă mai putine cărți pe care pentru a le scrie n-a trebuit să învăț nici chineza, nici hindusa. A umbla cu spor — asta mi-e deviza. A aduce pilde de pe la alții și a le înfățișa altora ce avem noi, românii, mai bun în sufletele noastre : setea de cunoaștere și bucuria de a spune...

Pagoda Dayan este patrulateră, cu clopote agățate în colțurile fiecărei streașini, pentru ca vîntul să le miște și să le facă să sune întru îmbucurarea celor ce au urechi să le audă. Aici, după îndelungata lui pelegrinare, „venerabilul" Xuangzang (formele de apelațiune la chinezi sînt întotdeauna marcate de deferență), și-a continuat pînă la capătul vieții traducerea și redactarea cărților din tezaurul literaturii laice și religioase hinduse : Vedele, Rammayana, Mahabharata, scrierile buddhiste. S-au scurs de atunci zeci de veacuri. S-au dus în uitare împărați temuți, cărturari corupți, despoți și potentați pe cît de obtuzi pe atît de cruzi. Cărțile drumețului au rămas. Vîntul clopotar măsoară anotimpurile. Ovăzul sălbatic a fost semănat de păsările cerului pe streașinile pagodei unde și-a scuturat grăunțele în așteptarea primăverii. La poarta pagodei, în cîteva cuptoare meșterite din tabla unor butoaie goale se rumenesc în dogoarea jarului cartofi dulci chinezești. Miezul lor cristalin e galben ca șofranul. Le simți fierbințeala pe buzele crăpate de vînt, și parcă surîsul fetei care ți i-a pus în palmă are gust de măr copt.

BALCANICE

SVETLANA HRISTOVA-IOȚICI

Răstigniri (8)

Mă odihnesc îndelung precum o taină
a cerului.
O floare roșie sub sînul sting îmi tresare
Precum soarele-n urma culmilor la
Sveți Naum.
Mă gîndesc :
Ce se va naște aici ?
Ce va să moară aici ?
Oare gîndul acela a născut rugina
De-a rămas ziua în spatele colinei ?
Un corb negru în femeia răstignită
se-nvîrte.

În românește de Dumitru M. Ion

SPORT

Drumuri, drumuri...

Drumuri. Petreceri sfinte. Februarie și-a pierdut sania — lemnele și cuiele și rana din palmă. Biiguia în mine, fragedă, credința că vin zăpezile. Aurul visării. Ne-au rămas, spre bucuria clipei, drumurile. De bătut cu pasul. Luna scrie psalmi pe furia cărării, orice fugă din oraș ne izbăvește de nebunie. Ne așteaptă doaga muntelui. E acolo un pinten de stîncă. Ne cunoaște și ne cheamă, aplecat, un dor al cîmpiei. Lupi, iepuri, vulpi. O șură de paie cît amiaza unei veri răsfățate cu pepeni strînge brumă, frig și ger pentru o noapte de pîndă. Sus, în colțul ieslei din cer, steaua mărunță, bob mărturisit dintr-un noroc uitat, lenevește pe-o sprînceană ca să ne vadă-n costum de vînător. Drumuri. E timpul cînd și proștii nimeresc Brăila, iar eu stau în casă. Fum, abur, amăgiri. În covata-n care ațipeam cînd eram mic, patru maci orbesc de urît. Mama toarce în. Degetele ei întineresc zadarnic în pajiști albastre. Se vrea pornită spre o zi din dulcea depărtare. Drumuri. Ismenit în plecări, neadunat în întoarceri, mă supun din convingere drumului. Pentru că cel mai bine e pe drum. Cine merge doarme frumos și mult și uită. Eu, de pildă, n-am nevoie să știu că palida față a Uimirii mă soarbe din priviri pînă dau colțul uliței. Mi se face de vreme adîncă, sadoveniană și largă pe culme dacă sînt lăsat să merg după cum mă taie capul și mă duc picioarele. Drumuri. Desmierdări subțiri. Hoțul de cai din mine vă iubește. Odăjdiile mele, dacă le-aș avea v-ar culege mireasma și praful. Ducă-se naibii orice treabă, un drum spre niciunde mă cheamă mereu și el este eternitatea mea. Nu-mi da, Doamne, oase moi ! Om desculț în sarea zării. Nu poți izbîndi stînd pe loc, te podidește nepăsarea. Drumuri. Sabia culege gărgăuni, drumul, vedenii. Pe garduri, icoane sau măscări, noi mergem mai departe. Frunza fagului. Altoluri dure. Cine-i limpede în sine nu scurtează pasul. Pe drum, drumul ia forma și asemănarea unui zeu. Se ascunde și se ivește. Se descoperă și întîrzie să fie. Dacă va ninge, vom învia pe-o sanie. Deocamdată mergem mînă-n mînă și complet vraiște cu timpul care nu vrea să ningă și nici să plouă. Drumuri, drumuri. Tragem de marginea curcubeului. Se vede și se aude semn al cunoașterii. Acolo, în orizont, unde sfîrșește și iar începe drumul. Apa, irozii, vrăjitorul, florile, așteptarea. Drum înclinat. Cuvinte căznite. Drumuri...

Fănuș Neagu

Luceafărul
Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef :
Nicolae Dan Fruntelată,
Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Teodor Balș (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA : București, Piața Scînteii nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 74 95
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII